

Översiktsplan 2.0

för Falkenbergs kommun

DEL II

FOKUSUNDERLAG

Antagen av Kommunfullmäktige 2014 05 27 § 93

FALKENBERG

Du håller i din hand en sammanställning av det underlagsmaterial till översiktsplanen, som har plockats fram för att ligga till grund för de ställningstaganden som finns presenterade i del I.

Framtagandet av underlaget har inneburit en kraftsamling hos de 17 arbetsgrupper som har arbetat fram materialet och det utgör en stabil grund att stå på. Materialet sammanställdes framför allt under 2012 och är material som kontinuerligt måste ses över, eftersom en del av informationen blir inaktuell.

Ett stort, stort tack till alla er som har deltagit i framtagandet!

PROJEKTGRUPP

Sofia Hedberg Broberg (projektledare från 1 sep 2012)

Pernilla Jacobsson (planförfattare, tidigare projektledare)

Johan Risholm

Josefin Selander

Emelie Bertholdson.

I programskedet deltog Emma Cejie och Nina Andersson och i samrådsskedet Christina Heintz-Welinder.

Konsekvensbeskrivningen har tagits fram av Norconsult, genom Anna Svensson (uppdragsledare), Emmali Jansson och Erland Kjellson. Inför granskning även Johan Sivergård och Sara Rydbeck deltagit.

Foto: om ej annat anges Falkenbergs kommun

Kapitelbilder (ej del II kap 1): Thomas Andersson

© Falkenbergs kommun 2014

Innehåll

DEL I STÄLLNINGSTAGANDEN

Förord

1 UTGÅNGSPUNKTER

Översiktsplanering
Arbetet med översiktsplanen
Utmaningar för framtidens samhällsbyggande
Förutsättningar inom kommunen
Drivkrafter och trender i omvärlden
Beslutade mål och strategier

2 STRATEGIER OCH STRUKTURBILD

Strategier- planeringsinriktningar
Strukturbild

3 MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Redovisning av mark- och vattenanvändning
Rekommendationer hela kommunen
Rekommendationer delområden i kommunen
Dellöversiktsplaner
Falkenbergs stad
Ullareds samhälle
Havet
Kusten
Mellanbygden
Inlandet
Karta Verksamheter
Karta Naturvärden
Karta Risk och Hänsyn

4 RIKSINTRESSEN

Karta riksintressen
Områdesvisa ställningstaganden
Sammanhållen bedömning
Karta med öreslagen utbrednings av MB4

DEL II FOKUSOMRÅDEN

1 SOCIAL MILJÖ

Sociala perspektiv på fysisk planering
Ledord för social hållbarhet

2 BOENDE

Boende för olika behov
En tät nära och blandad struktur
Effektiv lokalisering som skapar mervärden

3 LANDSBYGD

Landsbygden i Falkenberg
Prioriteringar
Landsbygdsutveckling i strandnära läge – LIS

4 VERKSAMHETER

Näringslivet i Falkenberg
Verksamhetsområden
Handel
Besöksnäring
Materialförsörjning
Jordbruk skogsbruk fiske
Vindbruk
Andra energikällor

5 KOMMUNIKATIONER

Transportsystemet

Persontransporter 41
Godstransporter 42
Bredband 43

6 NATUR- OCH KULTURLANDSKAP

Kulturmiljövärden 46
Naturvärden 50
Landskapsvärden 55
Friluftsliv och grönstruktur 58

7 VATTEN

Vattenstatus 64
Vattenförsörjning 67
Vatten och avloppssystem 68
Dagvatten 70
Avloppsrening 71

8 MILJÖ- OCH RISKFAKTORER

Tekniska olycksrisker 74
Naturollycksrisker 77
Miljörisker 78
Klimatrisker 79
Sociala risker 81
Riskhantering 82

Referenser

85

5 GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING

Levande strategisk planering
Aktiv markpolitik
Mellankommunalt och regionalt samarbete
Lokal förankring
Effektiva detaljplaner
Ändamålsenliga förvaltningsformer
Uppföljning och fortsatt arbete

Referenser

DEL III KONSEKVENSER

Sammanfattning

1 Inledning
2 Miljömål och miljökvalitetsnormer
3 Hållbarhet
4 Konsekvenser av nollalternativet
5 Miljökonsekvenser (huvudalternativ)
6 Sociala konsekvenser (huvudalternativ)
7 Ekonomiska konsekvenser (huvudalternativ)
8 Uppföljning

Referenser

A photograph of two children walking away from the camera on a paved path in a park. The child on the left is wearing an orange hijab and a black long-sleeved shirt with a blue and white patterned vest. The child on the right is wearing a bright pink hooded sweatshirt. In the background, there are green trees and other people, including a man in a white shirt and blue jeans standing with his hands on his head. The text "1 Social miljö" is overlaid in the center of the image.

1 Social miljö

1 SOCIAL MILJÖ

Att planera för social hållbarhet innebär att bygga upp ett långsiktigt stabilt och flexibelt samhälle med jämlika och goda levnadsförhållanden. Människans behov av gemenskap, delaktighet, trygghet och identitet behöver i större utsträckning genomsyra planeringen av den fysiska miljön.

I plan- och bygglagens portalparagraf står det:

"Bestämmelserna syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människor i dagens samhälle och för kommande generationer." (SFS 2010:900 1 kap § 1)

Sociala perspektiv på fysisk planering

I ett socialt hållbart samhälle har alla människor – oavsett kön, ålder, funktionsnedsättning, sexuell, religiös, politisk, etnisk, kulturell eller socioekonomisk tillhörighet, lika möjligheter att leva och forma sin vardag. Det är ett samhälle som bygger på tolerans och öppenhet för olikheter, och där dessa olikheter påverkar samhällsbygget.

Den fysiska planeringen har en viktig roll för att minska segregation och förbättra förutsättningar för människors möjligheter att vistas, röra sig, mötas och må bra.

Till exempel menar många idag att den rumsliga uppdelningen mellan olika funktioner i staden, liksom barriärer mellan olika stadsdelar utgör grundläggande hinder för en socialt hållbar samhällsutveckling.

Ofta kommer de sociala aspekterna också in för sent i planeringsprocessen, vilket gör det svårt att påverka de grundläggande sambanden.

Målsättningen att skapa ett samhälle där alla får bra möjligheter att utveckla sina liv kan dock inte uppnås enbart genom den fysiska planeringen, utan många områden behöver samspela för att åstadkomma verkliga och varaktiga resultat.

INTEGRATION

Integration handlar om att alla ska få plats i det gemensamma samhället och att detta behöver anpassas för att möta olika behov. I den fysiska planeringen främjas integrationen av blandade funktioner, upplåtelseformer, hustyper, ålder på bebyggelse lägenhetsstorlekar, osv.

Minst lika viktigt är tillgången till attraktiva platser för möten mellan människor från olika kulturer, generationer och socioekonomiska grupper. Torg, parker samt platser avsedda för lek och rekreation är exempel på sådana platser, liksom bibliotek, bygdegårdar och andra möteslokaler under tak.

Viktigt är också att överbrygga fysiska barriärer, att den fysiska miljön upplevs trygg och att tillgång finns till fungerande kommunikationer.

TILLGÄNGLIGHET

Tillgänglighet innebär att alla, oavsett fysisk eller psykosocial funktionsnedsättning, självständigt ska kunna ta sig fram i olika miljöer såsom gator,

grönområden, kollektivtrafik, service och kulturarrangemang. Att uppmärksamma människor med funktionsnedsättning och deras behov i den fysiska miljön, medverkar till att även andra gruppers behov tillgodoses bättre. En tillgänglig fysisk och psykosocial miljö är med andra ord viktig för alla människor.

TRYGGHET

Trygghet i den fysiska planeringen innebär att offentliga miljöer ska upplevas som säkra och välkomnande för samtliga invånare under dygnets alla timmar.

Fig 1.1 Gatuteater på Rådhusorget

Att känna sig trygg är exempelvis en förutsättning för att kunna ta sig till och delta i olika aktiviteter. Det kan handla om att inte våga gå ut när det är mörkt, att ta omvägar för att undvika vissa platser eller välja bilen i stället för en promenad.

En trygg miljö främjas genom att planera för en blandad bebyggelse där bostäder, verksamheter och service integreras, vilket skapar förutsättningar för liv och rörelse under hela dygnet. En annan trygghetsaspekt som är viktig inte minst för äldre är att det ska vara möjligt att bo i en och samma trakt genom livets alla skeden, vilket ett varierat bostadsutbud kan möjliggöra. Ljussättning av offentliga miljöer och synliggörande av hållplatser, gång- och cykelvägar är exempel på andra åtgärder som kan förstärka tryggheten.

JÄMSTÄLLDHET

Med jämställdhet menas mäns och kvinnors lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom livets alla väsentliga områden. Det övergripande målet för Sveriges jämställdhetspolitik är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

I den fysiska planeringen handlar jämställdhet bland annat om lokalisering och utformning av bostäder, arbetsplatser, service, ytor för lek, rekreation och idrott. Men det handlar också om delaktighet och representation i processen. Ju fler av kvinnors, mäns, flickors och pojkars olika behov som synliggörs desto mer ökar förutsättningarna för skapandet av ett mer jämställt samhälle där alla trivs.

Det bör också föras en diskussion om fördelningen av resurser till olika slags anläggningar, infrastruktur och projekt i samhället, och hur stor del av investeringar som kommer män, kvinnor, pojkar och flickor tillgodo.

Jämställdhetsaspekten glöms ofta bort av planerare och beslutsfattare vilket ibland resulterat i miljöer som inte utnyttjas av både män och kvinnor så som var tänkt. Det har också resulterat i att byggda miljöer ibland kan bidra till att förstärka skillnader mellan mäns och kvinnors möjligheter i det vardagliga livet.

Vid planering och byggande är det t.ex. viktigt att tänka på hur bebyggelsestrukturen påverkar kvinnor respektive män, hur kollektivtrafik, cykelbanor och gångvägar lokaliseras och utformas, hur livsmedel och annan service kan nås och vilka platser och passager som upplevs som trygga eller otrygga för kvinnor respektive män. Användbara checklistor för planering har utarbetats bl.a. av Länsstyrelserna i Hallands och i Gotlands län.

BARN OCH UNGA

Barn och ungdomar är en stor del av kommunens medborgare. I Falkenberg är en femtedel av invånarna mellan 0 och 19 år. Barn- och ungdomar är framtidens vuxna, och en bra livsmiljö för dem ger bra förutsättningar för att må bra och så småningom kunna delta i samhället på olika sätt som arbetskraft, företagare, skattebetalare, beslutsfattare och så vidare.

Varje barn har rätt att få sina basbehov uppfylla, rätt till liv och hälsa, till utbildning, till skydd mot exploatering och utnyttjande, till lek och fritid och rätt att uttrycka egna åsikter. Alla beslut som berör barn, oavsett om besluten gäller på kort eller lång sikt, bör analyseras ur ett barnperspektiv. Detta gäller hela kommunens verksamhet inklusive den fysiska planeringen.

Det viktigt att föra en dialog med barn och unga när den fysiska miljön planeras, eftersom de är experter på sin egen närmiljö. Viktiga frågor för barn och unga i den fysiska planeringen är bland annat lokalisering av skolor, bostäder och platser för idrott, lek och andra fritidsaktiviteter. Det är också viktigt att barn och unga har möjlighet att själva färdas mellan dessa platser till fots, med cykel eller buss.

FN:s barnkonvention tar fasta på den syn på barn som växt fram under de senaste 50 åren. Konventionen innehåller 54 artiklar, varav fyra kan sägas vara konventionens grundpelare:

Artikel 2 – Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3 – Barnens bästa skall alltid komma i främsta rummet.

Artikel 6 – Varje barn har rätt att överleva och att utvecklas.

Artikel 12 – Barnet har rätt att uttrycka egna åsikter och bli hört.

DEMOKRATI

Demokrati handlar om delaktighet i och inflytande över det som rör det gemensamma. Eftersom den fysiska miljön har betydelse för hur vi kan forma våra liv, är det ur demokratisk synvinkel viktigt att föra en dialog med alla om hur livsmiljön ska se ut i framtiden. En bra dialog med Falkenbergs invånare innebär att kommunen får in många åsikter som speglar mer av hela Falkenbergs intressen. Detta leder i längden till bättre kunskaper i planeringen och en fördjupad demokrati.

Alla människors behov är viktiga att uppmärksamma i planeringen. Vissa grupper är dock mer utsatta än andra, både för att de är mer resurs-svaga och för att de oftast gör sig mindre hörda i planeringen, vid till exempel plansamråd. Dessa grupper bör därför uppmärksammas särskilt i planeringen:

- *Barn och unga.* Barn och unga är en ständigt utsatt grupp. Barn är inte myndiga och har ingen rösträtt i samhället. De är i ständigt beroendeförhållande till vuxna och har svårare att hävda sina mänskliga rättigheter. Eftersom barnen är framtidens vuxna så berör planering och framtidsfrågor i allra högsta grad dem.
- *Invandrargrupper med olika bakgrund.* Andelen invånare som är uppväxta i andra länder ökar i Falkenbergs kommun. Till exempel utgör andelen människor som växt upp på Balkan, i Afrika eller i Asien mer än 10% av befolkningen i Falkenbergs stad. Många kan på grund av språkliga eller kulturella barriärer ha svårt att föra sin egen talan, och alla har inte heller medborgarskap och rösträtt.

Dåliga erfarenheter av myndighetsutövning kan också skapa hinder i dialogen. Det är därför en utmaning för kommunen att förbättra dialogen med dessa grupper kring planeringen.

- *Äldre-äldre.* De äldre blir stadigt fler i vårt samhälle. Kommunen har ett stort ansvar gentemot den växande gruppen äldre, och de förändrade behoven och kraven på till exempel vård i hemmiljö, gör att samhället ständigt behöver tänka nytt och tänka om. Den grupp äldre som är viktigt att uppmärksamma särskilt är de så kallade äldre-äldre, det vill säga den grupp som har störst behov och oftast också svårast att föra sin egen talan.
- *Övriga prioriterade grupper.* Även andra grupper, vars behov behöver uppmärksammas, kan behöva identifieras i planeringens tidiga skeden.
- *Tvärsektoriella grupper.* De människor som befinner sig i flera av de prioriterade grupperna kan i visas fall i sig utgöra en egen prioriterad målgrupp.

Ledord för social hållbarhet

Boverket har i ett flertal olika rapporter framhållit behovet av att bättre integrera de sociala aspekterna i den fysiska planeringen. Bland annat formulerar man i en studie (se ref. Boverket 2010b) fem ledord som förenar arbetet med en socialt hållbar samhällsutveckling:

HELHETSSYN

I begreppet helhetssyn ligger att det behövs en ökad medvetenhet om att *de förändringar man åstadkommer, eller inte får till, i den ena änden av staden påverkar förutsättningarna i den andra.*

Segregationen förstärks inte bara av att vissa perifert belägna stadsdelar försummas utan också av särskilt attraktiv nyproduktion lokaliseras till andra delar av staden. En annan aspekt av helhetssyn är en strävan att *kombinera åtgärder i den fysiska miljön med sociala insatser.*

VARIATION

Variation handlar om att *blanda funktioner* som bostäder, arbetsplatser, service och mötesplatser, om att möjliggöra *olika boendeformer*, och om ökad *gestaltningssmässig variation* i bebyggelsen. Genom att blanda funktioner kan en levande och trygg boendemiljö skapas, där det finns människor i rörelse över en större del av dygnet. Befolkade platser upplevs som mer trygga och attraktiva än öde och folktomma. Ett sätt att få flexibilitet inför framtiden är att ge möjlighet för verksamheter i bottenvåningar. Genom ett mer varierat bostadsutbud vad gäller lägenhetsstorlekar, hustyper och upplåtelseformer kan man möjliggöra bostadskarriär på samma ort eller i samma stadsdel vilket bidrar till att det så småningom blir en mer allsidig hushållssammansättning.

SAMBAND

Utvecklade fysiska samband är ett sätt att skapa förutsättningar för en socialt sammanhållen stad eller kommun. Ofta handlar det om att länka samman och förstärka de fysiska sambanden mellan olika delar av staden och kommunen. Det kan åstadkommas genom att bygga ihop olika stadsdelar och överbrygga barriärer till exempel en trafikled, en järnväg, ett vattendrag eller ett industriområde. Olika kommundelar kan knytas samman med snabba och effektiva busslinjer.

Genom att utveckla lokala målpunkter som ger fler anledningar att röra sig i och mellan olika delar av staden och kommunen skapas bättre tillgänglighet till olika delar av staden/kommunen oberoende av var du bor och nya förutsättningar för kontaktytor mellan människor.

IDENTITET

Identitet handlar om att skapa förutsättningar för en positiv identifiering med sitt bostadsområde eller sin ort och ge detta en tydligare och mer positiv identitet utåt. Det handlar både om att stärka den kollektiva självkänslan och om att höja områdets status i andras ögon. Till exempel kan återkommande negativa bilder i media bidra till att förstärka ett områdes dåliga rykte och låga status, vilket i sin tur påverkar självkänslan hos dem som bor i området. Det kan därför vara viktigt att medvetet försöka bryta en sådan negativ spiral, till exempel genom att uppmärksamma pågående aktiviteter eller ordna större evenemang som marknadsförs utåt. Identiteten utåt kan också förändras genom till exempel intresseväckande arkitektur eller landmärke som väcker intresse.

INFLYTANDE OCH SAMVERKAN

All fysisk planering behöver genomföras i samverkan med de som berörs och över sektorsgränser. De som bor och verkar på en plats har värdefulla kunskaper om hur området fungerar och i vilka avseenden det fungerar mindre bra. Den tid det tar att fånga upp de lokala synpunkter har man många gånger igen i ett senare skede, genom att besluten då är bättre förankrade.

Dessutom har det stor betydelse att de som berörs känner sig respekterade och lyssnade på, vilket är ett sätt att fördjupa demokratin.

Avgörande för en bra dialog är att den är ”viktig och på riktigt”, dvs att den berör angelägna frågor och att de som involverar också måste vara beredd att verkligen beakta de synpunkter och idéer som kommer fram. Det är också viktigt att dialogen påbörjas tillräckligt tidigt i planeringen, och att man sen gör kontinuerliga återkopplingar.

Fig 1.2 Trygghetsinventering pågår.

2 Boende

2 BOENDE

Dagens planering sätter samhällsstrukturer som kommande generationer kommer att få leva med i hundratal år. Därför har planeringen en viktig roll när det gäller att erbjuda ett långsiktigt hållbart boende och samhälle, där människor trivs och känner sig välkomna. En god boendemiljö utgår från och stödjer människors olika behov, vilka varierar mellan olika grupper och i olika skeden av livet. Med en genomtänkt utformning och lokalisering blir det lättare att ta sig till arbete och service, och resursutnyttjandet blir effektivare.

Samhället har de senaste 50 åren anpassats efter biltrafiken. En hållbar, bilsnål samhällsplanering innebär istället en anpassning till människan som gångtrafikanter, cyklister och kollektivtrafikresenärer samtidigt som de mål och direktiv som syftar till att minska transporterna och öka tillgängligheten uppnås. I den fysiska planeringen finns goda möjligheter att påverka transporterna i en stad och det handlar främst om lokalisering som stödjer hållbara val av transportmedel hos boende och företag.

Bebyggelsestrukturen behöver bli tätare och mer funktionsintegrerad, eftersom en stad som breder ut sig ger upphov till mycket trafikarbete och minskad tillgänglighet som följd. Även övrig infrastruktur vatten och avlopp, gator och vägar, kollektivtrafik och samhällsservice fördyras om tätorterna tillåts breda ut sig. De sociala värdena ökar också då mötespunkter naturligt koncentreras till målpunkter som kan utvecklas med kiosker, caféer mm.

Boende för olika behov

BEHOV OCH BRISTER

I en växande kommun som Falkenberg, behövs ett kontinuerligt tillskott av nya bostäder. Men om det råder bostadsbrist eller inte, är en bedömningsfråga, och brist på bostäder kan innebära olika saker. Det kan handla om att antalet är för litet i förhållande till befolkningsökningen, men ofta handlar det om att det är utbudet inte stämmer med efterfrågan. Beståndet behöver då anpassas till behoven, till exempel genom att få fram fler billiga hyresrätter så att ungdomar kan flytta hemifrån, eller genom att genom att tillgänglighetsanpassa bostäder för den äldre befolkningens behov.

En brist på bostäder, oavsett vilken typ det handlar om, behöver dock inte alltid innebära ett nybyggnadsbehov. Ett ökat utbud kan också uppstå genom ökad omsättning av de bostäder som redan finns i beståndet, eller att fritidshus permanentas till åretruntboende. Genom att bygga för specifika behov, kan man få igång flyttkedjor som möjliggör och underlättar generationsväxling i andra delar av bostadsbeståndet. Att rätta till en bostadsbrist handlar med andra ord i hög utsträckning om att förstå vad bristen består i, och att göra rätt åtgärder för att komma till rätta med dem.

Kommunen har stora möjligheter att styra bostadsutvecklingen, framför allt genom sitt planmonopol, sitt markinnehav, ett aktivt bostadsbolag och kommunal bostadsförmedling. Ett bra samarbete med privata aktörer som är beredda att möta behoven är också en viktig tillgång för att få en långsiktig och attraktiv bostadsutveckling.

BOSTADSFÖRSÖRJNINGANSVAR

Varje kommun har ett ansvar för sin bostadsförsörjning. Lagen om bostadsförsörjningsansvar, som trädde i kraft 2000, innebär att:

- Kommunen ska planera bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder.
- Riktlinjer för bostadsförsörjning ska antas av kommunfullmäktige under varje mandatperiod.
- Vid planeringen av bostadsförsörjningen ska kommunen, om det behövs, samråda med andra kommuner som berörs av planeringen.
- Om det behövs för att främja bostadsförsörjningen ska en kommun anordna bostadsförmedling.
- Länsstyrelsen ska lämna kommunerna i länet råd, information och underlag.

I Falkenberg finns ett aktuellt bostadsförsörjningsprogram för innevarande mandatperiod 2010-2013, som antogs av kommunfullmäktige 2010.

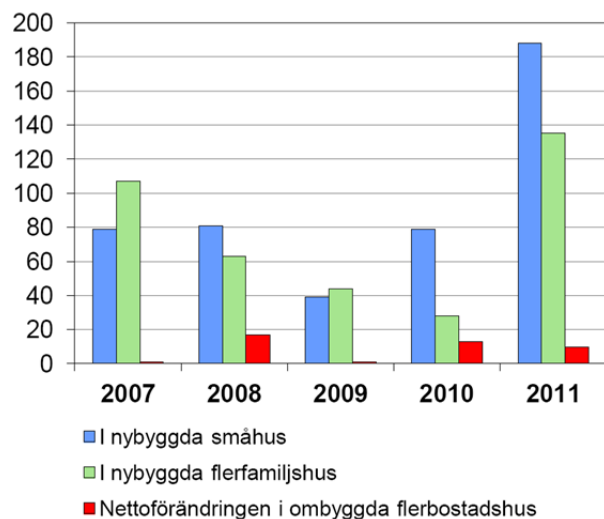
MÅLSÄTTNING

Den målsättning för bostadsförsörjningen som anges i bostadsförsörjningsprogrammet för perioden 2010-2013 är:

- att genom en långsiktigt hållbar tillväxt ha god styrfart och kunna planera och erbjuda god kommunal service. Ambitionen är ett stadigt ökande invånarantal, vilket i det kortsiktiga perspektivet innebär att ca 600 nya bostäder byggs under de närmaste fyra åren

- (2010-2013) fördelade på 60% lägenheter i flerbostadshus och 40% villor.
- att prioritering ska ske så att redan påbörjade stadsdelar och större nya utbyggnadsområden färdigställs.

Om man förlänger horisonten till 2030 och de scenarier för befolkningsutvecklingen som formuleras i del I kap 2, skulle bostadsbehovet enligt huvudscenariet vara ytterligare cirka 3000 bostäder 2014-2030, utöver de 600 som formuleras i den första punkten ovan. Detta bygger på att befolkningens tillväxstakt år 2030 ligger på den dubbla (1,2 %/år) mot idag (0,6 %), vilket innebär cirka 150 lägenheter per år i början av perioden och 250 per år i slutet av perioden. I noll- och alternativscenarierna som bygger på nuvarande befolkningstillväxt, blir behovet 2014-2030 istället cirka 1800.

Figur 2.1 Antal ny-/ombyggda lägenheter i olika bostadstyper, i Falkenbergs kommun 2007-2011. Källa SCB kommunfakta 2012.

När det gäller önskad fördelningen mellan lägenheter i flerbostadshus (60 %) och småhus (40 %), kan man konstatera att bostadsbyggandet under 2010-2011 pekar i en motsatt riktning. Under dessa två år har småhusen stått för över 60 % av nytillskottet, medan lägenheter i flerbostadshus stått för mindre än 40 %, se figur 2.1. Det är angeläget att behovet av olika slags hyresrätter tillgodoses i den fortsatta planeringen, både för att möta olika gruppers behov, och för att få igång flyttkedjor på bostadsmarknaden.

Målsättningen i den andra punkten ovan ligger helt i linje med översiktsplanens intention att inte sprida ut bebyggelse och att bygga inifrån och ut. Vid färdigställande av påbörjade och planerade områden som inte redan är planlagda, är det viktigt att prioritera en bebyggelsestruktur som är tät, nära och blandad.

BOSTADSBEHOV FÖR OLIKA GRUPPER

De grupper som enligt bostadsmarknadsenkäten 2012, har svårast att få bostad är ungdomar, studenter, stora barnfamiljer, samt pensionärer och medelålders personer som vill flytta till en mindre bostad. Även hushåll som ställer krav på ett attraktivt läge och äldre med krav på god tillgänglighet kan ha svårt att hitta bostad även om det i övrigt är balans på den lokala bostadsmarknaden.

Bostäder för ungdomar. Ungdomars situation på bostadsmarknaden är beroende av många faktorer. Det handlar både om möjlighet att efterfråga, genom att ha inkomster, men också om utbudet av bostäder.

Figur 2.2 Hyresrätter i form av radhus och flerbostadshus på Herting gård.

Gruppen unga är blandad, men har som grupp sämre ekonomiska förutsättningar än många andra i den höga konkurrensen om de små lägenheterna. Även i Falkenberg som inte är någon studentstad, finns brist på lägenheter som unga efterfrågar. Den stora andelen äganderätter (villor) och den höga kostnaden för nya bostäder bidrar till detta.

I många kommuner görs särskilda satsningar för att underlätta för unga att skaffa egen bostad. Vanligaste insatsen särskilt i mindre kommuner är hyresrabatter, medan andra, framför allt storstäderna men även till exempel Varberg, satsar på nyproduktion riktad till unga. Andra insatser är att bygga om till mindre hyreslägenheter och att på olika sätt underlätta för två eller flera att hyra lägenhet gemensamt.

Bostäder för nyanlända. Många nyanlända som fått uppehållstillstånd och som ska bosätta sig permanent i kommunen har särskilt svårt att få en bostad, även i Falkenberg. Det kan ta tid att få anställning, bygga upp startkapital och att göra boendekarriär. Bristen på hyresrätter till rimliga hyresnivåer försvårar situationen, liksom svårigheter att få kontrakt utan fast inkomst. Kommunen kan arbeta aktivt genom samarbete med allmännyttan och de privata fastighetsägarna.

Särskilda boendeformer för personer med funktionsnedsättning. Kommunen har också ansvar för att det finns tillräckligt med särskilda boendeformer för funktionshindrade. Det är också viktigt att dessa ligger centralt, har närhet till service, aktiviteter och till andra gruppboenden, för att minska risken för isolering, inte minst för unga.

Många kommuner i Sverige har svårare att täcka behovet av boendeformer för personer med funktionsnedsättning än för äldre. I Falkenberg håller ett nytt gruppboende på att byggas i kvarteret Passaren, vilket bidrar till att fylla ett uppdämt behov.

Bostäder för äldre Äldre har i stort samma behov och krav på boendet som övriga befolkningsgrupper. Försämringen av funktionsförmågor med stigande ålder ställer emellertid större krav på boendemiljön för att äldre ska kunna bo tryggt och självständigt. Det krävs god tillgänglighet i bostäderna och närmiljön, och tillgängliga kollektiva transportmöjligheter till banker, affärer, vårdinrättningar med mera. Andelen äldre ökar snabbt, och beräknas ha fördubblats om 30 år, samtidigt som antalet yrkesverksamma ligger still. Det är därför angeläget redan idag tänka nytt och kreativt när det gäller inriktningen på boende för äldre både för att möta ett förändrat behov, men också för att överhuvudtaget klara vården av äldre.

Seniorbostäder är bostäder som är avsedda för personer över en viss ålder, till exempel 55+. Grundtanken är att erbjuda ett boende med tilläggs-kvaliteter i förhållande till vanligt boende med högre service och trygghetsgrad. Antalet seniorbostäder i Sverige har ökat markant under 2000-talet, och ungefär hälften ägs av de allmännyttiga bostadsbolagen. En fjärdedel av de planerade seniorbostäderna i Sverige är bostadsrätter. Konceptboende är bostadsområden som i planering och marknadsföring vänder sig till en klart uttalad målgrupp och mer eller mindre skraddarsys efter dem som ska bo där.

Ett exempel på konceptboende i Falkenberg är Bovierans nya hus på Tröinge ängar.

Trygghetsboende är till för äldre som är för friska för äldreboende men som vill ha mer trygghet och social samvaro än vad de kan få i sitt nuvarande hem. Trygghetsboende påminner mycket om seniorboende men har en högre åldergräns på 70+. I trygghetsbostaden ingår själva lägenheten och och gemensamma utrymmen för de måltider, samvaro, hobby och rekreation, och där ska också finnas tillgång till stödpersonal under vissa angivna tider. Upplåtelseformen kan variera, och de kan erbjudas utan föregående behovsprövning. I Falkenberg finns trygghetsbostäder i kvarteret Drivbänken, och nya håller på att byggas i kvarteret Passaren.

Kommunen har ansvar för att det finns tillräckligt med *särskilda boenden/vårdboenden för äldre*. Behovet av platser i särskilt boende påverkas av många faktorer, till exempel behandlingsformer mot demens, vårdtider på sjukhus, frivilligsektorns utveckling med mera. I Falkenberg bedöms nybyggnaden av Tallgläntan och ombyggnader med platstillskott av äldreboendena Hjortsberg och Björkhaga täcka behovet av platser för de närmaste åren. Floragården är tillgänglig fram till och med 2016, och från 2017 beräknas Solhaga vara tillbyggt. Nya platser beräknas först behövas efter 2020. Övriga vårdboenden finns i Berguven (Falkenbergs stad), Morup, Vessigebro, Åtran och Ullared.

En tät, nära och blandad struktur

BYGGA SAMMAN OCH INÅT FÖR ÖKAD NÄRHET

Vi har under många decennier tagit för vana att sprida ut ny bebyggelse på värdefull jordbruks- och naturmark runt omkring våra tätorter. Genom att istället bygga ”inåt” och förtäta bebyggelsen minskar avstånden mellan olika funktioner, och tillgänglighet till service, underhållning och rekreation ökar. Det underlättar också för kollektivtrafikåkning, cykling och gång, och de tekniska försörjningssystemen blir mer effektiva och robusta. Bärande tankar är att bygga med högre exploateringsgrad dels för att hushålla med mark, dels för att erhålla ”stadsmässighet” och närhet.

Genom att identifiera outnyttjade platser i och mellan befintliga bebyggelseområden kan nya bostäder byggas nära service och offentliga platser och en effektiv struktur ofta åstadkommas. Sådan förtätning måste ske med hänsyn till grönområden och andra friytor samt med hänsyn till just Falkenbergs specifika kvaliteter (kulturvärden, småstadskänslan mm).

Utgångspunkterna för planering måste alltid vara den unika platsens förutsättningar och identitet. Olika området kräver olika åtgärder. All planläggning bör därför föregås av en analys av platsen/orten för att tydliggöra områdets karaktär och för att de kvaliteter som gör ett område attraktivt inte byggs bort på grund av okunnighet.

BYGGA TÄTT OCH LÅGT ELLER HÖGT OCH GLEST

Men förtätning är inte ett begrepp som anger en given enkel lösning.

Det har länge förekommit motstående föreställningar i samhällsdebatten om huruvida man ska bygga lågt och tätt eller en om man ska satsa på högre, mer glest placerade hus.

Bebyggelsestrategierna har sina för- och nackdelar och kan båda användas för att skapa ytsnål förtätning och kortare avstånd. Det finns ibland en missuppfattning om att höga hus i sig själv skapar ett ogästvänligt stadsbyggande, men det handlar oftast snarare om en kombination av åtgärder, såsom till exempel dåligt utformade offentliga platser, brist på upplevelser och mångfald i gatunivå och långa avstånd till kvalitativa rekreationsområden.

Höga hus kan med fördel byggas i områden med stora avstånd mellan byggnader, rum och funktioner. Stora torg kan uppfattas som ödsliga med alltför låga byggnader i fonden. Falkenberg har många platser som kan tåla hög bebyggelse utan att viktiga kulturmiljöer och identiteter utarmas.

Låg och tät bebyggelse kan däremot vara en förutsättning vid platser och stråk där många människor uppehåller sig vid och rör sig utefter. Låg och hög bebyggelse kan med fördel även kombineras till exempel genom att man tillåter en lägre bebyggelse närmast gångstråk och mindre torg och en högre bebyggelse direkt bakom. På så sätt kan en intim mänsklig skala kombineras med en hög exploateringsgrad.

Man bör vid detaljplanering uppmuntra till att parkeringsplatser byggs under kvartersmark i centrala staden, genom att exempelvis i planen erbjuda en ökad exploatering inom kvartersmarken under förutsättning att parkering under mark byggs ut.

BYGGA BLANDAT

I de strategier för samhällsbyggande som antogs i ÖP-programmet, anges att en mångfald i innehåll och upplåtelseformer ska eftersträvas.

Figur 2.3 Exempel på tät och låg bebyggelse från Tübingen i Tyskland. Den översta bilden är från Loretto Areal och den nedre från Französischer strasse. Källa: yimby.se

Bostäder bör samlokaliseras med arbetsplatser under förutsättning att de inte stör varandra. I bostadsbyggandet ska kommunen sträva efter en blandning med olika byggnadsåldrar, upplåtelseformer och prisklasser. Det förutsätter att det inte byggs alltför enförmigt i något av kommunens områden.

I de områden som idag helt domineras av småhus på enskilda tomter (till exempel Ugglarp - Långsand, Skrea och Glommen), bör man ändra inriktning och fokusera på att blanda upp och förtäta bebyggelsen med andra bostadstyper och upplåtelseformer, kompletterande servicefunktioner och icke störande verksamheter.

OFFENTLIGA RUM OCH PLATSER

I tätare miljöer blir de offentliga rummen allt viktigare. De ska generellt utformas med en skala som ger attraktiva, trygga och upplevelserika platser och stråk med plats för rekreation och grönska.

Figur 2.4 Exempel på kulturhistoriskt värdefull boendemiljö : Ås i Vessige socken, område 16 i Kulturmiljöprogrammet, Titta gärna i kulturmiljöprogrammet för ytterligare bilder.

Ett levande offentligt rum ger många positiva effekter för en stad såsom hög grad av urbanitet, ökad trygghetskänsla för invånarna, välkomnande känsla för besökare och ett ökat mervärde för stadens attraktionskraft.

Effektiv lokalisering skapar mervärden

BOSTÄDER I KNUTPUNKTER, SERVICEORTER OCH NODER

För att kunna åstadkomma en hållbar samhällsutveckling och skapa attraktiva boendemiljöer med hög servicenivå behöver all planering för bostadsgrupper ske i de tät- och småorter i kommunen som ligger utefter de identifierade huvudstråken, så kallade noder och knutpunkter, se del I kap 2. En kraftig satsning på kollektivtrafik, service, bredband och annan infrastruktur i dessa lägen skapar hög tillgänglighet till arbetsplatser, service och rekreation/nöjen, samt underlättar för distansarbete och digital handel.

På så sätt skapas goda förutsättningar för minskat bilåkande och effektiva transporter.

Om man däremot planerar för bebyggelse utanför noder och stråk kan underlagen för en infrastrukturutbyggnad och service komma att utarmas, vilket kan skapa en ond cirkel särskilt på landsbygden, där tillgång till kommunikationer och service är viktiga för att öka boendattraktiviteten. Kostnader för kommunal service kan också komma att öka om bebyggelsen tenderar att spridas ut.

VÄRDEFULLA MELLANRUM OCH MILJÖER

Vissa värdefulla naturområden i tät- och småorter, både större sammanhängande naturområden och mindre och parker, har stora kvaliteter för boendemiljön, och bör därför inte exploateras. Det gäller särskilt i Falkenbergs stad där tillgången till centrala grönområden med hög upplevelsekvalitet är relativt begränsad.

Stadens identitet förstärks genom att varsamt vårda och förädla områden och byggnader med höga kulturvärden (se kap 6). Samtidigt bör nya byggnader och stadskvarter fogas till det gamla på ett sådant sätt att en spännande kontrast mellan gammalt och nytt, lågt och högt, glest och tätt kan förstärka de befintliga kvaliteterna.

Falkenbergs kustområden är attraktiva för såväl friluftsliv som boende. Här finns stora natur- och landskapsvärden som är viktiga att skydda för att kusten ska bevara sin attraktivitet.

Ny bebyggelse i det öppna landskapet splittar jordbruksmarken, som därmed blir svårare att bruka. Landskapet splittras, biltrafiken ökar och det blir svårt att ordna hållbara vatten- och avloppslösningar. För att de kvaliteter som gör kusten attraktiv och värdefull inte ska gå förlorade, behöver dessa värden värnas och kompletterande bebyggelse styras till lägen där det redan finns bebyggelse och där service och kollektivtrafik lättare kan samordnas.

3 Landsbygd

3 LANDSBYGD

Nästan hälften av kommunens invånare bor på landsbygden utanför Falkenbergs stad. Landsbygdsutveckling handlar om att genom fysisk planering skapa aktivitet och rörelse istället för passivitet. En översiktsplanering utan landsbygdsperspektiv riskerar att missgynna de som bor och verkar på landsbygden.

Landsbygden i Falkenberg

Landsbygden är inget homogent begrepp utan omfattas av vitt skilda bebyggelse- och naturtyper. Ofta sätter vi i Falkenberg likhetstecken mellan landsbygd och inland, men även kustbygden består till stora delar av landsbygd.

Förutsättningarna för utveckling av kommunens landsbygd varierar beroende på områdets läge och förhållanden. Inom vissa delar av det som kan definieras som landsbygd med relativt gles bebyggelse finns ett stort bebyggelsetryck, framför allt i kustområden, men även i stadsnära tätorter, medan exploateringsintresset i andra delar är mycket lågt eller obefintligt.

Kusten. Kommunen har långsträckta kustområden norr och söder om staden. Norra kustbygden karaktäriseras i huvudsak av låglänta, öppna odlings-, ängs- och betesmarker, medan södra kusten består av mer karga områden med klippor och skogspartier. Kustområdet har cirka 4 300 invånare och ett stort antal fritidsboende där en konvertering till fastboende successivt sker. Där finns höga natur-, kultur- och friluftslivsvärden.

I norra kustbygden finns två tätorter (Glommen och Morup) och fyra småorter (Sandkärr, Bölse, norra Glommen och Olofsbo). Bebyggelsen ligger som pärlband huvudsak längs kustvägen. Livsmedelshandel finns i Glommen som har kollektivtrafik.

Södra kustbygden har fem småorter (Veka, Eftra, Långasand, Stensjö och Ugglarp). Eftra ligger nära E6 medan de andra orterna ligger mycket kustnära. Här finns inget tydligt kommunikationsstråk eller bebyggelsestruktur. Flera bebyggelseområden utefter södra kusten nås från Ginstvägen via parallella stickvägar. Stensjö och Ugglarp ligger utmed kustvägen mot Halmstad. Kollektivtrafik finns utmed Kustvägen, via Heberg och Slöinge.

Mellanbygden som har ungefär 7400 invånare, karaktäriseras i huvudsak av stora sammanhängande odlingslandskap i väster och större skogsområden i öster, och natursköna sjöar och vattendrag. Norra delen präglas av övergången mellan böljande odlingslandskap och skogsbygd.

I Mellanbygden finns sex tätorter (Långås, Heberg, Slöinge, Årstad, Vessigebro och Bergagård) och en småort (Ljungby). Livsmedelsbutiker och annan service finns i tätorterna Långås, Slöinge och Vessigebro. Falkenbergs tätort är en också viktig målpunkt för livsmedelshandel för boende i området. Skola finns förutom i ovan nämnda tätorter även i Heberg och Årstad. Mellanbygden ligger strategiskt i kommunen med relativt korta avstånd till Falkenbergs stad, järnvägsstationen och E6.

Inlandet har cirka 4 500 invånare och karaktäriseras av stora kuperade skogsområden, opåverkade naturområden och natursköna dalgångar med sjöar och vattendrag. I söder övergår skogsbygden till mer böljande odlingslandskap.

I Inlandet finns utöver Ullared, två tätorter (Älvsered och Ätran) och sju småorter (Fegen, Köinge, Okome, Fagered, Källsjö, Gällared och Fridhemsberg). Handel och service är i huvudsak koncentrerad till Ullared, Ätran och Älvsered. Två viktiga kommunikationsstråk (väg 153 och 154) med kollektivtrafik skär genom inlandet med Ullared som viktigt knutpunkt. Tidsavstånden till städerna och de stora arbetsmarknadsregionerna är dock relativt stora, även om det finns direktbuss mellan Ullared och Falkenberg respektive Varberg.

Prioriteringar

GÖR SATSNINGAR I STRÅK, KNOTPUNKTER, SERVICEORTER OCH NODER

Infrastruktur. Ett grundläggande krav för att åstadkomma utveckling på landsbygden är väl fungerande bredband, e-tjänster, transportinfrastruktur, kollektivtrafik och säker elförsörjning. För att tillgängliggöra landsbygdsområden för de större arbetsmarknadsregionerna, utbud av kultur- och fritidsaktiviteter, samt underlätta för distansarbete, näthandel och företagande, bör kraftiga förbättringar göras för sådan infrastruktur. Snabb kollektivtrafik med kortare restider utmed huvudstråken bör prioriteras högt, för att möjliggöra pendling och öka attraktivitet för inflyttning och kvarboende.

Bebyggelse. Genom att samla merparten av den tillkommande bebyggelsen till knutpunkter, serviceorter och noder i de prioriterade stråken skapas hög tillgänglighet som inte kräver så mycket transporter och större underlag för service, vilket gynnar ett hela landsbygden. Det förutsätter att man är långsiktig och konsekvent i planering och investeringar, samt att man undviker planläggning för större bebyggelsegrupper i andra lägen. Möjligheten att kunna bosätta sig i mer ensliga lägen kan också vara ett attraktivt alternativ, men här kan man inte förvänta sig samma service.

Mobil service. I de fall underlaget för stationär service i landsbygden orter är alltför bristfälligt kan mobil service vara en möjlighet för att upprätthålla en god och rimlig servicenivå. Det kan exempelvis innefatta såväl kommersiell (livsmedelshandel mm) som offentlig service (hemvård, försäkringskassa, arbetsförmedling, medborgarkontor eller förskolor med mera). Bokbussar är exempel på detta som redan finns idag.

UNDERLÄTTA FÖR BYGGANDE I OMRÅDEN MED LÅGT BEBYGGELSETRYCK

Detaljplaneprocesser är långa och kostsamma för markägare som oftast saknar erfarenhet av bebyggelseexploatering. För att öka intresset för att bygga bostäder i inlandet kan kommunen därför arbeta mer aktivt i sin planering och underlätta processer, genom att till exempel identifiera attraktiva platser och initiera planläggning i samarbete med markägare. Dock bör alltid den som förädlar sin mark i slutändan själv bekosta planarbete mm.

Det bör också vara möjligt att bygga något fler bostäder utan planläggning, än vad som idag är praxis, i områden som är lämpade för ändamålet, om lokaliseringen bedöms vara lämplig.

SATSA PÅ DET UNIKA

Areella näringar. Användandet av marken förändras över tid. Jordbruket i Sverige har stadigt minskat under en längre period och betesmarker växer igen. Möjlighet att fortsätta bruka marken är viktigt för landsbygdens fortlevnad, men det behöver kanske inte göras på samma sätt som det alltid har gjorts. Planering för areella näringar som skogsbruk och jordbruk kan förenas med till exempel förnyelsebar energi. En väl underbyggd planering kan underlätta utvecklandet av marken.

Naturvärden. Naturen och möjligheten till naturupplevelser, stillhet och rekreation är en av landsbygdens stora tillgångar och innebär en stor möjlighet som är viktig att ta tillvara i arbetet med landsbygdsutveckling. Att lyfta fram naturvärdena kan vara ett sätt att tydliggöra landsbygdens värden. I planeringen behöver bedömningar göras för att avgöra om det finns naturområden som är möjliga att utveckla eller sådana som är så känsliga att de behöver skyddas på olika sätt, såsom till exempel stora opåverkade områden.

Friluftsvärden. Det finns en stor potential att utveckla hållbara näringar på landsbygden med inriktning mot friluftsliv och turism såsom jakt, cykel- och vandringssturer, fiske, paddling med mera. Planeringen bör inriktas mot att underlätta utvecklingen av sådana näringar.

Figur 3.1 Sjönevads bykära. Källa Kulturmiljöprogrammet 2012.

Kulturmiljövärden. I vårt gemensamma kulturarv finns en stor potential att ta tillvara för utveckling. Ofta förknippas kulturmiljöfrågor i hög grad med bevarande, men hanterade på rätt sätt kan kulturmiljöfrågorna bidra till landsbygdsutvecklingen. Fysiska tecken på en lokal historia kan utveckla inte bara turism och destinationsutveckling, utan även bidra till ett attraktivt boende dit människor söker sig. Kulturaktiviteter och konstnärliga inslag har också länge setts som en utvecklingsfaktor i staden, men inte i samma utsträckning på landsbygden. Att göra landsbygden attraktiv är en utvecklingsfaktor!

TA TILLVARA PÅ LOKALT ENGAGEMANG

I landsbygdsutvecklingssammanhang pratar man ofta om eldsjälar, om människor med mycket stort engagemang i bygden, ofta ideellt. Landsbygden utvecklas framför allt via människor. De eldsjälar som blir entreprenörer, som ser möjligheter i att tjäna pengar även i landsbygden, utgör grunden för utvecklingen.

Idéer, förslag och genomförandekraft till utveckling kommer från medborgarna och företagen i bygderna. För att finna utvecklingsmöjligheter behöver lokalbefolkning och företagare involveras i planeringen. Ofta behöver idéerna ta hänsyn till andra värden än det rena exploateringsintresset.

Kommunen ansvarar för initiativ och framtagande av översiktsplaner och fördjupade översiktsplaner (FÖP). Genom att uppmuntra till att arbeta lokalt med lokala utvecklingsplaner (LUP) där visioner och handlingsplaner för bygdens utveckling formuleras, kan kommunen öka möjligheterna till en aktiv dialog och delaktighet i FÖP-arbetets

I de fall lokala utvecklingsplaner görs, bör kommunen å sin sida ta in dem som kunskapsunderlag i den översiktliga planeringen, tillsammans med andra underlag.

ANVÄND FÖRDJUPADE ÖVERSIKTSPLANER FÖR LANDSBYGDSUTVECKLING

Lokala utvecklingsplaner kommer troligtvis ofta att omfatta mindre områden, t.ex. en ort eller en tidigare socken, medan kommunens fördjupade översiktsplaner bör ha en större geografisk räckvidd, där de enskilda bygderna sätts in i ett större sammanhang.

Vid en tillbakablick kan konstateras att endast 1-2 % av de områden för bostäder som pekades ut i fördjupningar av översiktsplanen för 10-15 år sedan använts för byggnation. Det gäller delöversiktsplanerna för Långås (1995), Heberg (1996), Slöinge (1996), Vessigebro (2000), Älvsered (1996), Ätran (1996) och Fegen (1997).

I Ullared är motsvarande siffra cirka 12 %, medan de områden som pekades ut för Kusten (södra kustområden 1994 och norra 1995) i stort sett är fullbyggda.

Den lokala utvecklingen verkar följaktligen inte vara beroende av om det finns fördjupad översiktsplan eller inte. Dock utgör de fördjupade översiktsplanerna en styrning och det är möjligt att en alltför detaljerad styrning i en fördjupning av översiktsplan i ett område med lågt bebyggelsetryck, kan vara hindrande för en bebyggelseutvecklingen om den rekommenderar en funktionsuppdelad markanvändning som skiljer sig från vad man senare kan tänkas behöva.

En möjlighet är att man, precis som man gjort för kustområdena, gör fördjupningar av översiktsplanen för större områden, till exempel hela Inlandet eller Mellanbygden, där man fokuserar på de utvecklingsfrågor som är viktigast för just den delen. För till exempel Inlandet skulle syftet kunna vara att formulera strategier och metoder för planering och byggande som bidrar till att skapa förutsättningar för landsbygdsutveckling.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen – LIS

BAKGRUND

I Sverige gäller ett generellt strandskydd på 100 meter från strandlinjen upp på land och ut i vatten. Länsstyrelsen kan besluta om utökat strandskydd upp till 300 meter. I Falkenberg gäller utökat strandskydd vid havskusten samt vid sjöarna Fegen (300 m), Tjärnesjön (200 m), Svarten (200 m), Mossjön (200 m) och Kalvsjön (200 m).

Strandskyddet omfattar både sjöar, dammar och vattendrag. Strandskydd innebär att man inte får bygga nytt eller till, ändra byggnader, gräva eller fylla ut och ändra förutsättningar för naturvärden inom strandskyddat område. För att kunna upphäva eller ge dispens från strandskyddet krävs att det finns särskilda skäl för detta.

Sedan den 1 juli 2009 kan kommunen i översiktsplanen redovisa avgränsade områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge, så kallade LIS-områden, där detta sen får beaktas som ett särskilt skäl för dispens om en byggnad, verksamhet, anläggning eller åtgärd bidrar till utvecklingen av landsbygden.

Syftet med LIS är att skapa möjligheter för långsiktiga positiva sysselsättningseffekter, eller att förstärka och bevara underlaget för service på landsbygden, genom ta tillvara strändernas attraktionskraft och skapa bostadsområden för att öka inflyttning och fritidsboende.

Stränder har stor betydelse för bebyggelseutvecklingen på landsbygden. Strandnära bebyggelse har generellt jämförelsevis höga försäljningsvärden även i glesbygdsområden. Enligt miljöbalken 7:18, räknas ett område som ett område för landsbygdsutveckling i strandnära lägen om det:

1. är lämpligt för utvecklingen av landsbygden,
2. är av ett sådant slag och har en så begränsad omfattning att strandskyddets syften fortfarande tillgodoses långsiktigt,
3. endast har en liten betydelse för att tillgodose strandskyddets syften i eller i närheten av tätorter, (...), och
4. inte är ett kust- eller kustskärgårdsområde från gränsen mot Norge mot Forsmark etc.

Det ska också alltid finnas kvar god tillgång till strandområden för allmänheten och förutsättningar för att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet.

Redovisningen i översiktsplanen ska vara vägledande när man prövar dispenser från strandskydd och upphävande av strandskydd i detaljplan. En förutsättning för att kunna återropa LIS-områden är att dessa redovisas i en aktuell översiktsplan.

Kommunen kan fatta beslut om att upphäva strandskyddet i en detaljplan förutsatt att det finns särskilda skäl, och intresset av att ta området i anspråk på det sätt som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. En bestämmelse om upphävande får dock inte avse ett sådant område som enligt 7 kap. omfattas av länsstyrelsens beslutanderätt. Det är inte tillåtet för kommunen att peka ut områden i strandnära lägen i översiktsplanen eller upphäva strandskyddet i detaljplan längs Hallandskusten och i naturreservat.

URVALSPROCESS

En särskild *LIS-utredning* (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) har tagits fram och samrätts enligt PBL och godkänts av kommunstyrelsen (2012-03-13). I LIS-utredningen redovisas 23 områden som lämpliga bebyggelseområden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen i Inlandet, Ulared och Mellanbygden. Områdena är i huvudsak lokaliserade till prioriterade och sekundära stråk eller dess närhet. Områdena har pekats ut tillsammans med boende i bygderna vid tidiga samrådsmöten. Dessa har därefter vägts mot kriterier för lämpliga respektive olämpliga områden för landsbygdsutveckling.

Avvägningar mot andra, tidigare inte avvägda intressen har sedan gjorts, se del I, kap 3. Här föreläs LIS03, Pugabjället, stå tillbaka för vindintresset och LIS 24, Lia, för naturvärdena.

Kriterier för lämpliga områden:

- Områden som ligger i eller i anslutning till befintlig tät- eller småort
- Områden som ligger i anslutning till eller nära befintliga stråk
- Områden som ger möjlighet att etablera eller utöka verksamheter som skapar arbetstillfällen

Kriterier för olämpliga områden:

- LIS-områden ska inte påverka värdefull natur negativt. Särskilt olämplig är natur av riksintresse- eller naturområden inventerade som lokalt eller regionalt värdefulla..
- Stor restriktivitet för bostadsbyggande ska råda inom 100 m från 400 kV högspänningsledning.
- Stor restriktivitet för bostadsbyggande ska råda nära verksamheter som kan påverka människors hälsa negativt.

FALKENBERGS LIS-OMRÅDEN

För respektive LIS-område finns särskilda rekommendationer. De områden som inte ligger i eller nära tätort, småort eller stråk har i huvudsak pekats ut för att möjliggöra en utveckling av verksamheter.

Rekommendationer för områdena anges nedan. Vid förtätningar av tät- och småorter avses blandad bebyggelse med bostäder, verksamheter, servicefunktioner och rekreation.

För ytterligare information om förutsättningar, urvalsprocess, rekommendationer med mera hänvisas till LIS-utredningen, se referenser.

LIS01 Vessigebro. Förtätning och utveckling av tätorten. Här krävs mer detaljerad kartering av skred- och översvämningsrisk vid en tänkt byggnation.

LIS02 Sjönevad. Bostäder och verksamheter med inriktning på turism och rekreation.

LIS04 Ätrafors–Gällsås. Bostäder och verksamheter med inriktning mot turism och rekreation.

LIS06 Köinge–Svarträ. Bostäder, samt förtätning och utveckling av småorten.

LIS07 Kinnadunga–Kogstorp. Småskalig bostadsbebyggelse. Kräver större utredning av påverkan på Högvadsån.

LIS08 Ullared. Förtätning och utveckling av tätorten.

LIS09 Fridhemsberg. Förtätning och utveckling av småorten.

LIS10 Källsjö. Förtätning och utveckling av småorten.

LIS11 Fagered–Fjällesjö. Förtätning och utveckling av småorten, samt småskalig bostadsbebyggelse.

LIS12 Älvsered. Förtätning och utveckling av tätorten.

LIS13 Sävekulla–Sjögared. Bostäder och verksamheter, inriktning mot turism och rekreation.

LIS14 Gällared. Förtätning och utveckling av småorten.

LIS15 Silvagärde – Hökåsen. Bostäder.

LIS16 Ätran samhälle. Förtätning och utveckling av tätorten.

LIS17 Svanshult. Bostäder och verksamheter med inriktning mot turism och rekreation.

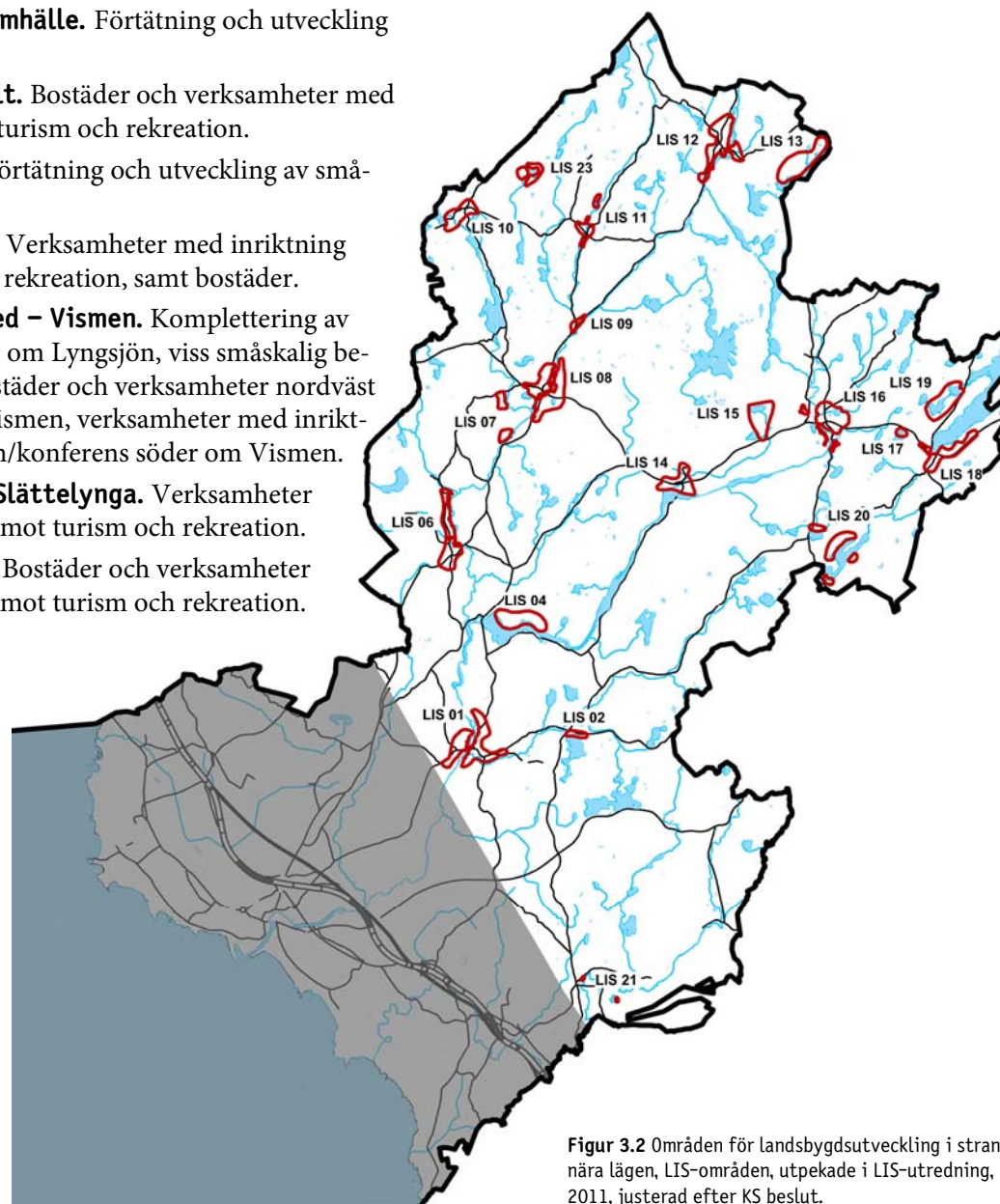
LIS18 Fegen. Förtätning och utveckling av småorten.

LIS19 Alvhaga. Verksamheter med inriktning mot turism och rekreation, samt bostäder.

LIS20 Krogsered – Vismen. Komplettering av bebyggelse norr om Lyngsjön, viss småskalig bebyggelse för bostäder och verksamheter nordväst och öster om Vismen, verksamheter med inriktning mot turism/konferens söder om Vismen.

LIS21 Asige – Slättelynga. Verksamheter med inriktning mot turism och rekreation.

LIS23 Töresjö. Bostäder och verksamheter med inriktning mot turism och rekreation.

Figur 3.2 Områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS-områden, utpekade i LIS-utredning, 2011, justerad efter KS beslut.

4 Verksamheter

4 VERKSAMHETER

Verksamhetsutveckling är en av grundpelarna i samhällsutvecklingen. I den blandade staden är olika verksamheter blandade med bostäder och service, vilket i många fall också är förutsättningen för själva verksamheten, till exempel för en butik. Andra verksamheter är störande (buller, rök, lukt, trafik mm) och behöver ligga avskilt från annan bebyggelse. De verksamheter som använder marken, vattnet eller luften som en resurs, påverkar mark- och vattenanvändningen mer påtagligt än andra, till exempel extensiva näringar som jordbruk, skogsbruk, fiske och vindbruk, eller näringar som intensivt nyttjar en resurs på ett bestämt ställe som materialtäkter och vattenkraftsanläggningar. Hur sådana verksamheter ska avvägas mot andra markanspråk behöver redovisas i översiktsplanen.

Näringslivet i Falkenberg

Näringslivet i Falkenberg är varierat och kännetecknas av många små företag och ett relativt högt nyföretagande. Strukturen i näringslivet medför att Falkenberg är mindre sårbart vid konjunktursvängningar och sammantaget har företagen god lönsamhet och tillväxt. Varusektorn dominerar över tjänstesektorn, med relativt få kunskapsintensiva företag, och en liten andel forskning och utveckling sker i företagen. Samarbetet med högskola och universitet skulle kunna vidareutvecklas.

De dominerande näringarna i Falkenberg finns inom handel, livsmedel, logistik samt jord- och skogsbruk. De största privata arbetsgivarna är Gekås, Carlsberg, SCA, Netto, CDON Group Logistics AB och Torsåsen Fågelproduktion AB.

Tjänsteföretagen ökar, exempelvis NyKraft Assists, i relation till tillverkningsindustrin, och flera företag inom kultur och nöje har sin verksamhet i Falkenberg, bland annat har 2Entertain sitt huvudkontor här. Även företag inom kreativa näringar såsom Kosmonaut, Winternet och Kreera driver sin verksamhet från Falkenberg.

Falkenberg har ett ökande antal besökare och flera nya företag inom upplevelsenäringen. Besöksnäringen och turismen utgör en viktig del av näringslivet i Falkenberg som är viktig för Falkenbergs utveckling. En turismstrategi för Falkenberg 2012-2022 är antagen av kommunfullmäktige.

Näringslivsprogrammet som antogs 2007, formulerar det övergripande målet att Falkenberg redan år 2015 ska vara en Sveriges främsta tillväxtkommuner, med ett företagsklimat som är bland de främsta i landet. För att nå dit krävs helhetsperspektiv och marknadsföring av kommunen. Kommunen har tillsammans med det lokala arbetslivet bland annat arbetat med en vision och en strategi för det framtida näringslivet i kommunen. Falkenberg utsågs 2012 till årets tillväxtkommun!

MARKPOLITIK OCH FÖRETAGSUTVECKLING

För kommuner är det mycket viktigt att stimulera och stötta företagsetableringar och företagsutveckling inom kommunen. Det är viktigt för att skapa arbetstillfällen och för att få en positiv utveckling av kommunen som helhet. Att människor har ett arbete är en förutsättning bland annat för att åstadkomma ett socialt hållbart samhälle. Kommuners vilja att växa är den drivkraft som utvecklar samhället. Vill kommunen växa behöver också företagandet växa för att få ett helt samhälle.

Det är därför angeläget för varje kommun att kunna erbjuda företagsetablerare ett varierat utbud av platser att lokalisera på. Tung industri behöver ofta platser där det är tillåtet att bullra och hantera farligt gods, verksamheter med handelsinslag platser där de syns och är nära kommunikationer, medan transportintensiva verksamheter behöver lokaliseras nära större vägar, industrispår, hamn och så vidare.

Ytkrävande verksamheter kräver att det finns stora markområden medan småindustrier kanske kan samverka inom samma område eller ihop med annan typ av verksamhet. Många verksamheter lever i symbios med bostäder både inne i kärnorna och i utkanten av tätorterna. Befintliga verksamheter behöver också ha möjlighet att expandera.

Figur 4.1 Glada mottagare av priset till Årets tillväxtkommun. Från vänster finansmarknadsminister Peter Norman, Per Stenström vd Sia-Glass, kommunchef Rolf Landholm, näringslivschef Catharina Rydberg Lilja, KS-ordförande Mari-Louise Wernersson, samt Roland Lexén, prisutdelare. Foto Tom Bengtsson

För att få en attraktiv stad och attraktiva orter att bo och verka i, är det något som i möjligaste mån bör eftersträvas. Det finns också verksamheter utanför tätbebyggelsen som har stor betydelse för en levande landsbygd. I många fall drar också en företagsetablering till sig andra etableringar med liknande eller stödjande verksamhet. Man drar helt enkelt nytta av varandras verksamhet, i form av så kallade kluster.

Ett strategiskt läge i regionen, en väl utbyggd och fungerande infrastruktur och möjlighet till kunnig och välutbildad arbetskraft är viktiga faktorer som påverkar var företag väljer att etablera sig. En annan är möjligheten att få tillgång till mark som redan är planlagd, och där gator, vatten och avlopp är utbyggda, eftersom man annars kan behöva avvakta ett par-tre år innan detta är klart.

För att underlätta och bidra till verksamhetsutvecklingen i kommunen kan kommunen därför behöva agera som mellanhand. Detta genom att köpa in ett varierat utbud av mark, planlägga den och bygga ut allmänna anläggningar innan det går erbjuda den till verksamhetsutövare. Detta är ofta en lång och osäker process som sker under ett långt tidsspänn och är väldigt framtung när det gäller kostnader.

Att kommunen agerar som mellanhand, genom att förädla verksamhetsmark, är också viktigt för att kunna styra verksamheterna till lämpliga platser. Kommunen har styrmedel genom sitt planmonopol, men kan genom markägande mer direkt styra utvecklingen. Det bygger då på att man är proaktiv och på ett mycket tidigt stadium köper in mark som på sikt kan nyttjas i stadsbyggnadssyfte. Se vidare del I kap 5.

Verksamhetsområden

I Falkenberg finns det både i Falkenbergs stad och i övriga orter i kommunen, flera renodlade verksamhetsområden för störande och/eller mer ytkrävande verksamheter som inte kan ligga i blandad bebyggelse.

I verksamhetsområdena i och runt Falkenbergs stad finns det fortfarande en hel del mark som är till försäljning via kommunen eller privata aktörer. Det är också här som flest förfrågningar om mark för nyetablering kommer in. Det kommer också en del förfrågningar om nyetableringar runt Gekås i Ullared, men där saknas i dagsläget helt planlagd verksamhetsmark som inte är ianspråktagen.

De verksamhetsområden där flest nyetableringar och förfrågningar om marktilldelning sker, är följande:

Smedjeholms industriområde inkl bangårdsområdet (ca 225 ha). Smedjeholms industriområde består av blandade verksamheter och ligger nära staden. Här finns i princip en blandning av alla typer av industrier och verksamheter; från tyngre industrier till småindustrier, serviceanläggningar, restauranger och ren handel. Området ligger väl till när det gäller trafikförsörjning till och från området. Falkenbergs kommun äger merparten av den industrimark som ännu inte är ianspråktagen för verksamhetsetableringar (cirka 700 000 kvm mark). Den mark som idag är till försäljning (försedd med utbyggda gator och VA-nät) är cirka 360 000 kvm. Kommunen har mycket förfrågningar när det gäller nyetablering inom området men utredningen om ett nytt industrispår genom området begränsar delvis utbyggnaden.

Falkenbergsmotet (ca 140 ha) samt Vinbergs Heds industriområde (ca 40 ha). Även Falkenbergsmotet är ett industriområde med blandade verksamheter som har ett bra läge i korsningen mellan E6 och väg 154. Här samsas idag företag som vill synas med företag med krav på bra logistik. Inom Vinbergs Heds industriområde finns tyngre industrier men även en hel del mindre industrier.

Falkenbergs Näringsliv AB äger merparten av den planlagda industrimark vid Falkenbergsmotet som ännu inte är ianspråktagen för verksamhetsetableringar (ca 580 000 kvm mark). Den mark som är till försäljning (försedd med utbyggda gator och VA-nät) är ca 140 000 kvm men området byggs kontinuerligt ut.

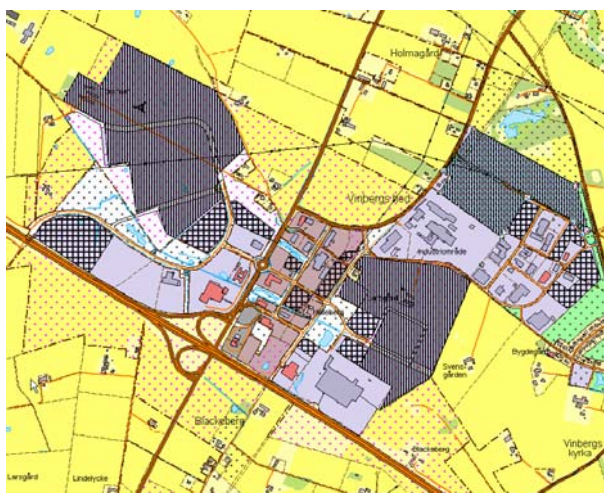

Figur 4.2 Smedjeholms industriområde. Rutmarkerad mark är färdig industrimark, snedstrecksmarkerad mark är planlagd mark men ej iordningställd med gator och VA.

Kommunen har även mycket förfrågningar när det gäller nyetablering inom detta område. Näringslivsbolaget äger även mark i intilliggande område för verksamhetsområde utpekad i delöversiktsplanen.

Vinbergs Hed är till största delen redan ianspråktaget. Falkenbergs kommun äger dock ca 210 000 kvm mark som är detaljplanlagd för verksamheter (ca 50 000 färdig industrimark medan det resterande området måste iordningställas med gator och VA). Detta område ligger dock inom skyddsområdet för Vinbergs vattentäkt som innebär stora restriktioner för hur marken kan nyttjas.

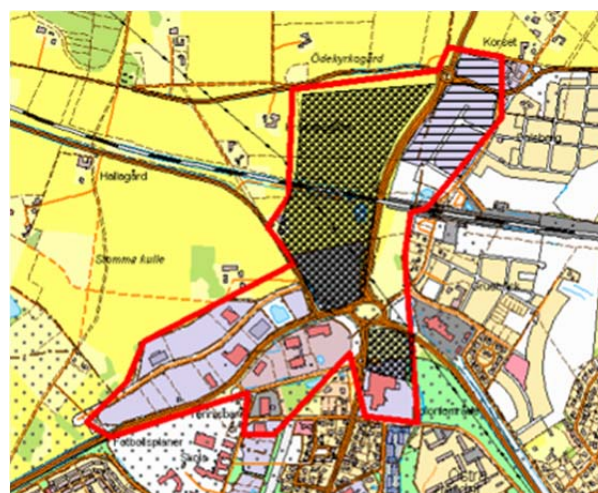
Ytterligare detaljplanläggning av mark i den sydöstra delen pågår.

Figur 4.3 Falkenbergsområdet med Vinbergs Heds industriområde. Rutmarkerad mark är färdig industrimark som går att sälja, snedstrecksmarkerad är planlagd men behöver iordningställas med gator och VA.

Tånga verksamhetsområde samt område utmed järnvägsstationen (ca 60 ha). Tånga verksamhetsområde är ett område som karakteriseras av mycket handelsetableringar och ligger väl till logistiskt sett. Planläggning för mer och utökade handelsetableringar pågår i och runt området.

Verksamhetsområdet är bara delvis planlagt. Här finns en hel del privata aktörer som förädlar och säljer eller upplåter mark. Falkenbergs kommun äger ingen färdig verksamhetsmark inom detta område. Kommunen äger dock området norr om Falkenbergs Station där utbyggnad pågår, och som när den är klar omfattar ca 55 000 kvm mark som kan säljas för kontor, handel och lättare industriell verksamhet. Falkenbergs kommun har också erbjudit Region Halland att etablera huvudkontor inom området som delvis hålls för detta ändamål.

Figur 4.4 Tånga verksamhetsområde och område vid järnvägsstationen. Inom nörk rutig mark pågår planläggning, inom snedstrecksmarkerad pågår iordningställande av kommunal verksamhetsmark.

Ågårds Industriområde (ca 125 ha) Inom Ågårds industriområde finns både tyngre och ytkrävande verksamheter. Industriområdet ligger också logistiskt mycket väl till. Ågårds industriområde är till största delen redan ianspråktaget. Falkenbergs kommun äger endast ca 30 000 kvm färdig industrimark som går att sälja.

Hamnområdet inkl. Lövstaviken (ca 150 ha). Inom hamnområdet som ligger strategiskt i förhållande till befintligt industrispår och hamn, finns både varvsindustri och terminalverksamhet, men också andra tunga och ytkrävande verksamheter blandat med små och medelstora industrier. Två fritidsbåtssällskap finns också inom området.

Falkenbergs kommun säljer ingen mark för verksamhet i området på grund av pågående hamnutredning.

Figur 4.5 Ågårds industriområde. Rutmarkerade områden är industrimark till salu.

Omvandling av verksamhetsområdet öster om Ätran pågår, vilket kan ge konsekvenser även för verksamheter på denna sidan om Ätran. Det planerade industrispåret ner till hamnen är också under diskussion. Stor del av verksamhetsmarken inom Lövstaviken ligger inom återställningsplan för deponi vilket starkt begränsar dess användande. Utöver befintliga verksamhetsområden föreslås ett nytt verksamhetsområde:

Område för verksamheter Långås. Långåsmotet på väg E6 *föreslås* öppnas för verksamheter med inriktning mot logistik. Området ligger strategiskt i förhållande till motorvägen och en eventuell framtida kombiterminal för gods vid Långås eller Torebo (se del I, kap 3). Det föreslagna området ligger i prioriterat stråk Falkenberg-Långås-Morup-Varberg, vilket möjliggör arbetspendling med kollektivtrafik.

Figur 4.6 Hamnområdet inkl Lövstaviken: Hamnutredning samt omvandling av sydöstra området pågår vilket innebär att kommunen avvaktar försäljning av mark inom området.

Vidare utredning krävs dock vad det gäller innehåll och utformning.

Handel

Handelns lokalisering har betydelse för såväl markutnyttjande och bebyggelsestruktur som för mängden transportarbete. Handeln har också en viktig roll i målsättningen att skapa blandade och tillgängliga städer och tätorter, där bilanvändning inte ska vara ett måste för att klara sig.

Samtidigt som det kan vara attraktivt att etablera handelscentra i externa lägen där marken är relativt sett billigare och det är lätt att bygga parkeringsplatser, innebär det att handeln försvinner från mer centrala lägen, vilket i sin tur gör att den blir mer otillgänglig och att bebyggelsen sprids ut över större områden. Omfattande etablering i ett läge kan också medföra att handeln försvinner i andra lägen. Å andra sidan är det till exempel inte önskvärt att lokalisera handel med skrymmande varor i den täta bebyggelsen, där marken behöver användas mer intensivt. Lokalisering av handel är därför en viktig strategisk fråga för samhällsplaneringen.

Inom detaljhandeln har det under lång tid skett en koncentration till större butiker, främst i externa eller halvexterna lägen. Sverige är det land i Europa som har störst externhandelsyta per invånare. Befolkningsutveckling och ökad köpkraft har lett till en kraftig ökning av omsättningen inom detaljhandeln i Sverige.

Branschen har blivit mer konkurrensutsatt genom att fler utländska kedjor etablerat sig.

En annan tydlig utveckling är att de kraftigt ökade investeringarna som görs i fastigheter för handel, i stor utsträckning görs av fastighetsbolag och inte av detaljhandelsbranchen själv. Detta påverkar kommunens möjligheter att nå en samsyn kring handelns långsiktiga betydelse för det lokala samhällsbyggandet.

Intresset att etablera handel i Falkenberg är stort, och etableringsintresset bedöms fortsätta öka. En handelsutredning har därför tagits fram som underlag för en ny handelspolicy som antogs av kommunfullmäktige 2013-06-25.

Definitionen

DETALJHANDEL = Handel där varor kan köpas enskilt, till skillnad från partihandel. Försäljning kan ske i butik, kiosk, fackhandel, varuhandel, torgstånd, postorder eller via Internet.

↳ **DAGLIGVAROR (DV)** = livsmedel (ca 80 %), hygienartiklar, blommor, systembotaq, tobak mm

→ **SÄLLANKÖPSVAROR (SV)** = övriga detaljhandelsvaror

VOLYMHANDEL = vitvaror, möbler, TV, byggvaror mm.
Motsvarar ca 40 % av SV

↳ **SHOPPING** = kläder, skor, klockor, guld mm.
Motsvarar ca 60 % av SV

Figur 4.7. Definitioner av vanliga handelsbegrepp

DETALJHANDEL I FALKENBERG

Handeln spelar stor roll för Falkenbergs kommun, som genom handeln i Ullared har en unik ställning i Sverige. Enbart Gekås omsatte 4,7 miljarder 2013 och hela handelsområdet i Ullared omsätter ungefär lika mycket sällanköpsvaror som Kungsbacka och Varbergs kommuner tillsammans.

Handeln i Ullared lever i hög utsträckning sitt eget liv på Falkenbergs detaljhandelsmarknad, med ett upptagningsområde stort som Skandinavien. Viss köpkraft ”tas” från omgivande orter och städer, men inte mer än vad som är normalt där det finns lågpriskonkurrens. Handeln i Ullared bedöms fortsätta växa snabbare än i riket, men i en något lägre takt än idag.

Inflödet av köpkraft är stort i kommunen, med ett högt försäljningsindex för dagligvaror (165), och ett mycket högt för sällanköpsvaror, (360, år 2010, att jämföra med 100 för riket). Under 2010 och 2011 har omsättningen av dagligvaror i kommunen sjunkit något, vilket troligtvis hänger samman med etableringen av Coop Forum söder om Varberg. Omsättningen av sällanköpsvaror i kommunen (läs Ullared) fortsätter däremot att öka.

Räknar man däremot bort handeln i Ullared ligger försäljningsindex på cirka 80 för dagligvaror och cirka 70 för sällanköpsvaror, vilket är relativt lågt. Förutom Ullared, är konkurrensen från Varberg och Halmstad betydande, och bedöms öka.

OMSÄTTNING HANDEL 2010	DAGLIG- VAROR	SÄLLANKÖPS- VAROR
Ullareds handelsområde	950 Mkr	3700 Mkr
Falkenbergs stad	850 Mkr	700 Mkr
De mindre orterna	300 Mkr	-
Hela kommunen	2100 Mkr	4400 Mkr

Figur 4.7 Ungefärlig omsättning av dagligvaror och sällanköpsvaror i Falkenberg 2010. Källa handelsutredningen, se ref Falkenberg 2012c.

När det gäller sällanköpsvaror kan både shopping och volymhandel förstärkas. Flera ledande kedjor saknas, t.ex. HM och Clas Olsson, och det finns ett stort intresse från olika aktörer att etablera sig i Falkenberg. För att lyckas vända trenden att allt fler åker till grannstäderna och shoppar, krävs en satsning på centrum, där handeln knyts samman och ytor skapas för de butiker som vill etablera sig där, liksom att andra kvaliteter utvecklas.

TILLGÄNGLIGHET TILL DAGLIGVAROR

Mindre livsmedelsbutiker i Sverige är idag utsatta för allt hårdare konkurrens från stora butiker i städerna. På mindre orter kan detta förstärkas av en låg eller negativ befolkningsutveckling. För en medelstor närbutik i en livsmedelskedja, krävs idag underlag på cirka 3000 fastboende eller cirka 15 000 fritidsboende. Räknar man bort Falkenbergs stad finns i övriga kommunen cirka 17 000 fastboende (2010, se del I, kap 2) och sju dagligvarubutiker, se figur 4.8.

Mot bakgrund av detta och den stora konkurrensen från butikerna i städerna, får dagligvaruhandeln i de mindre orterna i Falkenberg ses som relativt god. Flera butiker har dock haft problem med lönsamheten, vilket på sikt kan leda till färre butiker.

Det viktigaste för att stödja tillgänglighet till dagligvaruhandel i de mindre orterna, är en planering som förstärker möjligheterna att bygga och bo på landsbygden. Genom att förstärka kommunikationerna i de viktigaste stråken och styra ny bebyggelse till orter längs dessa stråk ökar möjligheterna att behålla och utveckla servicen på landsbygden.

En växande befolkning, som också väljer att göra sina inköp lokalt, är en grundförutsättning för att behålla dagligvaruhandeln i de mindre orterna

I Falkenbergs stad fungerar dagligvaruhandeln relativt väl idag, även om det saknas fullsorterad livsmedelsbutik i själva stadskärnan. De sju större dagligvarubutikerna som finns, ligger med relativt bra spridning över staden, bortsett från i Tångarondellen, där en koncentration av dagligvarubutiker skett.

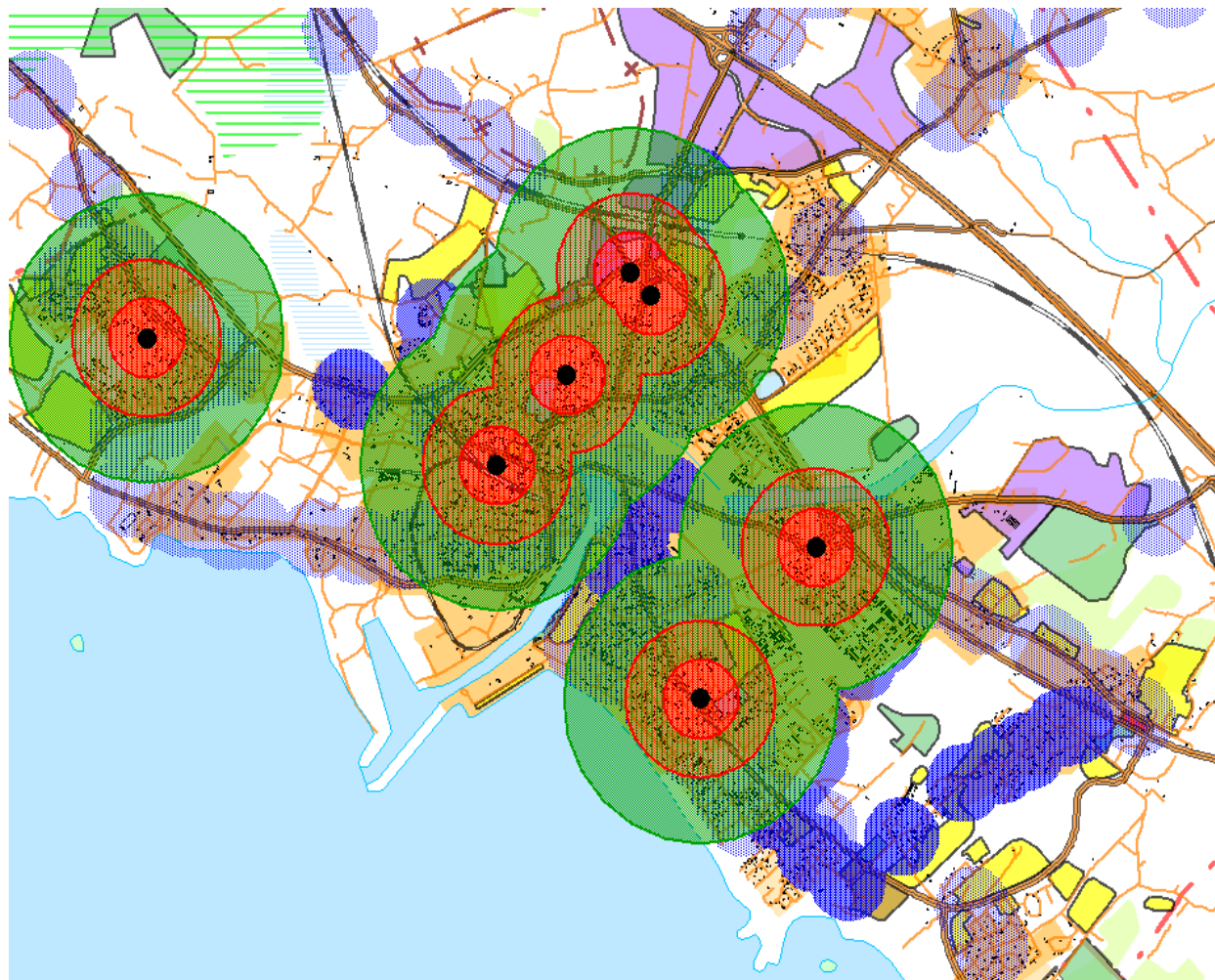
Genom att studera tillgängligheten till större livsmedelsbutiker med utgångsbunkt från bekvämt gångavstånd från bostad eller busshållplats, respektive bekvämt cykelavstånd, kan man identifiera var bristerna i tillgänglighet finns i staden, se figur 4.9.

I dagsläget finns brister i tillgänglighet framför allt i Skrea och Ringsegård, men också i delar av Tröingeberg, Herting, Smedjeholm och Näset. Den pågående etableringen av en Nettobutik vid Arvidstorpsrondellen kommer att avhjälpa bristen i Stafsingeområdet.

För att bibehålla och öka tillgängligheten till livsmedelshandel bör inriktningen för den fortsatta planeringen vara att styra lokaliseringen till logistiskt bra lägen i identifierade bostadsområden. Även om intresset för nyetablering av livsmedelshandel baseras på beräkningar av köpkraft i hela stadsområdet med omnejd, och en god biltillgänglighet är en förutsättning, bör lokaliseringen samtidigt stödja en förbättrad tillgänglighet för icke bilburna grupper.

Figur 4.8 Tillgänglighet till handel i Falkenberg. Rött = Livsmedel (nedläggningshotade butiker cirklar). Blått = Shopping. Grått = Volymhandel.

Figur 4.9 Tillgänglighet till dagligvaror i Falkenbergs stad med gång, cykel eller buss. Blått = bekvämt avstånd från busshållplats 5 minuter (landsbygdstrafik svagt blå ringar). Grönt = bekvämt cykelavstånd 5 minuter. Rött = bekvämt gångavstånd 5 min, respektive maximalt gångavstånd 10 minuter (svagt rött). Kvarvarande "synliga" områden utgör bristområden där tillgänglighet med gång, cykel eller buss inte finns. Butiken i Skogstorp är idag endast en närbutik, varför tillgängligheten är sämre än vad som framkommer av bilden.

Se vidare handelsutredningens tillgänglighetsstudie, ref. Falkenberg 2012d.

Besöksnäring

Turismen bör ses som egen kommersiell näringsgren med behov av ytor i framtiden. Falkenberg är en attraktiv turistkommun och efterfrågan på nya verksamheter inom besöksnäringen ökar. Besöksnäringen är starkt koncentrerad till sommarsäsongen, men utvecklingen tyder på att det kan bli en växande verksamhet året om. De upplevelse-baserade verksamheterna är också på frammarsch.

Turismen har stor betydelse för Falkenbergs näringsliv vad gäller tillväxt, omsättning och arbetstillfällen. Det är en av de viktigaste näringarna att utveckla för att skapa fler arbetstillfällen och ökad tillväxt. År 2010 var den totala turistkonsumtionen i Sverige 254,4 miljarder kronor. Falkenberg har 0,44 % av befolkningen men nästan 1 % av Sveriges samlade turismomsättning. 2010 omsatte turismen i Falkenberg 2,4 miljarder och gav 1 700 arbetstillfällen.

Starkt bidragande till detta är att Sveriges största turistmål, Gekås, ligger i kommunen. Utöver handeln i Ullared, är det de attraktiva kust- och naturområden och evenemangen i Falkenberg, som lockar till både korta och längre besök. Det är i Ullared, Falkenbergs stad och längs kusten som det finns störst efterfrågan på att etablera olika former av boendeanläggningar för besökare.

Falkenberg deltar i projektet Kattegattleden, en cykelled som ska sträcka sig från Helsingborg till Göteborg. Kattegattleden är ett samarbetsprojekt mellan Region Halland, tio kommuner och Trafikverket. Syftet är att skapa möjligheter för tillväxt och företagande genom att attrahera cykelturister till leden.

År 2013 bildade Falkenberg ett destinationsbolag, Destination Falkenberg. Destination Falkenberg är ett kommunalt bolag med uppdrag att samordna, utveckla och marknadsföra Falkenberg som destination. Inledningsvis kommer bolaget att fokusera på två saker; att bygga platsvarumärket "Falkenberg" och att driva och utveckla turistinformationen i kommunen.

TURISTSTRATEGI

En ny strategi för turismen, *Turismstrategi för Falkenberg 2012-2022*, antogs av kommunfullmäktige 2012-03-27. Där formuleras visionen: "Falkenberg skall genom ett aktivt värdskap bli en av Sveriges främsta turistkommuner". Det handlar dels om att förstärka det som Falkenberg redan är känt för, dels om att utveckla nya associationer på gamla marknader.

Det konkreta målet som formuleras är att "Falkenberg ska fram till 2022 dubblera omsättningen till 5 miljarder kronor inom turistnäringen". Den stora utmaningen framåt är att stärka kvaliteten och reseanledningarna. I detta arbete krävs kunskap om marknadens efterfrågan, erfarenhet av företagsstöd, coachning och konsekvent myndighetsutövande för att lyckas, varför dessa frågor bör hanteras i samordning mellan aktörerna.

Människor reser idag allt mer utifrån sina intressen och värderingar, något som man inom besöksnäringen vill underlätta för.

Vägledande mål för besöksnäringen är också **tillgänglighet**, det vill säga att varor, tjänster, miljöer och system är åtkomliga och kan användas av alla oavsett funktionsförmåga, och **hållbarhet**, det vill säga en turism som bevarar natur- och kulturresurser, och som utvecklas långsiktigt utan att destinationen bryts ner och överexploateras.

Åtta tydliga teman identifieras för Falkenbergs besöksnäring:

- Hav och strand
- Evenemang
- Shopping
- Fiske, skog och sjö
- Cykel
- Husbil
- Miljö och ekoturism
- Idrott och Hälsa

FRAMTIDA BEHOV

I den fortsatta planeringen bör besöksnäringens behov av utrymme för till exempel destinations- och evenamangsturism utredas tillsammans med näringslivsbolaget och turistaktörer. Möjligheterna att etablera en ny större attraktionsanläggning inom besöksnäringen bör här övervägas. Inom samhällsplaneringen bör det finnas en beredskap för framtida behov, men den översiktliga planeringen kan inte ensidigt peka ut platser för nya anläggningar, utan initiativet måste komma från besöksnäringen.

Besöksnäringens målpunkter och behov sammanfaller i hög utsträckning med friluftslivets intressen, se vidare kap 6.

Materialförsörjning

För att kunna bygga vägar, byggnader och andra anläggningar behövs tillgång till ballast på relativt nära håll, eftersom det är mycket energikrävande att förflytta grus och krossberg över längre sträckor. Ur berggrunden tas förutom naturgrus och krossberg också prydnadssten (blockberg), vilken är mer sällsynt och vanligtvis har ett betydligt större avsättningsområde.

Ur berggrunden hämtas också dricksvatten, varför de grundvattenformationer som bedöms vara av intresse för framtida dricksvattenuttag måste skyddas mot täktverksamhet. Även i områden som har ett högt naturvärde eller som har geologiska skyddsvärden är täktverksamhet olämpligt. Andra motstående intressen är exempelvis fornlämningar, landskapsbild, friluftsliv och olika typer av bebyggelse.

Falkenbergs kommun behöver en säker tillgång till ballastmaterial för framtiden samtidigt som miljön och motstående intressen ställer krav som behöver tillgodoses. En materialhushållningsplan har därför tagits fram (i tre delar), som redovisar befintliga täkter och identifierar potentiella områden för framtida materialförsörjning.

NATURGRUS

I dagsläget uttas naturgrus vid fyra täkter, Bräcke 1:2, Släryd 3:1, Tollastorp 1:5/ 1:7 samt Hjärtared 2:4/2:2, se figur 4.11. Bräcke 1:2 är den största täkten, där det under 2010 uttogs ca 3 000 ton. Tillståndet medger uttag av ytterligare drygt 200 000 ton.

Utifrån uppgifter från SGU och den så kallade naturgrusinventeringen görs i materialhushållningsplanen en genomgång av potentiella framtida områden för naturgrustäkter. Bedömningen av dessa områden tar hänsyn till biologiskt värde i fauna och flora, värde för landskapsbilden, hydrogeologiskt värde och värde för friluftsliv. Vidare tar man hänsyn till de grundvattenresurser som valts ut som framtida dricksvattentäkter, etablerade vattenskyddsområden, riksintresse för olika slag av naturvård, dragningen av allmänna vägar samt bebyggelse med anlagda värmepumpar.

Det sedan 2010 stärkta skyddet av naturgrusföremåster i Sverige innebär att ersättningsmaterial ska användas i så hög utsträckning som möjligt. Det är också, ur ett resurshushållningsperspektiv, väsentligt att nyttja befintliga grustäkter mot att öppna upp nya.

Av de tjugo potentiella områdena för naturgrustäkter som identifierats i materialhushållningsplanen, bedöms följande som *utredningsområde* på grund av sin närhet till Falkenbergs stad respektive Ullared, samt att de inte sammanfaller med utredningsområde för framtida grundvattentäkter (siffrorna inom parentes hänvisar till figur 4.11):

- Norr om Heberg (4320)
- Väster om Gällared (3300, 3310)
- Höstena (3420)
- Årstad (4160)
- Stixered (3930, 2 områden)
- Väster om Tjärnesjön (3320, 2 områden)
- Väster om Fagered (3040, 2 områden)

Figur 4.10 Täktverksamhet på Bräcke 1:2 (överst), Ljungby-prästgård 2:1 (mitten) och på Stafsinga 6:4 (nederst)

Krossberg

Vid fyra täkter bryts krossberg, Stafsinge 6:4, Torkelstorp 5:1, Hjärtared 2:4/2:2 och Ljungby-Prästgård 2:1. Största mängden material kommer från Stafsinge 6:4 varifrån man under år 2010 levererade ca 200 tusen ton. Krossberg levereras framför allt till Falkenbergs stad, och makadam till betongindustrin i Falkenberg. Ljungby-Prästgård 2:1 är en nyligen påbörjad täkt.

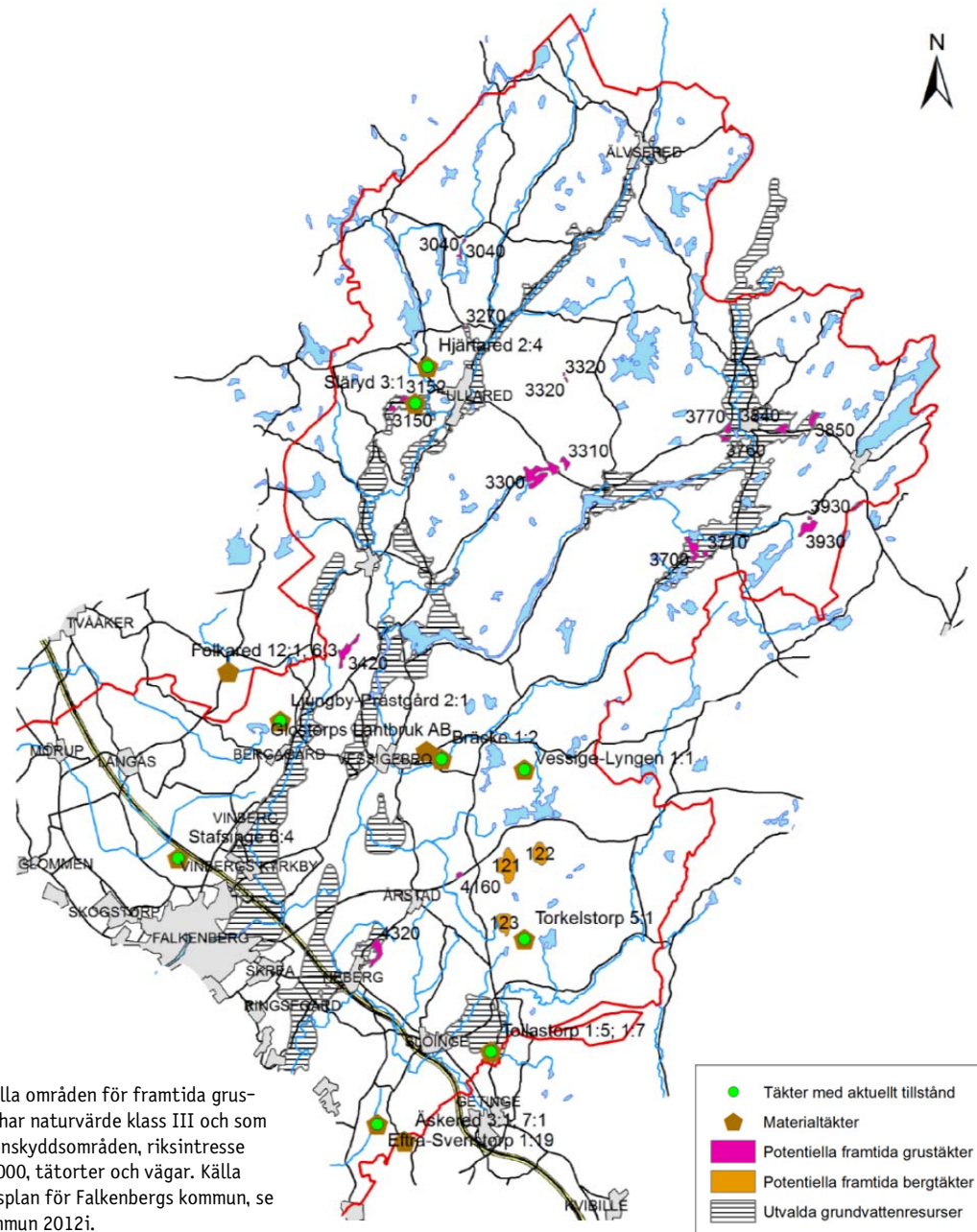
I materialhushållningsplanen har tre områden med glimmerfattig gnejs och utan motstående intressen identifierats som potentiella framtida bergtäkter och dessa ligger öster om Årstad. Dessa ligger norr om befintlig täkt vid Torkelstorp 5:1 (nr 121, 122 och 123).

I en tilläggsstudie till materialhushållningsplanen har krossbergskvaliteten undersökts översiktligt. Krossberg används framför allt för vägar och järnvägar men även till betong. Undersökningens resultat visar att det är i området runt befintlig täkt vid Ljungby-Prästgård 2:1 som det finns störst sannolikhet att hitta berg med minst bergkvalitet 2, det vill säga med en kvalitet som är godkänd för vägändamål, se figur 4.12.

Stor sannolikhet finns också väster om linjen Köinge-Vessige-Årstad-Eftra-Uggarp. Provresultaten är dock preliminära och ytterligare provningar behöver göras för att identifiera berg som kan fungera som ersättningsmaterial för naturgrus.

Det är också (precis som för grustäkterna), ur ett resurshushållningsperspektiv, väsentligt att nyttja befintliga bergtäkter mot att öppna upp nya.

Figur 4.11 Potentiella områden för framtida grus- och bergtäkter som har naturvärde klass III och som ligger utanför vattenskyddsområden, riksintresse naturvård, Natura 2000, tätorter och vägar. Källa Materialhushållningsplan för Falkenbergs kommun, se ref. Falkenbergs kommun 2012i.

I den fortsatta planeringen bör följande områden utredas vidare för krossbergsändamål:

- området nordost om Lyngsjö, vid befintlig täkt Ljungby-Prästgård 2:1, där det bedöms finnas mycket störst sannolikhet att hitta berg med minst bergkvalitet 2
- befintlig täkt Stafsinge 6:4 inom område med störst sannolikhet att hitta berg med minst bergkvalitet 2
- de tre potentiella bergtäkterna öster om Årstad som identifierats i materialhushållningsplanen

BLOCKBERG

Brytningen av blocksten (Hallanddiagnejs) förekommer idag i Vastaddalen, där den har pågått sedan 1970-talet. För närvarande är en täkt i bruk, Eftra-Svenstorp 1:19. I området finns också en nedlagd täkt.

Modern berggrundskarta saknas över kommunen. En ny berggrundskarta är under framtagande av SGU och kan komma att bli klar till år 2013. Som underlag för lokalisering av blockstenstäkter behövs dock en mer omfattande bergkvalitetskartering, vilket inte planeras under de närmaste åren. Det är därför inte möjligt att här peka ut potentiella områden för blockstenstäkter, utan endast bedöma befintliga täkter.

Sveriges geologiska undersökningar (SGU) beslutade 1996 att klassa vissa stenbrott i Vastaddalen som riksintresse för stenbrytning.

Falkenbergs kommun gjorde samtidigt en omfattande utredning av täktverksamheten i Vastaddalen (antagen 1997), som angav riktlinjer för täktverksamheten och bebyggelsemiljön. Här slogs bland annat fast att ”med beaktande av de riksintressen av bevarandekaraktär som finns i området i dag, de värdefulla kultur- och naturmiljöer i området samt med anledning av närheten till befintlig bebyggelse bör täktverksamheten på sikt avvecklas...”

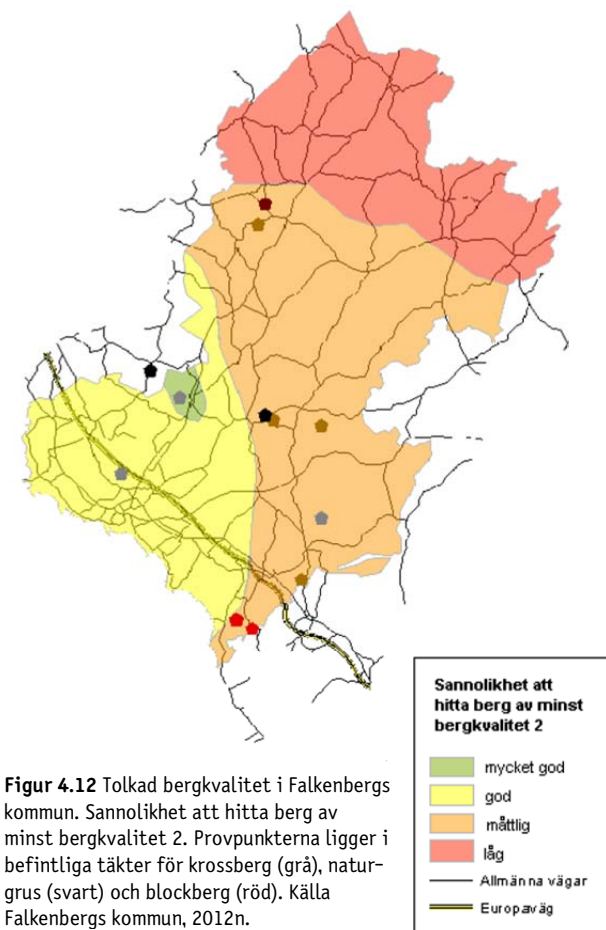
Ett av riksintressena för ämnen och material, Vastad 1:1, detaljavgränsades 2007 av SGU, utan samråd med kommunen. Området omfattar en gnejsfyndighet på 24 hektar, för användning till gravstenar (prydnadssten) och till trappor, fasader, golv och markbeläggningar (byggnadssten). SGU anför att fyndighetens exceptionellt goda kvalitet, att den utgör en viktig samhällsresurs samt stor efterfrågan på markanden.

Som en del av materialhushållningsplanen, har ett konsultutlåtande om Vastadalsutredningen från 1997 tagits fram (Falkenbergs kommun 2012m). Här görs bedömningen att täktverksamheten inte direkt berörs av riksintressena för kulturminnesvård, friluftsliv, naturvård, väg eller järnväg, och inte heller nödvändigtvis påverkar dem med nuvarande utformning med berg- och skogskorridor mot dalgången.

Man bedömer också i utlåtandet att täktverksamheten i sin nuvarande form inte strider mot miljöbalkens (MB) 4 kap 2 § som anger att turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt ska beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.

Kommunen gör i båda dessa fall en annan bedömning än utlåtandet. De ståndpunkter som framfördes i kommunens Vastaddalsutredning 1997, har inte ändrats utan kvarstår. I övrigt se följande stycken.

Enligt riksintresset för kulturminnesvård utgör Vastaddalen ett levande och välhävdat kulturlandskap i dalgång och på omgivande höjdslytningar.

Figur 4.12 Tolkad bergkvalitet i Falkenbergs kommun. Sannolikhet att hitta berg av minst bergkvalitet 2. Provpunkterna ligger i befintliga täkter för krossberg (grå), naturgrus (svart) och blockberg (röd). Källa Falkenbergs kommun, 2012n.

Vidare skriver man att ”inom det öppna odlingslandskapet bör landskapsförändrande åtgärder som huvudregel inte medges”. Brytningen av blockberg är mycket tydligt en landskapsförändrande åtgärd och påverkar riksintresset för kulturmiljövård i så hög grad att ytterligare brytning inte bör tillåtas.

Vad det gäller MB 4, 1-2§ hushållningsbestämmelserna, anger kommentarerna till miljöbalken att riskdagen givit natur- och kulturvärdena företräde och att när man ser till tillämpningen skall man anlägga ett helhetsperspektiv på vad som är lämplig utveckling i hela det geografiska området. Ytterligare brytning av blockberg i det geografiska området påverkar natur-, kultur- och potentiella friluftsvärden i hög utsträckning varför detta inte är förenligt.

En ansökan för brytning vid Vastad 1:1 gjordes 2008, vilken avslogs av länsstyrelsen 2010-06-18, med hänvisning till de särskilda hushållningsbestämmelserna enligt MB 4. Enligt MB 4:1 får exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön inte komma tillstånd om inom områden utpekade i MB 4:2-8, bland annat Hallandskusten. Utveckling av befintliga tätorter och det lokala näringslivet hindras inte av denna bestämmelse, inte heller anläggningar för utvinning av ämnen och mineral enligt MB 3:7, om det finns särskilda skäl för detta. För att särskilda skäl ska anses föreligga krävs enligt förarbetena till miljöbalken att anläggningen är av mycket stor betydelse från näringspolitiska eller sysselsättningsmässiga utgångspunkter, vilket inte är fallet i Vastaddalen. Beslutet överklagades därefter till Mark- och miljödomstolen som avslag överklagan 2011-06-16.

Jordbruk, skogsbruk, fiske

JORDBRUK

Jordbruksmark kan vara av betydelse för en trygg livsmedelsförsörjning, och behovet av mark som kan producera biologisk råvara kommer sannolikt att öka. Möjligheter till en lokal livsmedelsproduktion och förädling av råvaror gynnar vidare det lokala näringslivet. Livsmedelsbranschen där många av våra stora företag ingår, är viktig för Falkenberg.

Falkenbergs stad och flera av kommunens övriga tätorter är omgivna av jordbruksmark. Viss jordbruksmark kommer även fortsättningsvis att behövas tas i anspråk för tätortsutveckling, men hållningen bör framledes vara mer restriktiv. Bebyggelseutveckling bör i första hand ske genom komplettering och förtätning av befintlig bebyggelse, och i andra hand genom tillägg i direkt anslutning till befintlig bebyggelse, för att inte i onödan minska och/eller splittra jordbruksmarken.

I jordbrukslandskapet bör äldre kulturmiljöer, som till exempel ängs- och hagmarker, i största möjliga utsträckning bevaras och restaureras. Enligt miljöbalkens (MB) kap 7 är alléer, stenmurar, åkerholmar och odlingsrösen i jordbruksmark generellt skyddade och ska bevaras för framtiden.

Djurhållning kan innebära konflikter med omgivande bostadsbebyggelse. Möjligheter till etablering av nya bostäder i närheten av befintlig djurhållning ska prövas i varje enskilt fall med avseende på avstånd, storlek på djurenhet, vindförhållanden med mera.

En klassificering av jordbruksmark gjordes på 1970-talet, vilken baserades på den tidens produktionsegenskaper och –metoder. Denna klassificering används än idag, men behovet av en ny värdering av jordbruksmarkens kvalitet är nödvändig för att kunna värna den mest värdefulla jordbruksmarken, och bör tas fram på regional eller nationell nivå. Tills dess bör försiktighetsprincipen råda. För den högst värderade jordbruksmarken i kommunen, klass 6-7, se figur 4.12, görs här bedömningen att stor restriktivitet bör råda.

SKOGSBRUK

Skogsbruket är en viktig näring i Falkenberg och en viktig inkomstkälla för många av kommunens invånare, antingen som huvudsysselsättning eller som bisyssla. Det är framför allt i de inre delarna av kommunen som skogsbruk bedrivs. Skogsbrukets verksamheter regleras av skogsvårdslagen och miljöbalken. Skogen är en nationell tillgång som skall skötas så att den uthålligt ger en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls. Ett verktyg i planeringen av skogsskötsel är upprättandet av skogsbruksplaner. Skogen kan också målklassas på fastighetsnivå, där den dominerande klassen utgörs av skog ”för produktion med generell miljötillsyn”. 5-10 % av skogen är naturvårdsklassad.

Biotopskyddsområden enligt MB 7 kan inrättas för mindre områden som håller mycket höga naturvärden, till exempel nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen hanterar bildandet av biotopskyddsområden på skogsmark, men även kommunen kan bilda biotopskyddsområden.

Andra skydd är naturreservat, Natura 2000, naturminnen, fågelskydd, strandskydd, fornminnen med mera, se vidare kap 6. Generell hänsyn ska vid skogsskötsel också tas till andra natur-, kulturmiljövärden, friluftsliv och andra allmänna intressen.

FISKE

Fisket brukar delas upp i yrkesfiske och fritidsfiske. Inom Falkenbergs kommun bedrivs i dagsläget endast miljöcertifierat yrkesfiske i Kattegatt.

Yrkesfisket utgår framför allt från Glommen, där 13 fiskbåtar (2012) har sin hemmahamn. Fisket i Kattegatt har dock genomgått stora förändringar och de 5 större trålarna fiskar idag torsk i Östersjön som landas i Karlskrona och Simrishamn. I Kattegatt fiskas främst framför allt kräfta som landas i Glommen och går på lastbil till Göteborg, samt kustnära garn- och burfiske bland annat skaldjur.

Viktiga lekområden för torsk i kommunen finns vid Morups bank, som är utpekad som ett större riksintresse för yrkesfiske. Ett nordligare riksintresse för yrkesfiske tangerar kommunen öster om Lilla Middelgrund, se figur 4.13.

Fritidsfiske förekommer på många ställen i kommunen, se figur 4.13, och är en av de vanligaste och mest uppskattade friluftaktiviteterna. Fritidsfisket har stor betydelse för turistnäringen, ca 6 miljoner personer är aktiva fritidsfiskare i Norden, och cirka 100 000 fritidsfiskare i Sverige engagerar sig i ideellt fiskevårdsarbete, vilket är en förutsättning för fisketurismen.

Fiskevatten med möjlighet att köpa fiskekort

(Källa: VA-översikt 2011g):

Åtrans Laxfiske (50 m nedströms Tullbron-Laxbron)

Åtrans nedre FVO (gamla E6-bron i Fbg-Vessigebro)

Ljungsjön

Björkasjö, Mjällsjön, Rammsjön

Högvadsån (Nydala kvarn – Ullared)

Hjärtaredssjön, Kinnasjö

Barken, Hakasjön, Kampasjön, Brohomasjön (Levreshölj)

Töresjön, Lilla Töresjö, Gällasjön, Övre Sjö, Yttre Sjö, Stora Kroksjön

Storasjön

Kalvsjön, Röda sjön, Furu-sjön, N:a och S:a Svansjön, Lillån (del av)

Tjärnesjön

Eseredssjön

Alvhagasjön, Pipesjön, Kvarnsjön

Fegensjön

Påarps gård

Vismen

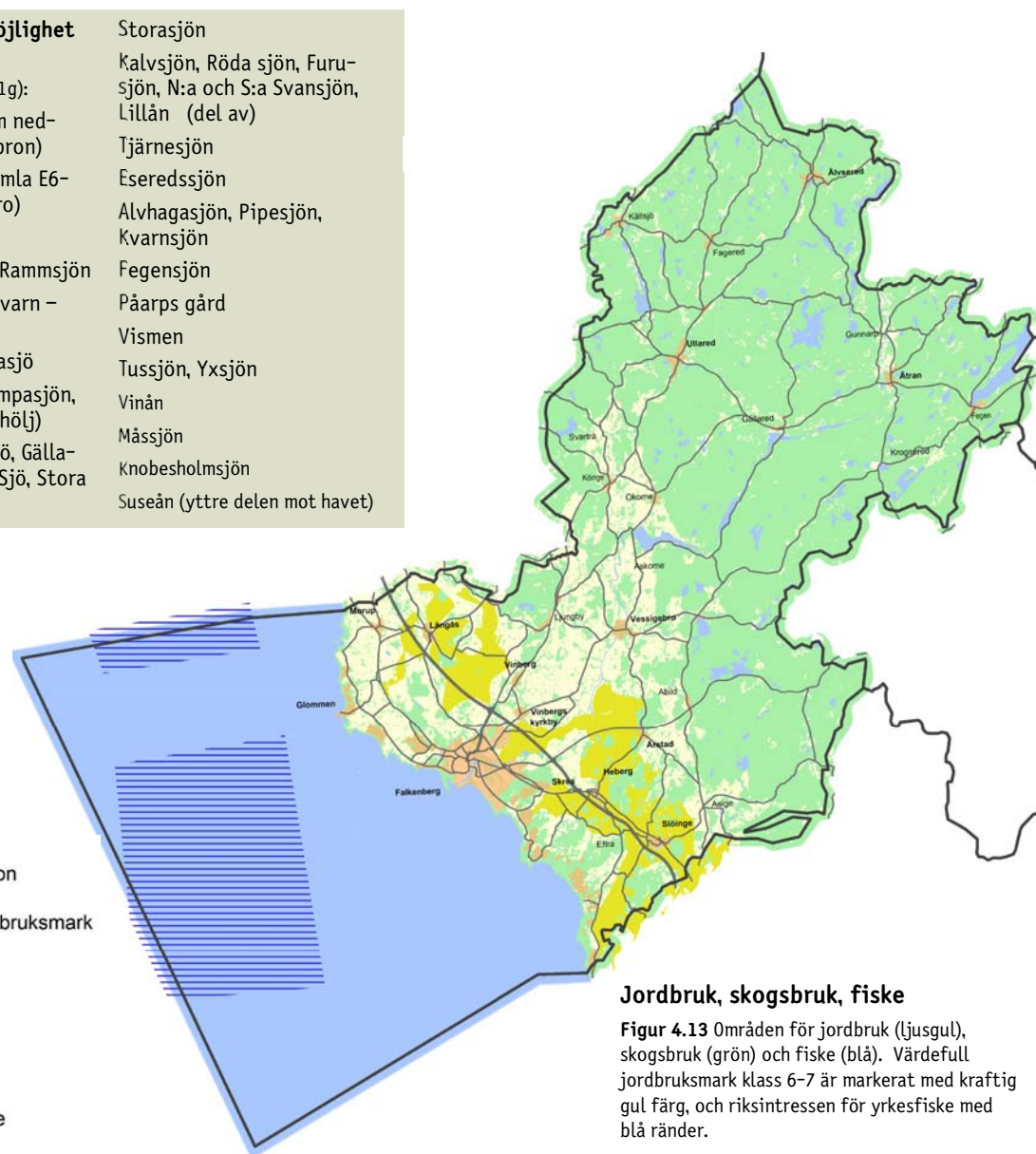
Tussjön, Yxsjön

Vinån

Måssjön

Knobesholmsjön

Suseån (yttre delen mot havet)

Jordbruk, skogsbruk, fiske

Figur 4.13 Områden för jordbruk (ljusgul), skogsbruk (grön) och fiske (blå). Värdefull jordbruksmark klass 6-7 är markerat med kraftig gul färg, och riksintressen för yrkesfiske med blå ränder.

Vindbruk

Falkenberg har en lång tradition av alternativa energikällor framför allt vad det gäller vindkraftsbyggande. Detta har resulterat i ett förhållandevis stort antal vindkraftverk i bruk. Kommunen har en allmänt positiv inställning till vindkraft, liksom till andra förnybara energikällor (ex. solvärme, solenergi, bioenergi), men vill styra lokaliseringen från direkt olämpliga områden. Behovet av en samlad bedömning av förutsättningarna för vindkraftslokalisering har också ökat i takt att vindkraftsparkerna blivit allt fler och att förfrågningarna om vindkraft i inlandet har accelererat, vilket har ställt nya krav på planeringsunderlagen. Användningen av begreppet vindbruk beskriver synen på vindkraft som en areell näring.

I en särskild *Vindbruksutredning*, samrådd enligt PBL och godkänd kommunstyrelsen 2011-12-06), utreddes hur förfrågningar kring vindkraft ska behandlas och lämpliga områden för vindbruk redovisades. För närmare information kring redovisade kriterier och urval av vindbruksområden, hänvisas till Vindbruksutredningen, vilken föreslås utgöra kunskapsunderlag vid framtida behandling av vindkraftsärenden.

KRITERIER FÖR URVAL

Generella kriterier. För att kunna identifiera lämpliga områden har ett antal kriterier satts upp vilka skall utgöra generella hinder för utbyggnad av ytterligare vindkraft. Dessa generella kriterier är:

- Avstånd till större tätort 1500 m (även till planerad utbyggnad av denna).
- Avstånd till mindre tätort 1200 m (även till planerad utbyggnad av denna).
- Avstånd till övrig sammanhållen bebyggelse 1000 m (även till planerad utbyggnad av denna).
- Vissa riksintressen (riksintressen där landskapsbildningen är en viktig faktor, samt ett skyddsavstånd på 1 km (3 km i kustlandskapet) kring dessa.
- Kontrollområde (CTR-område) för Halmstads flygplats
- Primära skyddsområden kring kommunala vattentäkt.
- Naturreservat och Natura 2000 områden.
- Dokumenterade våtmarker klass 1 samt biotopskyddsområden.
- Kyrkor och byggnadsminnen, med ett skyddsavstånd om 1 km.
- Landområden intill 3 km från strandlinjen.
- Riksintresse för farled, såvida området inte är utpekad riksintresse för vindbruk.
- Havsområden intill 10 km från strandlinjen, utgör generellt olämpliga områden för utbyggnad av ytterligare vindkraft, såvida området inte är utpekad riksintresse för vindbruk.
- Vidare utgör lokaler, samt skyddsområden kring dessa, för vissa särskilt känsliga fågelarter generellt hinder för vindkraftsutbyggnad. Då dessa förhållanden kan ändras över tiden kan
 - en väl genomförd fågelstudie i samband med tillståndsansökan, modifiera utbredningen av de områden som anses olämpliga på grund av fågelkriteriet.

Kriterier att beakta. I vindbruksutredningen redovisas ytterligare ett antal faktorer, vilka skall beaktas i bedömningen av lämplighet, men som var för sig inte utgör generella hinder för en etablering av vindkraft. Dessa faktorer skall belysas och värderas och kan komma att försvåra en utbyggnad. Dessa kriterier att beakta är:

- Riksintressen för natur och kultur (MB 3)
- Områden inom vilka särskilda hushållningsbestämmelser gäller (MB 4).
- Övervintringsområden för vissa rovfåglar.
- Kalkningsområden (helikopteralkning) med ett skyddsavstånd av 300 m.
- Skogsområden vilka redovisas i utredning Skogens sociala värden
- Kulturmiljöområden redovisade i förslag till kulturmiljöprogram för Falkenbergs kommun.
- Områden vilka redovisas som "särskilt känsligt landskap" i länsstyrelsens utredning kring landskapets känslighet för vindkraft, 2011.
- Områden som redovisas som "säkra sjövägar" i Sjöfartsverkets utredning.

Vidare har stort avstånd till kusten samt goda vindförutsättningar (stort energiinnehåll) värderats då kommunen identifierat och utpekad lämpliga områden för vindbruk.

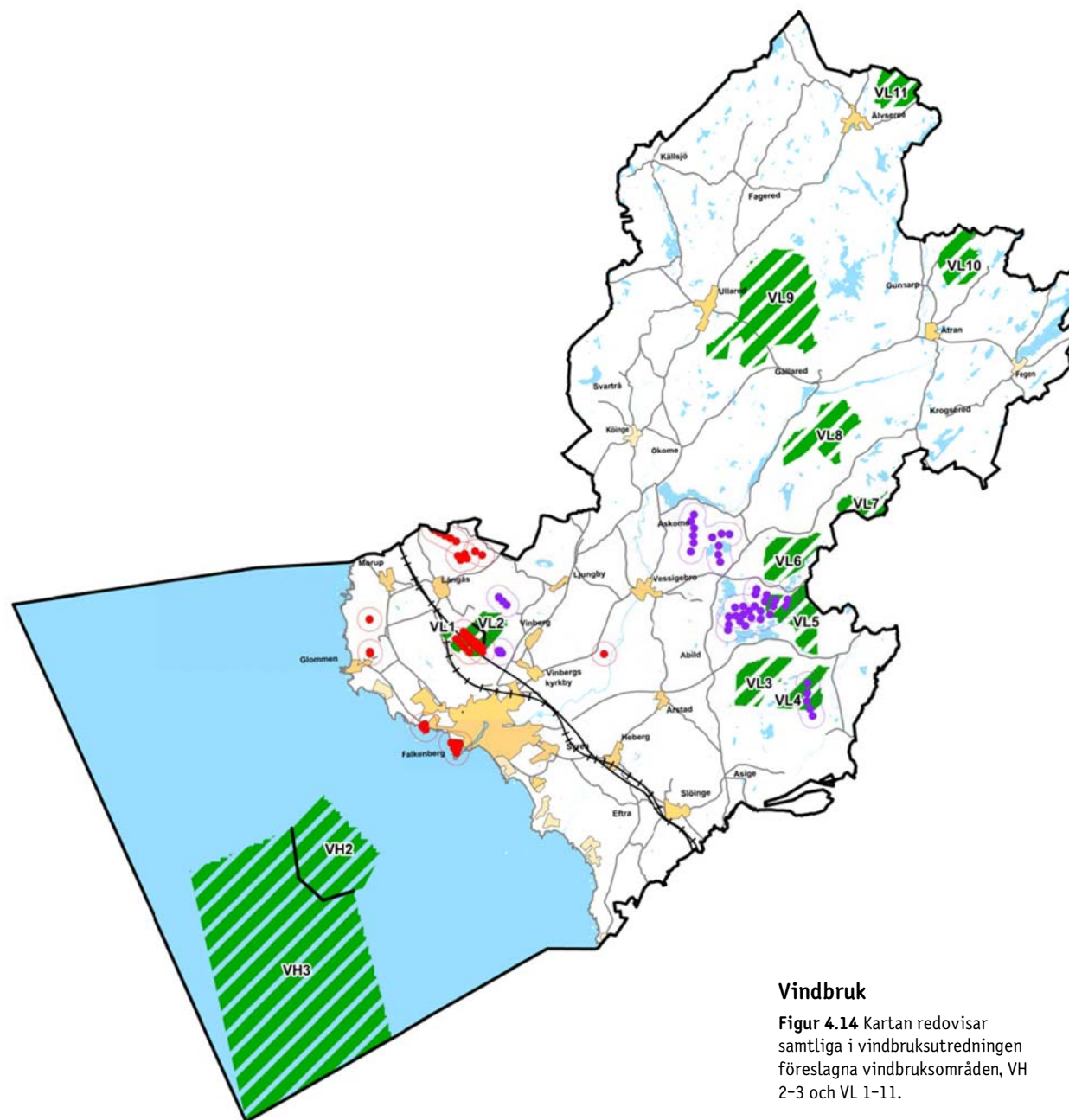
En generell inställning vid bedömning av enskilda projekt är att vind-kraftsparker skall lokaliseras och utformas så att de ger maximal nytta i förhållande till påverkan.

VINDBRUKSUTREDNINGEN

Mest lämpade områden för vindbruk. De områden som efter beaktande av ovanstående kriterier finns vara mest lämpade för vindkraft redovisas i vindbruksutredningen som ”gröna områden”, sammanlagt 13 områden. Områdena benämns i utredningen, liksom i denna översiktsplan, som ”mest lämpade områden för vindbruk”. På översiktsplanens kartor redovisas områdena med beteckningen VL för landbaserade områden, respektive VH för havsbaserade. Se vidare del I, kap 3 för avvägningar mot andra intressen.

Områden där vindkraftsutbyggnad är möjlig att pröva. Områden som kan vara lämpliga för vindbruk redovisas i Vindbruksutredningen som ”gula områden” och beskrivs i utredningen, liksom i denna översiktsplan, som ”områden där vindkraftsutbyggnad är möjlig att pröva”.

Inför de slutliga förändringarna i samband med antagandet av översiktsplanen beslöt kommunstyrelsen att plocka bort de gula områdena varför de inte redovisas i del I (karta Verksamheter) eller på bilden till höger. För att studera dessa närmare hänvisas till vindbruksutredningen.

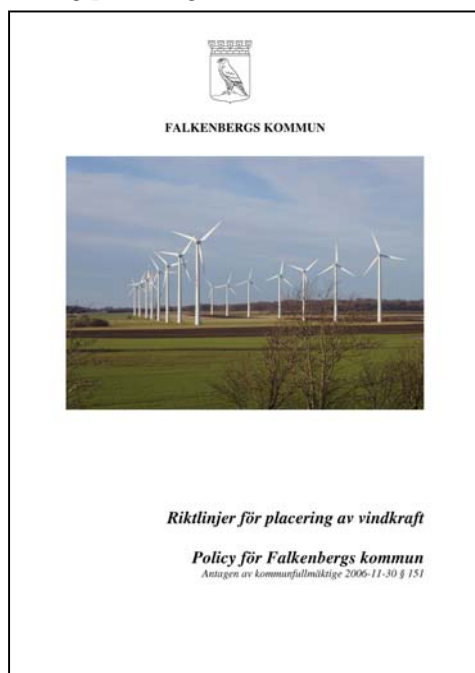

Vindbruk

Figur 4.14 Kartan redovisar samtliga i vindbruksutredningen föreslagna vindbruksområden, VH 2-3 och VL 1-11.

Avvägningar i ÖP. De områden som efter samråd och godkännande i kommunstyrelsen, föreslagits som mest lämpade för vindbruk respektive möjliga för prövning i vindbruksutredningen, har i denna översiktsplan därefter avvägts mot andra tidigare inte avvägda, intressen (se del I kap 3). Vid denna avvägning har samtliga 13 lämpliga områden bedömts kunna kvarstå, medan det för några av möjliga prövningsområdena föreslagits smärre revideringar.

Prövning av område. Översiktsplanen visar var vindkraft kan komma att etableras, utöver redan byggda eller tillståndsgivna verk. Vid tillståndsprövning skall ärenden i samtliga fall genomgå fullständig prövning.

Figur 4.15 Vindkraftspolicy för Falkenberg, antagen 2006-11-30, se ref Falkenbergs kommun 2006a

Att ett område här redovisas som lämpligt vindkraftsområde indikerar kommunens inställning, men innebär inte att en senare tillstyrkan till eventuella projekt kan garanteras, då detaljerad kunskap om lokala förhållanden ännu inte finns.

Få kvarvarande områden. En sammanläggning av kriterierna visar på att relativt få landområden står att finna i det komplexa, tätt befolkade och värdefulla halländska kulturlandskapet. En ytterligare utbyggnad på land kan endast ske inom vissa skogliga inlandsområden. Större utbyggnad av vindkraft inom Falkenberg bör därför lokaliseras till havsområden, där de motstående intressena är färre och där även vindförutsättningarna är bättre. Dock bör endast en samlad vindkraftspark tillåtas inom kommunens havsområde. Detta innebär att om ytterligare vindkraft önskas, efter det att en park etablerats, får denna utformas som utökning av den redan existerande parken.

KOMMUNENS VINDKRAFTSPOLICY

Kommunen har en särskild policy (antagen av kommunfullmäktige 2006-11-30 §1515) för lokalisering och utformning av vindkraftsparker. Denna avses fortsätta att gälla och redovisar exempelvis hur grupper av vindkraftverk bör utformas samt reglerar avstånd till enskilda bostäder mm. Inom nu föreslagna vindbruksområden återfinns spridda bostäder med mera. Ett genomförande av vindkraftsprojekt inom redovisade områden fordrar alltid antingen hänsyn med avstånd till bostad enligt kommunens antagna vindkraftspolicy, eller inlösen av bostadshus.

Andra energikällor

Som vi tidigare beskrivit har kommunen en allmänt positiv inställning till vindkraft, liksom till andra förnybara energikällor (ex. solvärme, solenergi, bioenergi). Även om fjärrvärme inte behöver använda förnybar energikälla (flis), så hushållar fjärrvärmens med jordens sinande resurser genom att ta tillvara det som annars går till spillo, vilket innebär att fjärrvärme också kan vara ett alternativ. Det är också en klimatsmart och energieffektiv uppvärmningsform och tack vare fjärrvärmens är luften i städerna renare och utsläppen betydligt lägre än i slutet av 1900-talet.

En satsning har också genomförts vad det gäller biogas med en större biogasanläggning i kommunen som är ansluten till det stora gasnätet. I kommunen finns även så kallade gårdsanläggningar för biogas.

Solenergi är inte så ytkrävande som vindkraftverken för ytor för detta inte behövt pekats ut i översiktsplanen.

A scenic landscape featuring a winding gravel road that curves through a rural setting. The road is bordered by traditional stone walls and wooden post-and-rail fences. To the left of the road, there is a field of tall grass and a large, dark, tilled area of soil. In the background, a cluster of trees with vibrant yellow autumn foliage stands out against a backdrop of darker green trees. The overall atmosphere is peaceful and picturesque, typical of a countryside scene in late summer or early autumn.

5 Kommunikationer

5 KOMMUNIKATIONER

En hållbar transportplanering är en viktig grundbult i strävan att uppnå en hållbar samhällsplanering. Samhället har de senaste 50 åren anpassats efter biltrafiken och nu krävs en omställning till människan som gångtrafikanter, cyklister och kollektivtrafikresenärer. Godstransporterna har ökat kraftigt de senaste åren. En anledning till detta är bland annat förändrade konsumtionsmönster och just-in-time leveranser som innebär att lagerhållning undviks. Att uppnå hållbara godstransporter är en stor utmaning och innebär bland annat ett större utnyttjande av järnvägen – en järnväg som redan idag är överbelastad i vissa tidsspann.

Transportsystemet

Beskrivningen av transportsystemet utgår från den framtagna strukturbilden. En utveckling av transportsystemet i starka stråk innebär att det är till stråken vi främst prioriterar infrastrukturåtgärder och kollektivtrafik. För att stråken ska komma så många som möjligt till godo är det viktigt att arbeta med anslutande länkar, till exempel gång- och cykelvägar samt pendlarparkeringar och liknande.

Strukturbilden illustrerar att Väst kustbanan och E6:an är de tyngsta infrastrukturstråken genom kommunen. Att E6:an sträcker sig genom kommunen innebär att vi har tillgång till infrastruktur av högsta kvalitet för snabba, säkra och gena transporter. En konsekvens av E6:an är att kollektivtrafiken i vissa relationer har svårt att hävda sig restidsmässigt mot bilen.

Även avseende godstransporter innebär den höga kvaliteten på E6:an att övriga alternativa transportslag har svårt att vara konkurrenskraftiga.

Väst kustbanan ger goda kollektivtrafikförbindelser till städerna i omgivande kommuner och vidare mot Köpenhamn/Kastrup och Göteborg/Stockholm. Tåget tar 15-20 minuter till Varberg och Halmstad, knappt en timma till Göteborg och två timmar till Malmö. Kastrup flygplats nås på två och en halv timma från Falkenberg. Merparten av Väst kustbanan är idag utbyggd till dubbelspår genom Halland, förutom en sträcka i Varbergs kommun. Kapacitetsbrister, som påverkar möjligheten att öka turutbudet med tågtrafik, finns på sträckan Kungsbacka – Göteborg och i Skåne.

Till de primära stråken räknas även sträckan Falkenberg - Ullared (väg 154) och Varberg-Ullared (väg 153) samt stråket Falkenberg – Varberg via Långås och Morup samt ”gamla E6:an” Falkenberg-Halmstad via Heberg och Slöinge. Samtliga stråk har en viktig funktion i kollektivtrafiknätet, där de utgör huvudstråken för kollektivtrafik. Stråken är också viktiga avseende godstransporter, speciellt väg 153 och väg 154 som länkar samman Ullared med Falkenberg och Varberg. På väg 153 och väg 154 finns också de allvarligaste bristerna i infrastrukturen inom kommunen.

De sekundära stråken har också stor betydelse för transportsystemets funktion. I dessa stråk bör det finnas en effektiv kollektivtrafik till noderna. Sträckan Falkenberg-Torup (väg 150) och Ullared-Smålandsstena/E4:an (väg 153) och Ullared – Borås (väg 154) har också en viktig funktion för godstransporter.

Falkenbergs hamn ligger i Falkenbergs stad vid Ätrans mynning. Terminalbolaget som bedriver verksamhet i hamnen hanterande 410 000 ton gods år 2010. Falkenbergs hamn är relativt sett en liten hamn som är specialiserad inom bulk gods som sten och grus. I tabellen i fig 5.1 nedan ses utvecklingen av godsomsättningen i kiloton för Falkenbergs hamn och omgivande hamnar.

GODSVOLYM I KILOTON	2008	2009	2010
GÖTEBORGS HAMN	42 331	38 934	42 938
VARBERGS HAMN	1 678	1 599	1 740
FALKENBERGS HAMN	478	318	410
HALMSTAD HAMN	2 331	1 850	2 069
HELSINGBORG HAMN	7 575	6585	7 430
ALLA SVENSKA HAMNAR	147 869	126 225	143 529

Fig 5.1 Utveckling av omsättning av gods för Falkenbergs hamn och omgivande hamnar 2008-2010. Källa Region Halland 2011

RIKSINTRESSEN

E6:an och Väst kustbanan (inklusive Falkenbergs station) är av riksintresse för kommunikation, som delar av det av EU utpekade Trans European Transport Network, TEN-T, och är av särskild internationell betydelse. Även väg 154 är av riksintresse som tillfartsväg till Falkenbergs hamn, liksom växlingsbangården vid den gamla järnvägsstationen, Falkenbergs hamn, samt farleden in i hamnen. Kommunens bedömning är att dessa bör kvarstå som riksintresse tills vidare.

Persontransporter

REGIONAL KOLLEKTIVTRAFIK

Den framtida kollektivtrafiken kommer enligt Region Hallands strategiska Trafikförsörjningsprogram att utgå från att trafiken ska utvecklas i starka stråk i relationer där en tillräcklig marknad finns i form av t ex arbets- och studiependling. Det innebär en prioritering av resurser till de stråk som bedöms ha störst potential och därmed också måste nedprioritera andra relationer. I Falkenberg är stråken utmed kusten och in mot Ullared prioriterade som huvudstråk för kollektivtrafiken i den regionala planeringen, se figur 5.2.

Västkustbanan utgör ryggraden i kollektivtrafiksystemet i Halland och busstrafiken är till stor del uppbyggd och anpassad efter denna. Möjligheten att pendla med tåg har stor betydelse för tillväxten i Falkenbergs kommun, både för inpendlare arbetskraft och utpendlare som väljer att bosätta sig i Falkenberg alternativt kan bo kvar trots arbete på annan ort. Korta restider är mycket viktigt för att kollektivtrafiken ska vara attraktiv och konkurrenskraftig. Falkenbergs kommun vill därför inte att Öresundstågen stannar på fler stationer än i städerna på vägen mot Göteborg eller söderut mot Malmö/Köpenhamn. Däremot är Falkenbergs kommun positiv till att i framtiden se en pendeltåglösning som kompletterar Öresundstågen eller annan regionalståglösning för att trafikera de mindre orterna mellan städerna i Halland.

Kommunen bör arbeta aktivt för att utveckla kollektivtrafiken tillsammans med Region Halland i de identifierade starka stråken, kuststråket och stråken Falkenberg-Ullared och Varberg-Ullared samt i stråken i Falkenbergs stad. Speciellt viktigt är utvecklingen av kollektivtrafiken i relationen Ullared- Falkenberg. I detta stråk bör kollektivtrafiken utvecklas mot en snabbusslinje med få stopp för att öka Ullareds attraktivitet som bostadsort.

Fördjupade stråkstudier för det utpekade huvudnätet för kollektivtrafik kommer att genomföras under de närmaste åren på Hallandstrafikens initiativ. I stråkstudierna kommer man att titta på linjedragning, utbudet av trafik och möjligheten att handikappsanpassa hållplatser och anslutningar.

Som tidigare diskuterats i ÖP:n är det viktigt att planläggning för ny bebyggelse görs där den förbättrar underlaget för kollektivtrafiken i de identifierade stråken. I vissa fall kan man tänka sig att en linje justeras men utgångspunkten bör vara att planera utbyggnadsområden efter befintligt kollektivtrafikutbud. Genom att understödja kollektivtrafiken med ny bebyggelse kan man skapa en god spiral för en utveckling mot ett hållbart samhälle.

KOLLEKTIVTRAFIK I STADEN

I Falkenbergs stad har utfördes en linjeomläggning av stadstrafiken under 2011 med ett gott resultat avseende en ökning av antalet resenärer. Linjeomläggningen innebar att flera linjer samordnades för att skapa ett högre turutbud och snabbare trafik.

Processen mot en effektiv stadstrafik har därmed fått en väldigt positiv start och det är därför extra viktigt att värna de stråk som då identifierades. I staden är centrum och järnvägsstationen naturliga noder för kollektivtrafiksystemet. Det dominerande stråket är linje 10 som trafikerar järnvägsstationen via centrum till busstationen, med vissa turers förlängning till Kattegattsområdet. Övriga starka stråk är:

- Skrea stationssamhälle, via Hjortsberg till centrum
- Glommen, via Skogstorp till centrum

Utöver dessa vill vi sträva efter att stärka

- Stafsinge/Falkagård till centrum
- Slätten till centrum
- Tröingeberg till centrum

Fig 5.2 Detaljerad trukturbild för Falkenberg, med föreslagna prioriterade och sekundära stråk, knutpunkter, serviceorter och noder inom dessa. Läs mer i del I, kap 2.

GÅNG- OCH CYKEL

Falkenberg har idag en hög andel resor med bil på förhållandevis korta avstånd (Trafikplan 2012, Falkenbergs stad). Om fler istället valde att cykla eller gå skulle det vara till godo för miljön och folkhälsan. För att det ska vara möjligt att skapa snabba och gena förbindelser för gång- och cykel bör yta för cykel och gångstråk finnas med tidigt i planeringen av nya exploateringsområden.

Idag finns det inte något långsiktig kommunövergripande plan avseende vilka gång- och cykelvägar som ska anläggas i framtiden. En viktig framtidsfråga är därför att ta fram en ny gång- och cykelplan, där möjligheten att skapa snabba prioriterade cykelstråk utreds.

För att få en utveckling av stadens gång- och cykeltrafik är det mycket strategiskt viktigt att skapa snabba och gena gång- och cykelförbindelser till och mellan de två viktigaste målpunkterna, centrum och järnvägsstationen. För att uppnå detta kan en gång- och cykelbro över Garvareforsen som länkar samman gång- och cykelnätet på ömse sidor om Ätran var en lösning (Trafikplan 2012, Falkenbergs stad). I det övergripande perspektivet skulle den bidra till att skapa en gen och komfortabel cykelväg från södra delarna i Falkenberg till järnvägsstationen och på så sätt göra det mer attraktivt att cykla till stationen och därmed minska bilflödena genom staden. Ur ett turistiskt och rekreativt perspektiv skulle en sådan förbindelse kunna skapa stora kvalitéer och stärka kopplingen mellan Vallarna och staden.

BILTRAFIK

Biltrafiken kommer alltid vara en viktig del av transportsystemet. I en till ytan så stor kommun som Falkenberg kommer många invånare inte att ha några alternativ till att färdas med bil. Kommunen bör därför sträva efter att skapa en god tillgänglighet och trafiksäkerhet för biltrafikanterna, de största åtgärdesbehoven finns på väg 153 och på väg 154. På väg 154 finns ett särskilt behov av att öka tillgängligheten genom Tångarondellen.

Ur ett hållbarhetsperspektiv är det också viktigt att erbjuda en infrastruktur för miljövänliga bränslen, pendelparkeringar för samåkning, bra knutpunkter för omstigning från bil till kollektivtrafik mm.

I Falkenbergs stad bedöms det inte behövas några större vägombyggnader utan istället bör man arbeta aktivt med parkeringsnormer och styrmedel. En åtgärd som avlastar det kommunala vägnätet i staden är att styra biltrafiken till Kringleden/väg 767 (gamla E6:an), se Trafikplan, ref. Falkenberg 2012p.

Godstransporter

I kommunen som helhet är främst E6:an, Väst-kustbanan samt väg 154, 153 och väg 150 viktiga för godstransporter. Ur ett hållbarhetsperspektiv bör tågtrafiken på Väst-kustbanan utnyttjas för så många transporter som möjligt. För merparten av transportererna från inlandet via väg 154, 153 och 150 är inte järnvägen ett alternativ. Främst på väg 153 och 154 behövs åtgärder som ökar tillgängligheten och trafiksäkerheten för godstransporter.

För att kunna använda järnvägen för godstransporter krävs det att det finns tillgängliga omlastningscentraler där byte av transportsätt möjliggörs. Under senaste årtioden har flera olika lägen för industrispår och omlastningscentral varit aktuella. Det senaste beslutade förslaget går i en sträckning över Falkenbergs mosse i en båge genom Smedjeholms industriområde ner till hamnen. I samband med genomförandet av hamnutredningen (se referenser) framkom en alternativ sträckning.

Enligt det nya alternativet förläggs omlastningsplatsen istället utmed Väst-kustbanan mellan Långåsmotet och Falkenbergsmotet. Från den platsen skulle man sedan kunna nyttja det befintliga spåret ner till den gamla järnvägsstationen, vända där, och fortsätta på befintligt stickspår till hamnen. Man skulle kunna avelektrifiera banan från den nya kombiterminalen och den mot hamnen. I översiktsplanen finns i linje med detta ett kommande verksamhetsområde för kombiterminal och logistik utpekad vid Långåsmotet. I samband med utpekandet så utgick utredningsområdet för industrispår genom Smedjeholm somplaneringsinriktning.

Inom Sverige har det under de senaste tio åren vuxit upp ett system med järnvägspendlar mellan hamnar och omlastningsstationer inne i landet. Det finns till exempel ett drygt 20 dagliga järnvägspendlar till Göteborgs hamn och likaså en järnvägspendel mellan Halmstad hamn och Västerås. Möjligheten att knyta en omlastningscentral i Falkenberg till ett sådant system kommer att utredas vidare.

Det är sannolikt att sjöfart får en allt större betydelse för framtidens transportlösningar när järnvägskapaciteten inte räcker till och kraven på minskade koldioxidutsläpp skärps. Den rådande trenden inom sjöfart är att fartygen blir större och större vilket medför att det ställs stora krav på de hamnar som ska ta emot fartygsanlöpen. Som ett exempel kan nämnas att på de största fartygen som angör Göteborgs hamn ryms drygt 15 000 containrar. Falkenbergs hamns framtida roll är svårbedömd å ena sidan talar de små volymerna och den relativt sett grunda hamnkanalen emot att hamnen kommer att vara fortsatt konkurrenskraftig å andra sidan kan kanske även små hamnar växa i betydelse i framtiden beroende på hur utvecklingen avseende godstransporter ser ut.

Lokaliseringen av handel och verksamheter i Falkenbergs stad har stor påverkan på hur mycket godstransporter som alstras och var den färdas. Negativa effekter av godstrafik är bland annat buller, vibrationer och slitage. För att undvika att belasta det kommunala vägnätet bör Falkenbergs kommun utnyttja sitt goda läge vid E6:an och Västkustbanan och välja att etablera verksamheter och volymhandel i detta läge.

Motet väg 154/E6:an är sedan länge utpekad för exploatering av verksamheter. Det är också ett mycket bra läge utifrån perspektivet hållbara transporter. Här finns både god tillgång till kollektivtrafik och möjlighet att skapa effektiva gång- och cykelförbindelser samtidigt som transport-intensiva verksamheter inte påverkar trafikmiljön i Falkenbergs stad.

Bredband

En fortsatt utbyggnad av bredband i kommunen är en mycket viktig förutsättning för att skapa utveckling och tillväxt. Bristerna i tillgänglighet finns främst på landsbygden och utgör hinder för t ex företagande. Enligt bredbandsstrategin för Falkenberg (under politisk behandling) har Falkenbergs kommun för avsikt att ansluta sig till regeringens ambition avseende bredbandsutbyggnad som innebär att 90 % av alla hushåll ska ha tillgång till 100 Mbit/s senast 2020.

Marknadens aktörer erbjuder idag ett stomnät med anslutningsmöjligheter för fiberföreningar. Stomnätet följer till största delen de identifierade stråken i strukturbilden. Kommunens roll är att säkerställa att detta stomnät håller tillräcklig kvalitet.

Kommunen kommer också att ha en lotsfunktion för att underlätta för föreningarna och genom denna kunna bistå med råd och stöd, kartmaterial och liknande. Det praktiska arbetet och finansieringen av utbyggnad av bredband förväntas av marknaden (Bredbandsstrategi för Falkenbergs kommun).

Fig 5.3 Miljövänligt sätt att transportera gods..

6 Natur- och kulturlandskap

6 NATUR- OCH KULTURLANDSKAP

Falkenbergs kommun är rik på både natur- och kulturutryttringar, vilket är en del av kommunens dragningskraft. Här finns de långa stränderna, de vidsträckta odlingsfälten, de djupa skogarna, och de varierade bebyggelsemiljöerna. Skillnaden mellan olika områden i kommunen skapar en dynamisk och attraktiv kommun. För att detta ska bevaras krävs en aktiv samhällsplanering där man tar hänsyn till de olika värden som finns representerade.

Kulturmiljö

Kulturmiljön är den verklighet vi lever i, samtidigt som den är vår historia. Miljön är inte statisk utan formas kontinuerligt av människors vilja eller passivitet. Detta leder ibland till bevarande, ibland till utveckling, i andra fall till förödelse. Kulturminneslagens (KML) första paragraf anger ”Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda vår kulturmiljö. Ansvaret för detta delas av alla”.

Kulturarvet tillhör alla och ger perspektiv på samhället. Medborgarnas engagemang och delaktighet är viktiga förutsättningar för att kulturarvet ska leva vidare och utvecklas. Såväl enskilda som myndigheter har alltså ansvar och ska visa hänsyn och aktsamhet. Kunskap är en förutsättning för att kunna ta tillvara kulturmiljön.

SKYDD AV KULTURMILJÖ

Fornminnen. I Falkenbergs kommun finns det ca 4500 upptagna fasta fornlämningar i Riksantikvarieämbetets forminnesregister (FMIS). Dessa skyddas genom KML kap 2.

Byggnadsminnen. En litet antal byggnader av nationellt värde, är skyddade som byggnadsminnen enligt KML kap 3.. I Falkenberg finns fyra byggnadsminnen: Borgen Hällerup, Falkenbergs stads- hus, Tullbron, och Olofsbo hembygdsgård. Förteckning över samtliga byggnadsminnen finns i riksantikvarieämbetets bebyggelseregister, BBR.

Kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser. Alla kyrkobyggnader, kyrkotomter och begravningsplatser som är uppförda eller anlagda före 1940 och vissa yngre speciellt värdefulla

kyrkomiljöer är skyddade enligt KML kap 4. Skyddet innebär i korthet att kyrkomiljöernas kulturhistoriska värde ska bevaras. Om förändring sker ska den göras utan att de kulturhistoriska värdena minskar, och tillstånd sökas hos länsstyrelsen. I Falkenberg gäller skyddet 26 kyrkor. Förteckning över samtliga byggnadsminnen finns i riksantikvarieämbetets bebyggelseregister, BBR.

Särskilt värdefull bebyggelse. I Falkenberg finns 1583 byggnader som registrerats som värdefull i den länstäckande inventering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Syftet med inventeringen är att bebyggelsens kulturvärden ska kunna säkerställas i planeringen.

Fig 6.1 Byggnadsminnen i Falkenberg. Överst till vänster: Tullbron, bild Falkenberg Turist. Överst till höger: Falkenbergs stadshus, bild Riksantikvarieämbetet. Nederst till vänster: Olofsbo hembygdsgård (Staffens), bild Halands konstmuseum/Lennart Lundborg. Nederst till höger: Borgen Hällerup, bild Riksantikvarieämbetet

Bebyggelsen är indelad i tre klasser, varav de två högsta, klass A och B, motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt plan- och bygglagen (PBL) kap 8:13. Förteckning över samtliga byggnader i bebyggelseinventeringen finns på Länsstyrelsen i Hallands hemsida.

Bestämmelser i detaljplan. Bebyggelse kan även skyddas långsiktigt med hjälp av bl a skydds- och varsamhetsbestämmelser i detaljplan och områdesbestämmelser. Enligt PBL 8:17 ska ändring av byggnad ”utföras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara”.

Detta generella varsamhetskrav gäller all bebyggelse. I en detaljplan kan man med beteckning ”k” tydliggöra vilka karaktärsdrag och värden hos byggnaden som varsamheten speciellt ska inriktas på. För särskilt värdefulla byggnader gäller förbud mot förvanskningar enligt PBL 8:13. För att precisera vad förvanskningsförbudet innebär i det enskilda fallen kan kommunen införa skyddsbestämmelser i detaljplan, med beteckningen ”q”.

RIKSINTRESSE FÖR KULTURMILJÖVÅRD

Kulturmiljövårdens riksintressen är en viktig del av ett områdes karaktär och kvalitet genom att det där går att avläsa tidsdjup och särprägel.

Det finns fem utpekade riksintresseområden för kulturmiljövård i Falkenbergs kommun.

- KN 17 Bergs by. Odlingslandskap i skogsbygd med spår av äldre odling.
- KN 19 Ätradalen. Dalgångsbygd med sammanhållet, väl hävdad odlingslandskap, kommunikationsstråk och ett av Hallands forn-lämningsstättade områden, som helhet präglad av mångsidiga försörjningsaktiviteter sedan medeltiden.
- KN 20 Vinbergs kyrkby. Sockencentrum vars utveckling kan följas sedan tidig medeltid och som har anknytning till Olof von Dalin.
- KN 21 Falkenbergs innerstad. Småstadsmiljö som bevarat medeltidsstadens gatunät och med ovanligt väl bevarad äldre stadsområde.
- KN 22 Vastadalen. Levande och välhävdad odlingslandskap med ett stort inslag av förhistoriska lämningar.

Utöver dessa fanns tidigare KN 18 (Lindhult-To-rebo) men länsstyrelsen har 2010, på kommunens begäran, beslutat att detta riksintresse inte längre föreligger, då området starkt påverkats av utbyggnad av motorväg, västkustbana, vindkraft mm.

Samtliga nu gällande riksintressen för kulturmiljövård bedöms av kommunen var väl motiverade. Någon exakt gräns för intresset är svårt att lägga och en översyn av riksintressenas innehåll, värden och avgränsningar bör därför komma till stånd på länsstyrelsens initiativ. Detta gäller särskilt det större riksintresseområdet KN19 Ätradalen.

Fig 6.2 Riksintressen för kulturmiljö i Falkenberg. Överst till vänster: KN19 Ätradalen, bild Länsstyrelsen Halland/Arne Persson. Överst mitten: KN17 Bergs by, bild från Kulturmiljöprogram för Falkenbergs kommun, se referenser. Till höger: KN 21 Falkenbergs innerstad, bild Falkenbergs kommun. Nederst till vänster: KN20 Vinbergs kyrkby, bild från Kulturmiljöprogram för Falkenbergs kommun, se referenser.

KOMMUNALA INVENTERINGAR OCH KULTURMILJÖPROGRAM

För Falkenberg finns en rad skilda dokument som beskriver och värderar enskilda kulturvärden i den byggda miljön, liksom sammanhållna kulturmiljöer. *Bevarandeplan för Falkenbergs innerstad* (1985) beskriver de stora kulturvärden som sammantaget finns inom riksintresseområdet KN 21. Bevarandeplanen kompletterades 1992 med *Bevarandeplan för Herting*. En stor inventering av homogena, icke förvanskade bebyggelseområden inom Falkenbergs stadsområde genomfördes för knappt tio år sedan. Detta resulterade i rapporten *Stadens yttre årsringar* från 2005.

De värdefulla byggnader som identifierades i bebyggelseinventeringen (se ovan under särskilt värdefull bebyggelse), redovisas i *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, del 1 och 2*, 2006 resp 2007. Här finns även rekommendationer för omhändertagande av byggnaderna. De högst värderade byggnaderna (klass A och B) motsvarar särskilt värdefull bebyggelse enligt plan- och bygglagen kap 8:13.

Ett nytt *Kulturmiljöprogram* har upprättats 2012 (ersätter tidigare "Bygd att vårda" från 1991). Detta program identifierar och beskriver 41 sammanhållna kulturmiljöer utanför Falkenbergs stadsområde. Programmet ger rekommendationer för bevarande och utveckling.

Figur 6.3 Kvarnmiljöer är en del av vårt kulturarv, och är en viktig länk till dagens näringsliv med den för Falkenberg viktiga livsmedelsindustrin. Överst: kvarnbyggnad och tunnbinderi på Knobesholms gods, kulturmiljö 33. Mitten: Hönryds kvarn i Lynga-Stranninge, kulturmiljö 22. Längst ner: Berte kvarn, kulturmiljö 36. Samtliga ur Kulturmiljöprogram för Falkenbergs kommun, se referenser.

Kulturmiljöer i Falkenberg

Kulturmiljöprogram,
antaget 2012-11-21, KF § 190

1. Älvsered stommen
2. Lysebäck
3. Fagereds sanatorium
4. Egnared
5. Hjätaredsjön
6. Gunnarp
7. Svarträ-Björkekullen
8. Tubbed
9. Örsingaslätt
10. Berg-Bråtagårde
11. Månagårde
12. Köinge
13. Hakestad
14. Ätrafors
15. Greppered
16. Ås
17. Sjönevad
18. Vessigebro
19. Sörby
20. Alfshög-Katrineberg
21. Morup
22. Lynga-Stranninge
23. Lönestig
24. Morups tänge
25. Långås
26. Ramsjön
27. Hässlås
28. Lindhults gods
29. Vinbergs kyrkomiljö
30. Hjuleberg-Abild
31. Sannarps gods
32. Årstad
33. Knobesholms gård
34. Asige
35. Slöinge-Bergagård
36. Berte kvarn
37. Grimsholmen
38. Boberg
39. Eftra
40. Vastad
41. Ugglarps kvarn

Riksintressen för kulturmiljövård

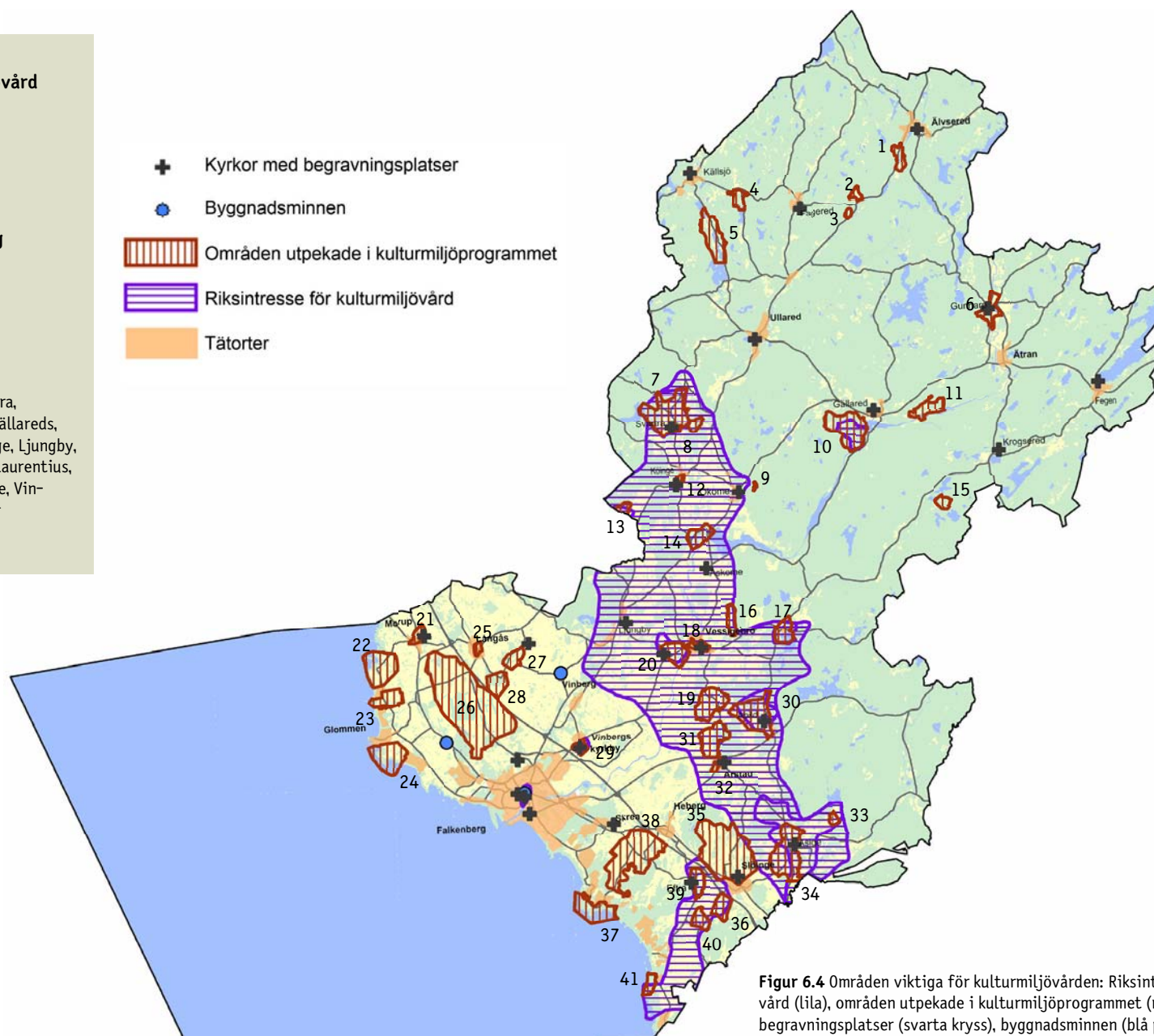
KN 17 Bergs by
KN 19 Åtrådalen
KN 20 Vinbergs kyrkby
KN 21 Falkenbergs innerstad
KN 22 Vastaddalen

Byggnadsminnen i Falkenberg

Borgen Hällerup
Tullbron
Falkenbergs stadshus
Olofsbo hembygdsgård

Kyrkomiljöer i Falkenberg

Abilds, Alfshögs, Asige, Askome, Eftra,
Fagereds, Falkenbergs, Gunnarps, Gällareds,
Hertings, Krogsereds, Källsjö, Köinge, Ljungby,
Morups, Okome, Skrea, Slöinge, S:t Laurentius,
Stafsinge, Svarträ, Ullareds, Vessige, Vin-
bergs, Årstads och Älvsereds kyrkor

Figur 6.4 Områden viktiga för kulturmiljövården: Riksintresse för kulturmiljövård (lila), områden utpekade i kulturmiljöprogrammet (röda), kyrkor med begravningsplatser (svarta kryss), byggnadsminnen (blå punkter)

Naturvärden

Naturmiljön är betydelsefull i många dimensioner för både människor, växter och djur. Den har i alla tider varit en resurs för människans överlevnad, som vi behövt för föda, material och upplevelser. Att värna naturvärdena handlar både om att skydda värdefulla områden och arter i ekosystemet, och om att möta människans behov av att använda naturen och det som naturen ger.

Naturvärden är områden som enligt kommentarerna till miljöbalken (MB) har betydelse ur naturvårdssynpunkt för exempelvis ett rikt fågelliv, en ovanlig flora eller en kombination av egenskaper som gör området värdefullt för förståelsen av naturen. I Falkenbergs kommun finns det ett stort antal naturvärden, vilka redovisas nedan.

SKYDD AV NATURMILJÖ

Naturreservat bildas av Länsstyrelsen eller kommunen i syfte att vårda och bevara värdefulla naturområden, enligt miljöbalken (MB) 7:4. Alla naturreservat har föreskrifter och framtagna skötselplaner som skydd för området. I Falkenberg finns det i dagsläget 32 naturreservat, varav ett kommunalt: Vinberg. Om reservaten kan man läsa mer på länsstyrelsen i Hallands hemsida. I övrigt, se figur 6.6.

Natura 2000 är ett nätverk av naturområden som syftar till att bevara den biologiska mångfalden i Europa. I Falkenberg finns det idag 25 stycken Natura 2000-områden som helt eller delvis berör kommunen. Se figur 6.6.

Natura 2000- områden finns bra beskrivet på länsstyrelsen i Hallands hemsida. För att bedriva verksamhet eller vidta åtgärd som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område krävs tillstånd från länsstyrelsen (MB 7:27 -29). Även verksamheter eller åtgärder utanför ett Natura 2000-område kan omfattas av tillståndsplikt, om verksamheten/åtgärden påverkar utpekade naturvärden i Natura 2000-området.

Ramsarområden. Ramsarkonventionen är ett internationellt skydd för värdefulla våtmarker. Sverige har som medlemsland åtagit sig att peka ut och bevara internationellt värdefulla områden med våtmarker och vattenmiljöer, där områdets ekologiska karaktär inte får försämrats. Inom Ramsar-områden råder förbud mot markavvattnings.

Alla svenska Ramsarområden är utpekade som riksintresse för naturvård i miljöbalken. I Falkenberg finns det ett Ramsar-område: Morups Tånge–Träslövsläge (NN 11)

Naturminnen. Länsstyrelsen kan enligt MB 7:10, besluta om skydd som naturminne av dels enskilda föremål ex, flyttblock, jättetrytor eller gamla och storvuxna träd dels av små områden med intressanta naturföreteelser. I Falkenberg finns sju naturminnen och ett åttonde bildas i dagarna.

Biotopskydd. Med syfte att bevara den biologiska mångfalden kan mindre områden, enligt MB 7:11, som håller mycket höga naturvärden vara skyddade som biotopskyddsområden. De kan antingen omfattas av biotopskydd som beslutats av länsstyrelsen, skogsvårdsstyrelsen eller kommunen. Sedan finns ett generellt biotopskydd. Falkenbergs kommun biotopskyddsområden i skogsmark som bildats av skogsstyrelsen.

Dessa finns redovisade på skogsstyrelsens hemsida under ”Skogens pärlor”.

Följande biotoper är generellt skyddade i jordbruksmark: alléer, åkerholmar, pilevallar, stenmurar, odlingsrösen, källor med omgivande våtmarker, småvatten och våtmarker. Inom ett biotopskyddsområde får det inte bedrivas verksamhet eller genomföras åtgärder som kan skada naturmiljön.

Fågelskyddsområden. För att skydda djur mot störningar under perioder då de är särskilt utsatta beslutar Länsstyrelsen om djurskyddsområden, enligt MB 7:12. Oftast sammanfaller skyddsbehovet med den tid då djuren föder upp sina ungar. I Falkenberg finns fem fågelskyddsområden: 3 st. öar i Hjärtaredssjön (Resö, Hägerön och Danmark); Ö i Björkasjön; Stensjöstrand-Fågelholmarna; Morups Tånge; Fegen (Brudö, Björsevik, Lilla Gärdesön, Narvö, Skaven, Stora Kärringön). Se figur 6.6. Tillträdesförbud gäller mellan 1 april till den 15 juli (31 juli för Fegen).

Strandskydd. För havet, insjöar och vattendrag gäller generellt strandskydd om 100 meter på ömse sidor om strandlinjen. Strandskyddets syfte är att trygga allmänhetens tillgång till stränderna och skydda livsvillkoren för djur och växter, och regleras i MB 7:13. Inom ett strandskyddat område får man inte bygga nytt, ändra byggnader, gräva eller fylla ut, eller ändra förutsättningar för naturvärdena. För vissa vatten gäller utökat strandskydd: Havet och Fegen 300 meter, Svarten, Kalvsjön och Tjärnesjön 200 meter. Strandskyddet kan upphävas genom dispens om det finns särskilda skäl för det.

RIKSINTRESSEN FÖR NATURVÅRD

Sverige har ca 2000 områden som förklarats vara av riksintresse för naturvården, varav 14 finns i Falkenberg. Områdena representerar karaktäristiska eller sällsynta naturtyper och geologiska former, ibland också med skyddsvärda arter, och skyddas av MB 3:6. På länsstyrelsens hemsida finns beskrivningar om varje objekt. Se figur 6.6.

- NN 10 Åkulla bokskogar. Sjörikt område, bokskog, ekskog, geologi, rikt växt- och djurliv, i synnerhet i äldre ädellövskogar. Flera hotade eller sårbara biotoper och arter.
- NN 11 Trälövsläge-Agerör. Vidsträckta strandängar, ljunghed, klapperstensfält, rikt fågelliv. Stora geologiska värden. Västkustens viktigaste rastlokaler för alla grupper av vadare. Många hotade och sårbara arter. Området Morups Tånge-Trälövsläge Ramsar-område.
- NN 12 Ätradalen-Högvadsån. Stora geovetenskapliga värden och en särpräglad topografi. Rikt växt och djurliv med många hotade och sårbara arter.
- NN 14 Fegen. Sprickdalssjö, oligotrof. Rikt fiskliv, hyser den akut hotade vårlekande siklöjan. Också av stort ornitologiskt värde.
- NN 15 Bobergsudde-Ringenäs. Mångformig kustavsnitt, ljunghedar flygsandsfält med sanddyner, strandängar, hållmarker, rik fauna och flora.
- NN 16 Slissån-Suseån. Å med meanderslingor, översvämningsmarker, strandbrinkar, rik fauna och flora, hotade djurarter.
- NN 24 Stora och Lilla Middelgrund-Fladen-Rödebanke. Grundbankarna är viktiga uppväxtområden för de flesta i Kattegatt förekommande fiskarter. Av stort fiskeribiologiskt intresse samt rikt, varierat marint liv.
- NN 34 Högsjömossen Våtmarkskomplex, mångformigt, stort och orört.
- NN 35 Egnared Representativt odlingslandskap med äldre karaktär, hackslätteräng, öppna och trädbevuxna hagar, artrika växtsamhällen.
- NN 36 Innorp-Skatteböke Representativt odlingslandskap med äldre karaktär, hackslätteräng, öppna hagar, artrika växtsamhällen.
- NN 37 Höghult Representativt odlingslandskap i skogsbygd. Naturbetesmarker, blandlövhage, öppen hagmark, träd- och buskbärande hage, Artrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.
- NN 40 Berg-Bråtagärde Representativt odlingslandskap med lång kontinuitet. Småbrutet landskap, fossil åker, hamlade lövträd, naturbetesmarker, blandlövhage, öppen hagmark. Artrika växtsamhällen med hävdgynnade arter.
- NN 41 Berg-Klev naturskog Ansamling av mycket värdefulla ädellövskogar med många rödlistade arter.
- NN 42 Klintamossen och Myrkomplex i kombination med Abborrsjöns myrar en svagt välvd och sluttande mosse. Även skogs- och myrmosaik med värdefull sumpskog.

Figur 6.5 I Falkenberg har 41 värdefulla naturområden, pekats ut i Naturvårdsprogrammet (2006). Överst till vänster omr 9 Suseåns dalgång; överst till höger omr 36 Lynga; nere till höger omr 80 Våtmarker vid Spikån; och nere till höger omr 21 Kättebo.

VÄRDEFULL NATUR

Naturvårdsprogram. Ett Naturvårdsprogram för kommunen antogs 2006. Det har en bred inriktning på naturvård (främst biologi och geologi men även friluftsliv och landskapsbild) och identifierar och beskriver 97 områden i kommunen med särskilt värdefull natur. Dessa är uppdelade i tre klasser. Områdena ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada miljön, enligt MB 3:6. Vissa områden omfattas av skydd enligt MB 7 och/eller utgör ekologiskt särskilt känsliga områden enligt MB 3:3, se nedan.

Falkenbergs kommun har slagit fast i Planen för den ekologiska hållbarheten att kommunen har ett extra ansvar i att hejda förlust av biologisk mångfald vad det gäller:

- Sandrika miljöer (kusthedar, före detta grustäktsmiljöer, inlandshedar)
- Sötvattensmiljöer
- Ädellövskog
- Ängs- och betesmarker

Länsstyrelsens lokalt utpekade områden. Länsstyrelsen har pekat ut områden med lokalt höga naturvärden, se figur 6:6. Dessa utgörs till större delen av de grundbottnar 0-6 meter som utgör viktiga uppväxt- och födosöksområden för olika fiskarter, vars värde beror på att dessa områden producerar stora mängder små djur som utgör fiskens föda i fiskens alla levnadsstadier. I norr finns ett större sammanhängande område utpekade, Glommaryggen, som till sin karaktär liknar Lilla Middelgrund och kan sägas utgöra en utlöpare av detta grund.

EKOLOGISKT SÄRSKILT KÄNSLIGA OMRÅDEN

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska enligt MB 3:3, så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön, och bör därför identifieras i ÖP.

I begreppet ekologiskt särskilt känsliga områden lägger man värdefulla naturområdets känslighet för skador till följd av luftföroreningar, övergödning utsläpp eller andra former av miljöpåverkan. Det handlar främst om tre kategorier av mark- och vattenområden:

- Områden med instabila produktionsförhållanden och ogynnsamma återväxtförutsättningar, till exempel låg motståndskraft mot försurning.
- Områden som inrymmer växt- och djurarter, som är hotade resp. sällsynta (t.ex. rödlistade arter i kategorierna akut hotad, starkt hotad och sårbar).
- Områden som i övrigt är särskilt ömtåliga och som samtidigt inrymmer stora ekologiska värden, till exempel extremt rena eller oförorenade sjöar, oreglerade strömmande vatten, äldre kulturlandskap och gräsmarker med lång hävd, ädellövskogar, reproduktionsplatser och vandringsvägar för fisk och restbiotoper av särskilt värde.

Identifieringen av ekologiskt känsliga områden i Falkenberg, utgår från Naturvårdsprogrammet (2006), där särskilt värdefull natur har kartlagts och definierats.

Områden som inte ingår i ovanstående kategorier har sällats bort, och återstående har identifierats som ekologiskt särskilt känsliga områden. Utöver dessa områden kan det finnas fler områden som kan avgränsas som ekologiskt särskilt känsliga, vilket får utvärderas i den fortsatta planeringen.

De utvalda områdena innehåller överlag skyddsvärda biotoper, hävdad mark och hotade eller sällsynta arter. De representerar naturtyper som i mångt är försvinnande inslag i det halländska landskapet, och hyser ofta en artrik och känslig flora och fauna, som är beroende av den kontinuitet som nämnda biotoper representerar. Ändrad markanvändning i dessa områden kan leda till att naturvärdena försvinner. Områdena som till övervägande del ligger längs med vattendragen i kommunen, redovisas i fig 6:6.

STORA OPÅVERKADE OMRÅDEN

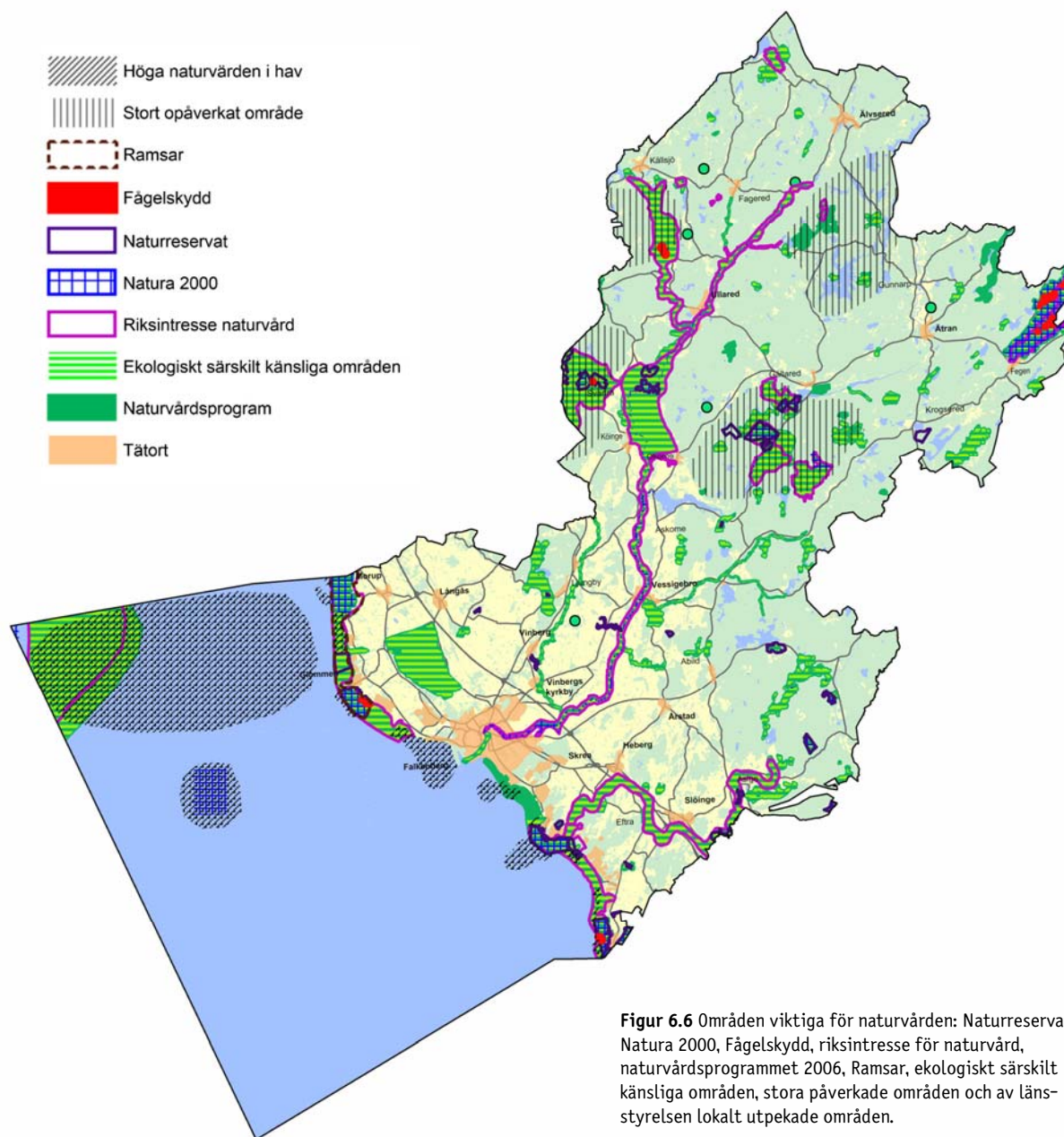
Mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön, ska enligt MB 3:2, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär.

Kriterier för bedömningen av hur ett område ska anses vara ”stort” och ”opåverkat” saknas i lagstiftningen. Eftersom förutsättningarna i de olika delarna av landet är väldigt varierande, får bedömningen istället utgå från de lokala förhållandena. Kommunen har här gjort bedömningen att stort opåverkat område i sammanhanget ska bedömmas som ett stort ostört område.

I enlighet med hushållningsaspekten i MB kap 3, är detta en typ av område som skall provas varje gång ett område planeras att tas i anspråk för ny bebyggelse eller ny större anläggning, oavsett om sådana områden har pekats ut i förväg i översiktsplanen eller inte. Genom att föreslå stora opåverkade områden i översiktsplanen kan tolkningen av och en gemensam syn på dessa, diskuteras med länsstyrelse och andra berörda.

Skyddet motiveras av värdet för jord- och skogsbruket, av värdet för människor som är verksamma på landsbygden och bevarandet av handlingsfriheten i det framtida resursutnyttjandet. Områdena avses att skyddas mot ekologiska påfrestningar, bullerstörningar och störningar på landskapsbilden. I mer tätbefolkade delar kan stora sammanhängande områden ha stor betydelse för naturupplevelser och rekreation.

Tanken är dock inte att områdena ska hindra utvidgning av befintlig bebyggelse eller påverka bruksformerna i jord- och skogsbruket. Falkenberg består till stor del av produktiv mark, vare sig det är stad, odlings- eller skogsbruk.

Figur 6.6 Områden viktiga för naturvården: Naturreservat, Natura 2000, Fågelskydd, riksimteresse för naturvård, naturvårdsprogrammet 2006, Ramsar, ekologiskt särskilt känsliga områden, stora påverkade områden och av länsstyrelsen lokalt utpekade områden.

De områden som föreslås som stora och relativt opåverkade utgörs främst av skogsmark och i viss mån bevarade odlingslandskap som kulturlandskap. De områden som föreslås nedan, bygger på en preliminär bedömning av förekomsten av återstående stora och relativt ostörda områden i kommunen. En omklassning komma att ske.

Vid identifieringen av de stora opåverkade områden som redovisas i denna översiktsplan har frånvaro av följande faktorer använts som kriterium:

- Större trafikleder (E6, 153, 154, 767)
- Tät- och småorter
- Vindkraft
- Kraftledning
- Täkter
- Skjutbanor

Efter en avvägning av dessa framträder fem områden som kan anses vara stora och opåverkade i kommunen. Fyra av dem är belägna i inlandet medan det femte, vilket pekades ut i delöversiktsplanen för centralorten 2006, ligger väster om E6:an.

Flera av de föreslagna områdena består till stor del av rationellt storskalig jord- eller skogsbruk. Det kan ifrågasättas om sådana områden borde räknas som relativt opåverkade. Med hänsyn till de lokala förutsättningarna i kommunen, där merparten av den obebyggda marken tagits i anspråk för dessa näringar, får sådana områden anses vara relativt opåverkade.

Följande områden bedöms som stora och relativt opåverkade från exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön:

Område OP 1 utgörs av Ramsjö mosse, som ligger kustnära sydväst om väg E6. Det utgjorde innan avsänkningen i mitten av 1800-talet, Hallands förmodligen främsta fågelsjö, och har fortfarande stora zoologiska, geologiska och kulturhistoriska värden. Trots det stora ingreppet vid sjösänkningen, är området idag att betrakta som relativt opåverkat, med ett stort sammanhängande landskapsrum, som i välkdigt liten utsträckning avbryts av bebyggelse eller annan exploaterig. Det pekades ut som stort opåverkat område i delöversiktsplanen för centralorten 2006, och bör som enda större relativt opåverkade område i kustområdet bevaras som sådant. Det har med sin närhet till Falkenbergs stad också potential som tätortsnära rekreatiomsområde och som återställd våtmark. *Området plockades bort av KS 2014-03-04, § 53.*

Område OP 2 ligger mellan Gunnarp, Lia och Älvsärd, och angränsar till Svenljunga kommun. Det är ett kuperat område med många sjöar, och har trots sitt relativt storskaliga jordbruk, höga värden, främst runt Tjärnesjön.

Område OP 3 ligger mellan Källsjö och väg 154, och hänger samman med stort opåverkat område i Varbergs kommun. Det omfattar Fjällen, Lindesåsen och Hjartaredssjön, och tangerar Egnared, Björsjö och Övre Hjartared i öster. Det innehåller en mångfald av olika naturtyper, gamla ädellövskogar, ett mycket rikt växt- och djurliv och är en attraktiv miljö för rekreation och friluftsliv.

Område OP 4 är en del av Åkulla bokskogar och sammanfaller även det med stort opåverkat område i Varbergs kommun. Det omfattar Hakåsarna, Åskåsarna, Älmebjär och Björkekullen, och avgränsas av Högvadsåns dalgång i öster.

I området finns en av landets största koncentrationer av bokskog, hävdade ängs- och naturbetesmarker, ett mycket rikt växt- och djurliv, och stora rekreativvärden.

Område OP 5 är beläget mellan Gällared, Krogse-red och Skärsjön och Okome, och omfattar ett större sammanhängande skogsområde med Boaforsdammen och Ätran som rinner igenom området. Det består av natur- och kulturlandskap med bitvis mycket höga värden, i form av naturskog, våtmarker, fossil åkermark och hävdade ängs- och hagmarker. Fåglar- och fladdermöss som omfattas av artskyddsförordningen finns inom området.

TYSTA OMRÅDEN OCH LÅGSTRÅLANDE OMRÅDEN

Vi ser ett växande behov av tysta platser och områden i takt med att samhället blir alltmer ljudstört. Många talar också om tystnad som en framtida attraktivitetsfaktor för en kommun. I dagsläget finns inte tillräckliga kunskapsunderlag för att identifiera tysta områden i kommunen.

Lågstrålade områden är en också fråga som är aktuell i dag. Elektromagnetiska fält (EMF) finns i nästan alla miljöer, och för de människor som har stor känslighet för dessa, blir det allt svårare att hitta miljöer att vistas i. I arbetet med denna översiktsplan har ingen utredning av lågstrålade områden gjorts, det vill säga av områden med lägre nivåer av elektromagnetiska fält. Det beror på flera faktorer. Dels att elöverkänslighet av svenska myndigheter (Statens strålskyddsinstitut) inte betraktas som en strålskyddsfråga utan som ett medicinskt problem, dels att det inte finns stöd i miljöbalken för att inrätta lågstrålade områden.

Det är heller inte prövat om plan- och bygglagen ger stöd för detta, eller om ett utpekande i ÖP ger tillräckligt stöd vid en tillståndsprövning av exempelvis mobilmaster. Man bör dock ha en uppmärksamhet kring EMF och hur dessa frågor ska hanteras i den fortsatta planeringen.

Landskapsvärden

Ett landskap är ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och mänskliga faktorer. Det inbegriper med andra ord både natur- och kulturlandskap, och är något som förändras i en ständigt pågående process.

Den största påverkan på dagens landskap har städernas och tätorternas utbredning, omstruktureringen av odlingslandskapet och vindkraftsutbyggnaden. En annan förändring är själva synen på och användningen av landskap. Allt fler använder landskapet som ett fritidslandskap snarare än som en del i sin försörjning, vilket syns i form av golfbanor, ridanläggningar, campingplatser med mera.

LANDSKAPSKARAKTÄRER

I Falkenberg finns fyra av de sex halländska landskapskaraktärer representerade, som beskrivs i länsstyrelsens beskrivning av det halländska landskapet (2011): den flacka kusten, slättbygden, mellanbygden och skogsbygden. Landskapet särpräglas av att de olika karaktärerna ligger så tätt inpå varandra. Se figur 6.7.

Figur 6.7 I Falkenberg finns många värdefulla naturlandskap, utpekade i Naturvårdsprogrammet. Överst, område 7 Grimsholmen. Mittenoch längst ner, område 30 Lundabjället

Flack kust. Kuststräcka med flacka strandängar, låg fritishusbebyggelse, tallplanteringar och stränder som avgränsas av sanddyner.

Slättbygd. Jordbruksområden som i vissa delar är mycket öppna, storskaliga och rationaliserade och i andra delar får en viss småskalighet och rumslighet genom landskapselement som stenmurar och skogsplanteringar.

Mellanbygd. Kuperat landskap med en variation av småskaliga jordbrukslandskap och bokskogar och barrskogar.

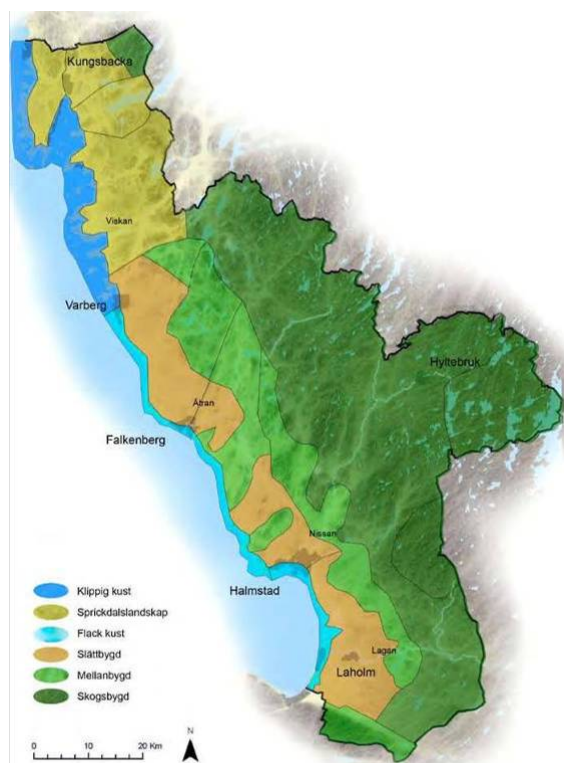

Fig 6.:8 Halländska landskapskaraktärer. Källa Länsstyrelsen 2011b.

Skogsbygd. Skogsområden med ett stort inslag av småskaliga odlingsbygder insprängda i produktions-skogen och brukssamhällen i de större ådalarna.

LANDSKAPSKONVENTIONEN

Sverige har nyligen ratificerat den europeiska landskapskonvention vilket innebär att vi åtar vi oss att skydda, förvalta och planera vårt landskap enlighet med konventionens intentioner. Landskapskonventionen understryker att landskapet är en gemensam tillgång och ett gemensamt ansvar. I landskapet möts många olika värden och tillgångar, kulturella, ekologiska, estetiska, sociala och ekonomiska.

Landskapet ses som en helhet och beskrivs som en viktig del av människornas livskvalitet överallt, i stadsområden och på landsbygden, i såväl vanvårdade områden som områden som anses vara särskilt vackra. Konventionen pekar på behovet av landskapspolitik, mål för landskapskvalitet och planering och förvaltning av landskap. Dialog och delaktighet för att förstå och ta ansvar för landskapet betonas särskilt.

Landskapskonventionen innebär att vi behöver:

- värna om de olika landskapskaraktärerna, både för orienterbarhet och för identitet
- öka medvetenheten om landskapets värde och betydelse i det civila samhället, i privata organisationer och hos offentliga myndigheter
- främja delaktighet i beslut och processer som rör landskapet lokalt och regionalt

- utveckla en helhetssyn på landskapets värden och hållbar förvaltning av dessa

Arbetet med landskapsfrågor är endast i sin linda och kommer att bli mer aktuellt framöver.

LANDSKAPSBILDSSKYDD

Landskapsbildsskydd är en gammal form av skydd för landskapsbilden med stöd av naturvårdslagen §19 i dess lydelse före 1 januari 1975. Landskapsbildsskyddet infördes innan begreppet riksintresse fanns för att på ett enklare sätt än genom reservatsbildning kunna skydda stora områden från större påverkan eller förändring. Det var framförallt de visuella upplevelsevärdena i landskapet som man önskade skydda.

Skyddsformen förordnades av Länsstyrelsen för vissa områden för att reglera bebyggelse, vägar och andra anläggningar som kunde påverka landskapsbilden negativt.

Även om begreppet inte finns i den nu gällande miljöbalken gäller fortfarande bestämmelserna i de berörda områdena så länge länsstyrelsen inte beslutat om något annat. Inom olika landskapsbildsskyddsområden gäller ofta olika bestämmelser, men generellt innebär de att det krävs tillstånd av länsstyrelsen för att utföra åtgärder som kan ha negativ effekt på landskapsbilden.

Även åtgärder som inte är bygglovpliktiga kan omfattas av föreskrifter enligt landskapsbildsskyddet och förutsätter tillstånd från länsstyrelsen. Bestämmelserna reglerar inte anordningar för jord- och skogsbrukets behov men för att till exempel bygga ett nytt bostadshus krävs dispens.

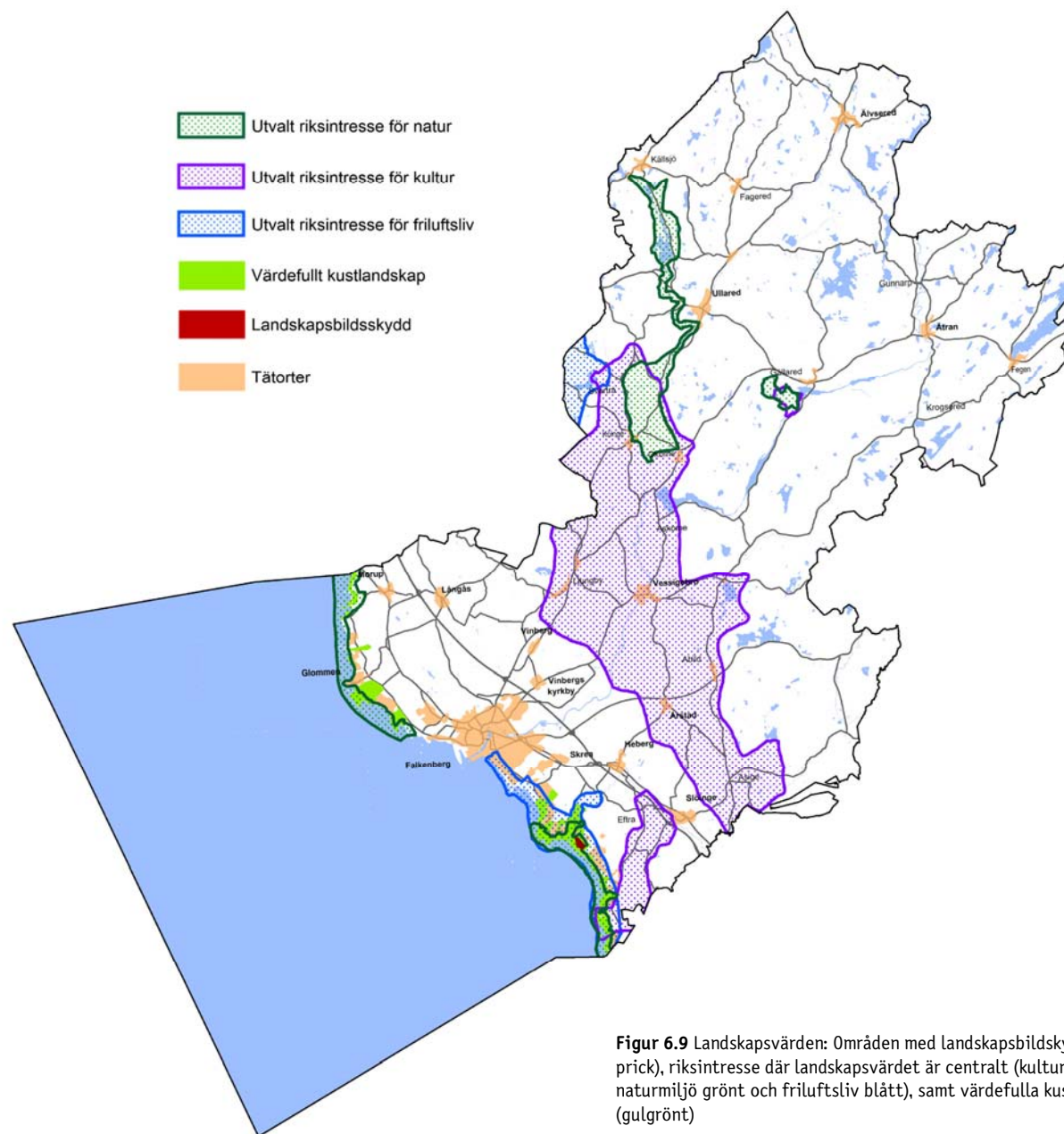
Med tanke på att det är ett landskapsbildsskydd finns i Falkenberg ett litet område. Detta ligger i Vesslunda, se figur 6.9

VÄRDEFULLT KUSTLANDSKAP

Kustlandskapet i sig själv är grunden för dess attraktivitet för boende. Kontakten med havet är inte bara värdefull för dem som på sin fritid söker den, utan också för dem som har kusten som sitt vardagslandskap, det vill säga för alla som rör sig i kustlandskapet vid alla tider på året.

Norra och södra kustbygden har mycket höga landskapsbildsvärden. Några utmärkande drag och värderingar av landskapsbild är tydligheten i landskapsrummet, vyer i när och fjärrområdet, blickpunkterutsiktsmål, bebyggelsegränser och betydelsefulla stråk och vägavsnitt. Landskapet utmed kusten har under långa tider i stort sett varit helt öppet.

På norra kusten har bebyggelseområdena en kvalitet i det att de är tydligt avgränsade och grupperade med mellanliggande obebyggda eller öppna områden, enligt en i planeringssammanhang omtalad pärlbandsstruktur. Detta mönster ger en omväxlig i landskapsbilden med från kustvägen varierande utblickar över hav och slätt mellan bebyggelsegrupperna. I partierna mellan grupperna uppstår viktiga stråk med vegetation eller öppna fält, vilka skapar kontakt mellan stranden och landskapet innanför.

Figur 6.9 Landskapsvärden: Områden med landskapsbildsskydd (röd prick), riksintresse där landskapsvärdet är centralt (kulturmiljö lila, naturmiljö grönt och friluftsliv blått), samt värdefulla kustlandskap (gulgrönt)

Öppna och bevarade områden direkt i anslutning till strandlinjen bjuder på långa havsutblickar över både strand och kustslätt, som till exempel mellan Rosendal och Stranninge. Söderut utgör kusten vid Agerör ett exempel på denna öppenhet mot både hav och slätt. Sammanfattningsvis har hela kuststräckan höga landskapsbildsvärden. På stora sträckor utmed gamla E6 bjuds det på vida utblickar över slätt och hav.

Södra kustområdet har betydligt mer varierad och mosaikartad landskapsbild än det norra kustområdet, vilket till exempel gör att i södra kustbygden bjuds på havsutsikt från vägen endast på ett fåtal ställen, till skillnad från i norr.

På vägen mellan Boberg och Eftra, bjuds det på rent scenografiska effekter när vägen efter ett brant krön slingrar sig nerför skogsbacken, och övergår plötsligt i ett ljust öppet landskap runt fälten kring Vesslunda. Utmed kustvägen från Eftra och söderut är vyerna betagande med Slöinge i norr och Skipåsen i söder. Vastaddalen och områdena kring denna besitter mycket höga landskapsbildsvärden. De utspridda gårdarna underordnar sig generellt landskapet på ett traditionellt vis.

Det är viktigt att kontakten mellan områdena innanför kustlinjen och kustlinjen bevaras, i synnerhet i de få avsnitt på södra kusten som bjuder på havsutsikt.

I delöversiktsplanerna för norra (1995) och södra (1994) kusterna pekades större sammanhängande områden ut som särskilt värdefulla miljöer för naturvård och friluftsliv. Dessa sammanfaller i hög utsträckning med kustens landskapvärden, och

bedöms ha den betydelse från allmän synpunkt som avses i MB 3:6. Dessa benämns i kartans rekommendationer som område med värdefullt kustlandskap, se fig 6.9.

Utöver de i kust-DÖP:arna utpekade områdena, har i förarbetena till denna översiktsplan ytterligare några områden viktiga för utblickar och som gröna kilar föreslagits. Det gäller landskapsluckorna nordväst om Långasand och mellan Olofsbo-Glommen, grönkilarna mellan Glommen-Galtåsdigesgård och Digesgård-Sandkärr, samt förlängning av befintligt område i den yttre kuststräckan från norr in mot Smedjeholm respektive från söder in mot Hansagårds camping.

Ytterligare, mer systematiska studier av landskapsbildsvärdena bör göras inför framtagandet av ny fördjupad översiktsplan för kustbygden och Falkenbergs stad.

RIKSINTRESSEN DÄR LANDSKAPET ÄR CENTRALT

För många utpekade riksintressen för naturvård, kulturmiljö och friluftsliv är landskapsbilden särskilt viktig. Det gäller följande riksintressen, som också redovisas i figur 6.9:

Riksintressen för naturvård

- NN 11 Träslövsläge-Agerör
- NN 12 Ätradalen-Högvadsån
- NN 15 Bobergs udde-Ringenäs
- NN 40 Berg-Bråtagärde

Riksintressen för kulturmiljövård:

- KN 17 Bergs by
- KN 19 Ätradalen
- KN 22 Vastaddalen

Riksintressen för friluftsliv:

- FN 8 Åkulla bokskogar
- FN 10 Skrea strand-Tylösand

Friluftsliv och grönstruktur

Grönområdena i tätorter och på landsbygden hänger samman och bildar en helhet, en grön struktur. Allt från den välansade parken eller trädgården, till den vilda naturen innefattas i det som i planeringssammanhang kallas grönstruktur.

Grönstrukturen innehåller många sociala, ekologiska och kulturella värden. Den har också stora värden för rekreation och upplevelser av olika slag, och är tack vare allemansrätten vårt gemensamma rum där vi kan röra oss, mötas eller bara vara i.

Falkenberg har en stor mängd områden som är viktiga för det rörliga friluftslivet, både vid kusten och i inlandet. Detta gäller särskilt kustområdet som skyddas av MB 4 och utpekade riksintressen för friluftslivet, men även tätortsnära grönområden och annan skog och mark runt om i kommunen.

ALLEMANSRÄTT

Allemansrätten är en förutsättning för friluftsliv och ger alla möjlighet att röra sig fritt i naturen. Med rätten följer också krav på hänsyn och varsamhet – mot natur och djurliv, mot markägare och mot andra människor i naturen. Allemansrätten gäller även i naturreservat, men den kan vara begränsad genom olika föreskrifter.

Motiven till att vara ute i naturen har förändrats. Tidigare var upplevelsen av naturen det viktigaste.

I dag är det i stället aktiviteterna som är det centrala för många och naturen fungerar då som arena. Aktiviteter som terrängcykling, vind- och kitesurfing, forspaddling och klättring blir allt vanligare. Antalet personer i friluftslivet har ökat i takt med att befolkningen har vuxit och fått mer fritid.

Eftersom de flesta bor i städer och tätorter leder detta till ett ökat tryck på den tätortsnära naturen för rekreation. Även i tätorterna gäller allemansrätten, även om den delvis kan begränsas genom lokala ordningsföreskrifter som till exempel anger var man inte får cykla eller rasta sin hund. Kommunen kan med sin planering öka tillgängligheten till tätortsnära och bostadsnära natur.

RIKSINTRESSE FÖR FRILUFTSLIV

Grundläggande hushållningsbestämmelser enligt MB 3. Områden av riksintresse för friluftslivet har som regel särskilda natur- och kulturkvaliteter och utmärks av variationer i landskapet och god tillgänglighet för allmänheten. De ska representera variationen av landskapstyper i Sverige och kunna ta emot ett stort antal besökare. Naturvårdens och friluftslivets områden av riksintresse sammanfaller ofta.

I Falkenberg finns tre områden som är av riksintresse för friluftslivet.

- FN 8 Åkulla bokskogar. Vacker natur i inlandet med sjöar och bokskogar. Friluftsgård med leder och strövstigar.
- FN 10 Skrea strand-Tylösand. Omväxlande kustavsnitt, delvis sandstränder med dyner, delvis klippkuster, vacker landskapsbild, stor

tillgänglighet och ett etablerat friluftsutnyttjande. Bad, båtsport och fritidsfiske samt strövområden.

- FN 16 Stora och Lilla Middelgrund - För fritidsfiske mycket värdefulla.

Särskilda hushållningsbestämmelser för kusten enligt MB 4. I miljöbalkens fjärde kapitel anges ett antal geografiskt avgränsade områden som riksintresse direkt i lagtexten. Områdena är i sin helhet av riksintresse på grund av sina natur- och kulturvärden och sitt värde för det rörliga friluftslivet. För dessa områden gäller särskilda bestämmelser som går ut på att skydda områdena mot exploateringsföretag. Ett av dessa utpekade områden är Hallandskusten i sin helhet. I Falkenberg gäller bestämmelserna för i stort sett hela området mellan havet och väg 767, se figur 6.10. Kommunen har föreslagit smärre förändring av utbredningen, se del I, kap 4.

FRITIDSANLÄGGNINGAR OCH FRILUFTSLIV

Falkenbergs kommun har nära 13 kilometer sandstrand och många insjöar som till stor del utnyttjas för bad. Sammanlagt 15 bad är kommunala med skötsel, varav 7 havsbad och 8 insjöbad. De stränder som inte ligger under kommunalt ansvar och inte har skötsel kan sammantaget kallas naturstränder. En strandplan antogs i februari 2012 som en manual för ansvar och service av de kommunala stränderna.

Utöver dessa bad finns även en mängd andra fritidsanläggningar i kommunen. Dessa inkluderar anläggningar för golf, ridsport, motorsport, civila skjutbanor, småbåtshamnar och ett flertal rid- och cykelleder mm.

Falkenberg satsar även på så kallad spontanidrott, till exempel finns på vallarna en skatepark och det planeras en parkourbana.

SKOGENS SOCIALA VÄRDEN

Skogar med höga sociala värden är en viktig resurs för samhället bland annat för människors välbefinnande och hälsa. För att kunna visa vilka skogar som har särskilt stor betydelse för människors livsmiljö, rekreation och friluftsliv, arbetar Skogsstyrelsen med att identifiera skogar med höga sociala värden. Syftet är att dessa ska få en förvaltning och skötsel så att natur- och kulturmiljövärden liksom möjligheterna till rekreation bevaras och utvecklas långsiktigt. Skogar med höga sociala värden redovisas i figur 6.10.

Ett annat exempel på skogars sociala värden, men som inte redovisas här, är kommunens skolskogar. Detta är grönområden runt förskolor och skolor där barn och elever har stort utbyte och får en grön utemiljö.

GRÖNSTRUKTUR

Med grönstruktur menas det nätverk av gröna ytor och stråk som finns i staden och på landsbygden. Grönstrukturen kan också sägas beskriva landskapets uppbyggnad och landskapets koppling till tätorten. I Falkenberg är det just närheten och kontakten med det speciella landskapet som är ett av de största skälen till att människor vill bosätta sig eller besöka kommunen.

Grönstrukturen påverkar stads- och landskapsbild och den ger förutsättningar för rekreation och friluftsliv.

Sambandet mellan stad och land är viktig och kan förbättras på många ställen liksom gestaltningen av de offentliga rummen. En trygg och trivsamt utemiljö har stor betydelse för upplevelsen av orten och är en viktig del av kommunens attraktivitet.

Med ökad täthet blir det ännu viktigare att identifiera och värna om de gröna platserna. Men mycket grönska skapar inte automatiskt en bättre byggd miljö, utan det är dess värden för människor och ekosystemen som spelar roll. Väl integrerad med övriga strukturer kan grönska bidra till attraktivitet, hållbar tillväxt och ökad välfärd.

Bostadsnära grönska. Närheten till grönområden är viktig för att människor ska använda områdena dagligen. Ett avstånd på 300 meter brukar användas som maxavstånd från bostäder, skolor och förskolor. Särskilt barn och äldre har behov av grönytor nära.

Olika typer av grönområden fyller olika behov. Därför behövs olika former av grönområden som kompletterar varandra för att maximera sina potentiella sociala värden. Att säkra tillgången till bostadsnära natur omfattar tre aspekter att ta hänsyn till i den fysiska planeringen:

- **Tillgång**- den faktiska resursen som bostadsnära natur utgör
- **Nåbarhet**- den faktiska och upplevda tillgängligheten till denna natur
- **Kvalitet**- den bostadsnära naturens storlek, innehåll och värden

Grönstrukturens förutsättningar och betydelsen varierar mellan olika platser. I *innerstaden* där tillgången på bostadsnära natur kan vara begränsad av en tät bebyggelse blir kvaliteten och nåbarheten desto viktigare. I *slättbygd* där tillgången och nåbarheten är begränsad kan det vara angeläget att plantera ny bostadsnära natur och arbeta med stråk och nätverk ut i landskapet. I en mindre tätort i *skogsbygd*, kan tillgången vara enorm men nåbarheten begränsad och kvaliteterna oförädlade.

Grönstruktur i mindre tätorter. Ofta glömmar man bort de mindre orterna i diskussionerna om grönska, men även här är det viktigt att ha en lätt tillgänglig grönska, eftersom gröna områden ofta fungerar som gemensamma samlingsplatser och offentliga rum.

Grönstruktur i Falkenberg stad. Falkenberg stad har ett unikt läge mellan havet och naturen, med tillgång till flera olika natur- och upplevelsetyper.

Staden är i sin helhet någorlunda välförsörjt med grönområden av olika slag. Däremot är fördelningen mellan stadens olika delar betydligt ojämna. Speciellt är norra sidan av Ätran underförsörjd, framför allt centrum och Västra gärdet. I dessa områden bör man satsa på kvaliteten på befintliga platser och att utveckla grönska till och från större grönområden. Där det är svårt att skapa nya större grönytor, till exempel inne i centrala Falkenberg, är det viktigt att arbeta med grönt i andra former som t ex träd på gator och torg, gröna innergårdar, gröna promenad- och cykelstråk med mera.

Ett av de viktigaste grönområdena i Falkenberg är Vallarna, som tillsammans med Hertingskogen

försörjer stora delar av staden med grönska. Området nås av de flesta invånare inom en kvart. Vallarna bör fortsätta att utvecklas till en stadspark med avseende på form och funktion, i enlighet med delöversiktsplanen för Centralortsområdet.

Tätortsnära natur. I utkanten av staden konkurrerar naturen med olika expolateringsanspråk. Det är dock viktigt att stärka den tätortsnära naturen gentemot andra samhällsintressen då den är betydande för folkhälsan, biologisk mångfald och genom att göra tätortsmiljön sundare. I Falkenberg har vi identifierat fem tätortsnära naturområden, vilka ligger i en halvcirkel runt staden. Det finns också värdefulla områden i gröna kilar som kopplar innerstaden ut mot omgivande natur och tvärlinjer.

Grönplan. En grönplan för Falkenbergs stad togs fram 1989. Eftersom staden växer relativt snabbt och kraven på effektivare markanvändning ökar, är det angeläget att ta fram en ny grönplan inom en snar framtid vilket också genomförs. Grönplanen bör på sikt omfatta hela kommunen och behandla både övergripande och detaljerade frågor.

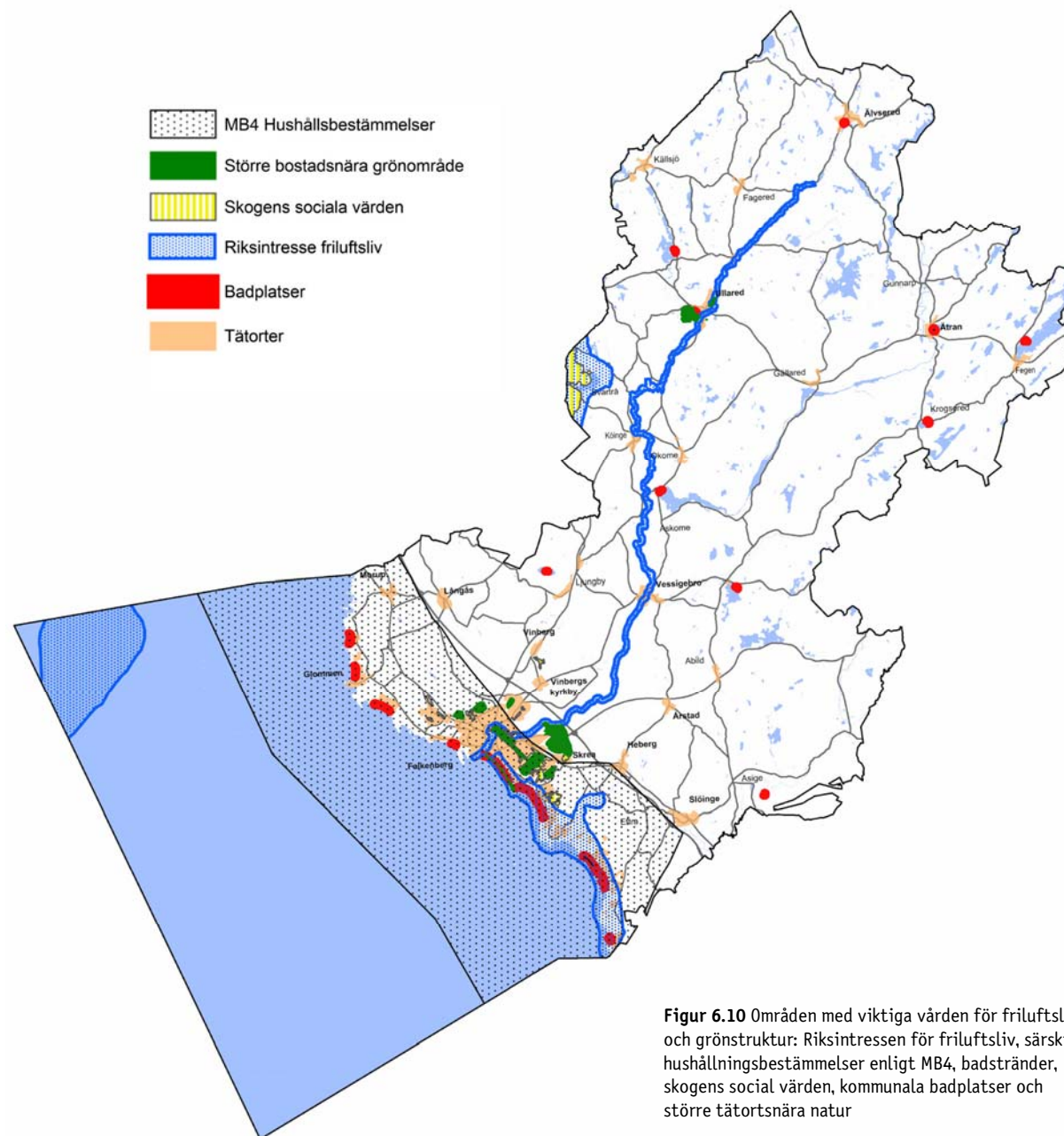
Målet med en grönplan är att försöka skapa en kunskapsbas för kommunens grönska så att den kan utvecklas som en mångfunktionell och integrerad helhet av sociala, kulturella, ekologiska och tekniska funktioner. Grönplanen ska därmed kunna utgöra underlag vid samhällsplanering och ange de strategiska riktlinjerna för grönskan och deras utveckling.

Havsbad (Alla dessa är EU-bad, dvs bad som har mer än 200 badande per dag i snitt. De lyder under EU direktivet med provtagning minst 3-4 gånger under badsäsongen.

Olofsbo
Skrea
Ugglarp
Glommen
Långasand
Ringsegård
Rosendals havsbad

Insjöbad:

Fegensjön
Hjärtaredssjön
Horsasjön Älvsered
Ljungsjön
Lyngsjön Krogsered
Nyhagsjön
Sjönevadssjön
Ätraforsdammen

Figur 6.10 Områden med viktiga värden för friluftsliv och grönsstruktur: Riksintressen för friluftsliv, särskilda hushållsbestämmelser enligt MB4, badstränder, skogens sociala värden, kommunala badplatser och större tätortsnära natur

A photograph of a river flowing through a winter forest. The water is dark and turbulent, splashing over numerous large, rounded rocks that are heavily covered in a thick layer of white snow. The sun is low in the sky, creating a bright, shimmering reflection on the water's surface and casting long, dark shadows across the snow-covered rocks and the surrounding forest. The trees in the background are mostly bare, with some evergreens visible. The overall atmosphere is cold and serene.

7 Vatten

7 VATTEN

Vattenfrågorna får allt större aktualitet i den fysiska planeringen. Flöden, kvalitet och naturvärden är egenskaper hos vattnet som är betydelsefulla. Eftersom 80-90 procent av vattnet i ytvattendragen kommer från grundvatten som rinner till, är det viktigt att tillräckliga ytor för infiltration finns. Fler hårdgjorda ytor leder till snabbare flöden och risk för översvämning. Dagens stora anspråk på vattnet kräver att vi hushållar med vattentillgångarna, och det är nödvändigt att kraftigt minska belastningen av föroreningar på vårt yt- och grundvatten.

VATTNET I LANDSKAPET

Falkenbergs landskap är starkt präglat av vatten, inte bara i form av kust och hav, utan också åar, våtmarker och mer än 250 insjöar.

Kommunens stora vattendrag har haft en stor del i bildandet av det landskap vi ser idag. Sjöarna finns främst i mellanbygden och i skogsbygden. Många av sjöarna har bildats i sänkor i sprickdalgångar och ligger ibland som ett pärlband efter varandra i samma dalgång. De flesta av sjöarna är näringsfattiga (oligotrofa) och är därmed relativt artfattiga, men hyser ofta skyddsvärda arter såsom storlom och fiskgjuse. Ätran som rinner som en livsnerv tvärs genom kommunen är ett av Västsveriges största vattendrag och västkustens viktigaste reproduktionsområde för vildlax. Åarna har på flera ställen skapat djupa slingrande dalgångar och ibland stora fall.

Våtmarkerna är viktiga dels för biologisk mångfald, dels som närsaltfällor som minskar belastningen av näringsämnen till vattendragen.

Kustvattnet, insjöarna och grundvattnet utgör delar i det viktiga kretslopp som vattnet uppträder i. God vattenkvalitet är inte bara en förutsättning för att människor, växter och djur ska må bra, utan också för verksamheter inom till exempel livsmedelsindustrin, liksom för friluftsliv, turism och fiske. Det finns ett nära samband mellan markanvändning och vattenkvalitet. Föroreningar som tillförs hav och sjöar kommer från bebyggelse, industrier, jordbruk och trafik via vattendrag och atmosfären.

Vattenstatus

VATTENDIREKTIVET

Inom EU-samarbetet antogs år 2000 ett gemensamt ramdirektiv för vatten, det så kallade *Vattendirektivet*, vilket innebär att alla medlemsländer ska arbeta systematiskt för att bevara och förbättra kvaliteten i sjöar, vattendrag, kust- och grundvatten. Målet är att nå god vattenstatus i alla vatten till 2015 (ett mål som i många områden nu förlängts till 2021), samt att nuvarande status inte ska försämrats.

Genomförandet kräver samarbete över de olika administrativa gränserna. Några av utmaningarna inom direktivet är att minska övergödning, förebygga översvämningar, skydda grundvattnet och återställa vandringsvägar för fisk och andra organismer.

Genomförandet av vattendirektivet bedrivs i sexåriga cykler som innefattar ett antal återkommande moment: kartlägga miljötillstånd, ange miljömål, utforma åtgärdsprogram och övervaka miljötillstånd. Den sexåriga cykeln innebär regelbundna kontroller av hur de uppsatta målen uppnåts och om nya mål krävs, om förändringar i miljötillståndet har gjort att statusklassningar måste revideras och om de åtgärder som genomförts har varit framgångsrika. Vattenförvaltningen är därmed en kunskapsbaserad förvaltning. Detta arbetssätt ger förutsättningar för att integrera vattenfrågor i samhällsplaneringen på ett bättre sätt än tidigare.

Vattendirektivets kvalitetsmål har i Sverige formulerats som miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten. MKN för vatten anger vilken vattenstatus som ska uppnås och vid vilken tidpunkt, och är styrande för myndigheter och kommuner vid tillämpning av lagar och bestämmelser.

Kommunen ska aktivt verka för att vattenkvaliteten för alla sjöar, vattendrag och kustvatten i kommunen uppnår god ekologisk och kemisk status i enlighet med direktivet och att grundvatten i kommunen kan klassas som god kemisk och god kvantitativ status i enlighet med direktivet. Nuvarande status får inte heller försämrats.

Sverige är indelat i fem vattendistrikt och Falkenberg ingår i Västerhavets vattendistrikt, där Västerhavets vattenmyndighet har det övergripande ansvaret för att vattendirektivet genomförs.

Vattenmyndigheten har beslutat om ett åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt där bl.a. kommunen har en viktig roll i genomförandet.

VATTENFÖREKOMSTER

En ytvattenförekomst enligt vattendirektivet är en avgränsad förekomst av ytvatten, som kan vara hela eller delar av en sjö, å eller kanal, eller ett kustvattenområde. Ytvattenförekomster omfattar sjöar med minsta yta om 1 kvadratkilometer (km²) och vattendrag längre än eller lika med 15 km eller med tillrinningsområde över 10 km². Detta gör att inte alla sjöar och vattendrag omfattas av vattenförvaltningens kartläggning och uppföljningsarbete.

I Falkenberg finns över 250 sjöar, men endast 15 av dessa har definierats som vattenförekomst. Totalt räknas 79 ytvattenförekomster in: 15 sjöar, 62 vattendrag och två kustvatten. Av dessa har en sjö och sex vattendrag klassats som kraftigt modifierade. Detta innebär att dessa vatten är fysiskt förändrade på ett sådant sätt att de inte kan nå kvalitetskravet god ekologisk status om man inte genomför mycket stora förändringar. Dessa vatten har istället kvalitetsnormen god ekologisk potential.

En grundvattenförekomst är en avgränsad volym grundvatten i en eller flera underjordiska vattenlager.

Sveriges geologiska undersökning SGU har redovisat en översiktlig avgränsning av grundvatten i Falkenbergs kommun för användning i kommunal planering (SGU, 2012).

AVRINNINGSOMRÅDEN

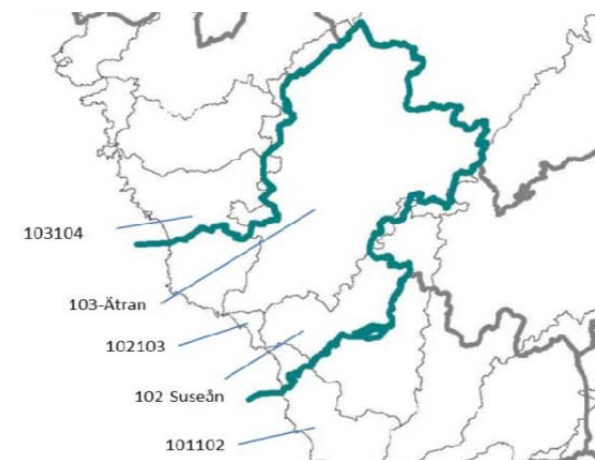
Ett avrinningsområde är ett landområde från vilket all ytvattenavrinning strömmar genom en sekvens av åar, floder och möjligen sjöar till havet via ett enda vattendrags utlopp. Ett avrinningsområde omfattar både markytan och ytan av sjöarna inom området. Huvudavrinningsområde kallas enligt SMHI avrinningsområden med mynning i hav och en yta större än 200 km². Falkenbergs kommun ingår i fyra huvudavrinningsområden samt ett utan vattenförekomst, se figur 7.1

VATTENSTATUS

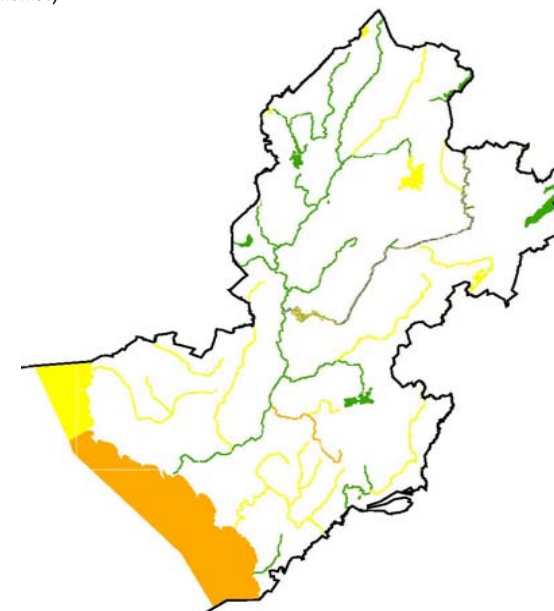
Alla vattenförekomster har klassificerats utifrån ett antal statusklasser.

Ekologisk status. Ekologisk status på ytvatten bedöms i fem klasser: hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig status, se figur 7.2. Idag uppnås god ekologisk status i 71 % (10 av totalt 14) av våra klassade sjöar och i 54 % (30 av totalt 56) av våra klassade vattendrag. Inga av våra kustområden uppnår god ekologisk status. De kraftigt modifierade vattnen (en sjö och sex vattendrag) uppnår endast måttlig ekologisk potential.

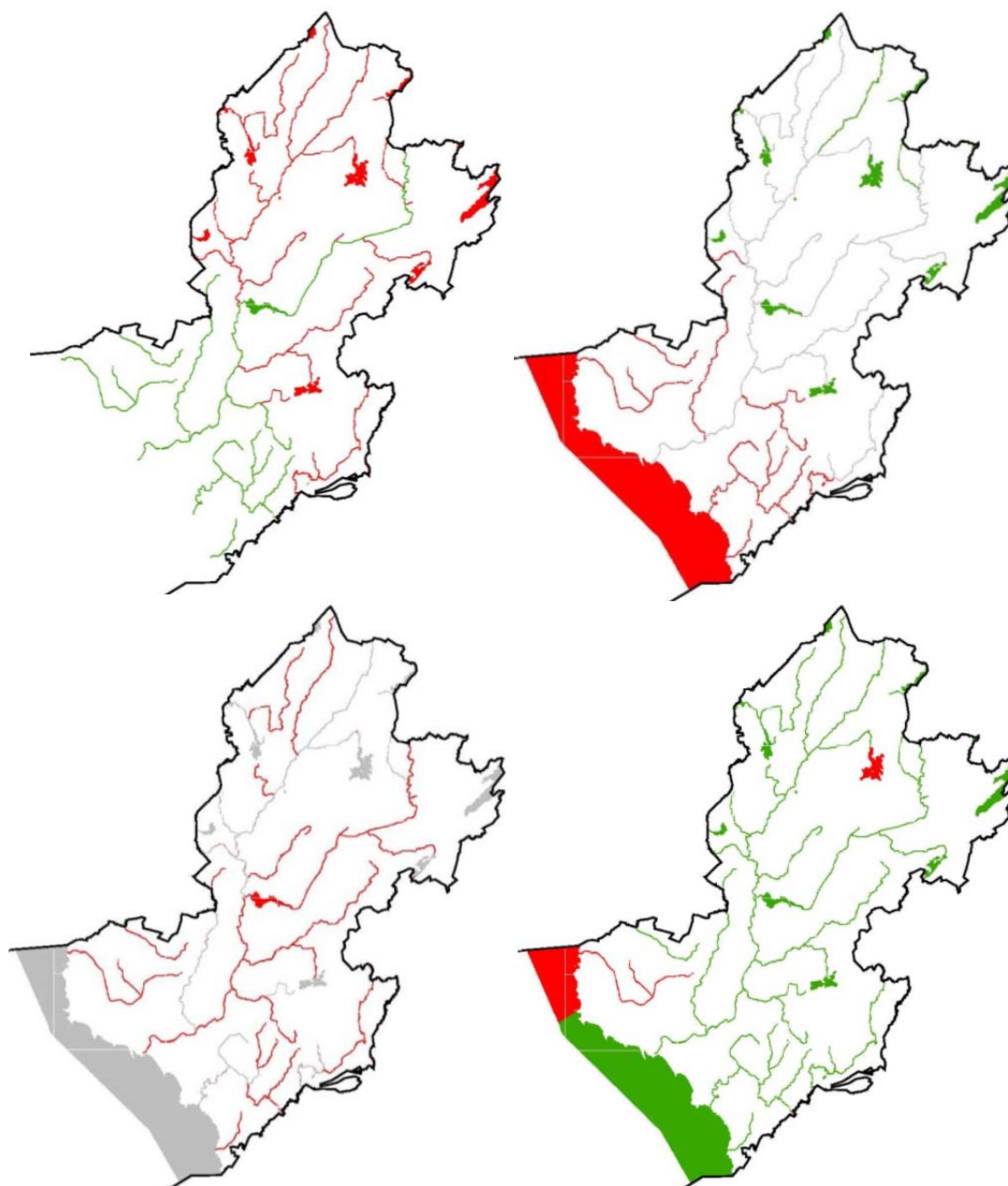
Kemisk status. För kemisk status i ytvatten används klasserna ”god status” och ”uppnår ej god status”. Alla våra ytvatten uppnår dock god kemisk status, exklusive kvicksilver.

Figur 7.1 Avrinningsområden som berör Falkenberg: 102 Suseån, 103 Ätran, 101102, 103104 och 102103 (utan definierad vattenförekomst)

Figur 7.2 Ekologisk status för ytvatten inom Falkenbergs kommun. Grönt=God status, Gult=Måttlig ekologisk status, Orange=Otillfredsställande ekologisk status

I våra 79 klassade sjöar och vattendrag har vattenmyndigheten identifierat följande problem, se figur 7.3:

- Försurning (13 sjöar resp 34 vattendrag)
- Övergödning (2 sjöar resp 24 vattendrag)
- Morfologiska förändringar (1 sjö resp 36 vattendrag) Morfologiska förändringar innebär att vattenförekomsten är förändrad genom rensning, rätning, kanalisering eller dylikt.
- Kontinuitetsförändringar (1 sjö resp 34 vattendrag). Kontinuitetsförändringar innebär att flödesvägen är bruten av onaturliga barriärer som hindrar vandrande vattenorganismer att ta sig fram i vattenförekomsten
- Flödesförändringar (1 sjö resp 34 vattendrag). Flödesförändringar innebär att vattenförekomsten är reglerad eller på annat sätt ändrad så att det naturliga vattenflödet påverkas
- Främmande arter (0 sjöar resp 24 vattendrag)
- Miljögifter (exkl kvicksilver1) (1 resp 4 vattendrag)

Figur 7.3 Identifierade problem i Falkenbergs vattenförekomster.

Försurning (överst tv): 13 sjöar och 34 vattendrag har problem med försurning (rött).

Övergödning (överst th): 2 sjöar och 24 vattendrag har problem med övergödning (rött)

Morfologiska, kontinuitets- och flödesförändringar (nederst tv): En sjö och 36 vattendrag har problem med morfologiska förändringar och/eller kontinuitets- och flödesförändringar (rött=något av problemen)

Miljögifter, exklusive kvicksilver (nederst th). En sjö och 4 vattendrag har problem med miljögifter, exkl kvicksilver (rött)

I de sjöar och vattendrag där inte god ekologisk status uppnås har vi främst problem med övergödning, försurning, samt flödes- kontinuitets- och morfologiska förändringar (tex vandringshinder och vattenreglering). Övergödningsproblemen hittar vi främst i jordbrukslandskapet nära kusten. I de inre delarna av kommunen dominerar istället problem med vandringshinder och försurning. I kustområdet uppnås inte god ekologisk status på grund av övergödning, miljögifter och främmande arter. I samtliga vattendrag där man identifierat problem med främmande arter handlar det om laxparasiten *Gyrodactylus salaris* som har en negativ effekt på laxbeståndet.

Försurningsproblemen i inlandet är ett storskaligt problem som kräver internationellt samarbete, men problemen med övergödning kräver lokala åtgärder. Miljökvalitetsnormerna måste beaktas i detaljplaneskedet och ev. åtgärder för bättre rening av avlopp och dagvatten måste vidtas.

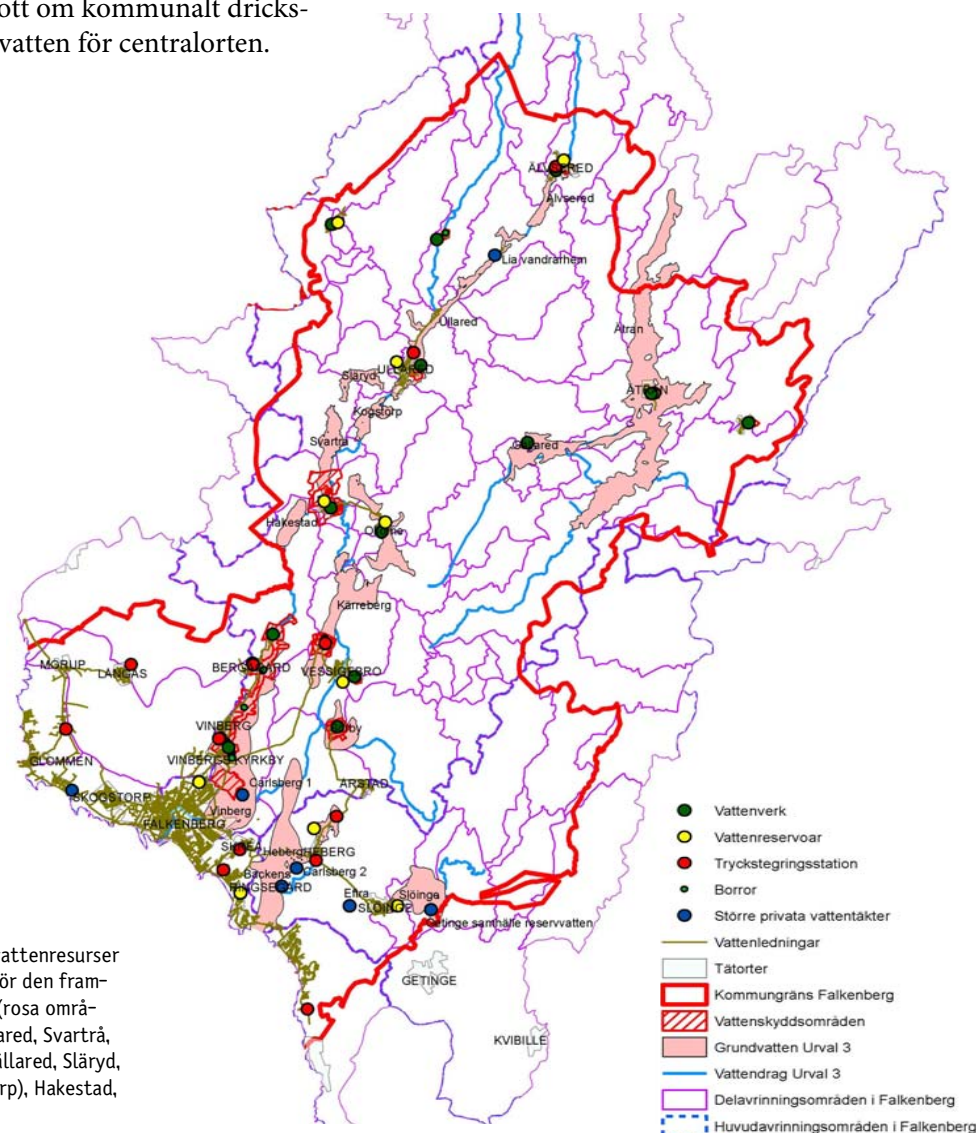
Grundvatten klassificeras med avseende på kemisk och kvantitativ status. För kemisk status och kvantitativ status i grundvatten används klasserna ”god status” och ”otillfredsställande status”. Alla Falkenbergers grundvattenförekomster uppnår god kemisk och kvantitativ status.

Vattenförsörjning

BEFINTLIGA VATTENTÄKTER

I de stora isälvsavlagringarna i kommunen finns grundvattenmagasin som utnyttjas för kommunal, kommersiell och enskild vattenförsörjning.

Falkenberg har ett gynnsamt läge när det gäller dricksvattenförsörjning. Industriernas vattenbehov har tvingat fram kapacitetshöjningar, som idag gör att man har gott om kommunalt dricksvatten och även reservvatten för centralorten.

Figur 7.4 Samtliga grundvattenresurser som bedöms som viktiga för den framtida vattenförsörjningen (rosa områden): Älvsåder, Okome, Ullared, Svarträ, Kärreberg, Sörby, Åtran, Gällared, Släryd, Kogstorp, Vinberg (Jonstorp), Hakestad, Heberg och Slöinge

Alla orter som har kommunalt dricksvatten försörjs med vatten från grundvattentäkter. De grundvattentäkter som försörjer Falkenberg och kustområdet med dricksvatten förstärks genom konstgjord infiltration med vatten från åarna Ätran och Vinån. För Vinån finns det ett vattenskyddsområde. Det finns risker för den geologiska formationen där ytvatten infiltreras om ytvattnet är förorenat. Innan ytvattnet infiltreras i marken förbehandlas vattnet. För att ytterligare minska riskerna behövs ytterligare skydd. Hur skyddet ska utformas är inte klarlagt.

Alla större vattentäkter har av länsstyrelsen fastställda vattenskyddsområden. Fem stycken är fastställda enligt miljöbalken och de resterande två vattenskyddsområden ska moderniseras så att de följer miljöbalken. Alla de stora vattentäkterna (Vinådalen, Sörby, Kärreberg, Ullared, Köinge) är lagligförklarade genom vattendomar.

Utöver dessa finns ett stort antal enskilda dricksvattentäkter, uppskattningsvis cirka 4 500, se efterföljande avsnitt om vatten och avlopp.

FRAMTIDA VATTENFÖRSÖRJNING

För att på lång sikt säkerställa tillgången till vattenresurser för dricksvattenförsörjning, har en vattenförsörjningsplan tagits fram. Här har de de yt- och grundvattenförekomster som finns inom kommunen identifierats som är av sådan dignitet att de i en framtid, ensamma eller tillsammans med annan vattenförekomst, antingen kan tillgodose större delen av kommunens orter. Genom att upprätta en plan för vattenförsörjningen i kommunen med hänsyn taget till skyddsaspekter för

sjöar och vattendrag uppfylls delmål 3 i det svenska miljö kvalitetsmål, och genom att i översiktsplanen skydda framtida vattenresurser mot exploatering uppfylls även delmål 1 i miljömålet ”Levande sjöar och vattendrag”.

Vattenresurserna i kommunen har valts ut enligt en trestegsprocess. I steg 1 har potentiella vattenresurser identifierats utifrån kapacitetsaspekter. I steg 2 har dessa potentiella vattenresurser bedömts utifrån vattenkvalitet, riskobjekt, hot och konkurrerande intressen samt befintligt skydd. Steg 3 innebar att välja ut vattenresurser av intresse för framtiden och motivera ett skydd i översiktsplanen.

De grundvattenresurser som bedömts som viktiga för den framtida vattenförsörjningen är indelade i tre kategorier, varav inom de två första får inte exploatering äventyra vattnets kvalitet och/eller kvantitet.

Första kategorin omfattar de åtta resurser som är av primärt intresse för framtida vattenproduktion. Dessa vattenresurser är Älvsered, Ullared, Okome, Svartrå, Kärreberg, Sörby, Ätran (grundvatten) och Gällared.

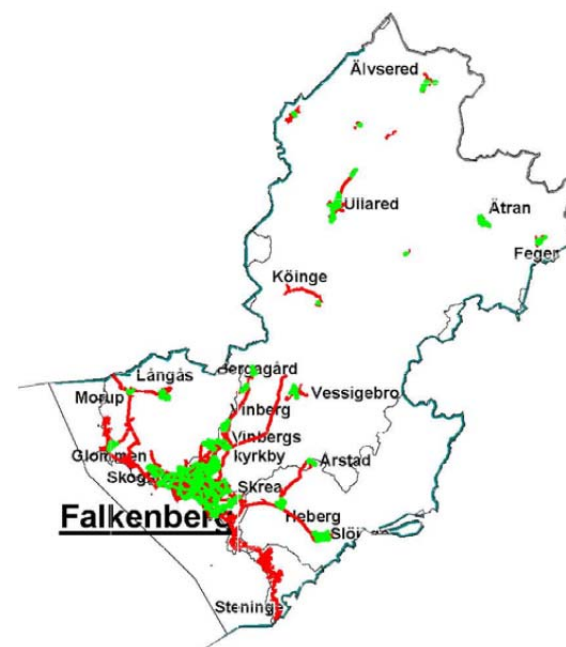
Den andra kategorin omfattar de resurser som är av sekundärt intresse för framtiden. Dessa är Släryd, Kogstorp, Vinberg (som idag har en kommunal vattentäkt Jonstorp), Hakestad, Heberg och Slöinge.

I den tredje kategorin finns ytterligare sex vattenresurser, vilka inte bedöms behöva samma långsiktiga skydd som kategori 1 och 2: Fagered, Vessigebro, Sibbarp, Långås, Abild och Knobesholm och Fegen (ytvatten).

De vattenresurser som idag används för kommunal dricksvattenproduktion är skyddade endast kring vattentäkten.

Vatten och avloppssystem

Av Falkenbergs 41 000 invånare, har cirka 32 500 tillgång till kommunal vatten- och avloppsförsörjning, det vill säga är anslutna till en allmän vatten- och /eller avloppsanläggning. Återstående 8 500 invånare har någon form av enskild form av enskild VA-lösning. För att hantera frågorna kring vatten och avlopp tas en VA-policy och en VA-plan fram tillsammans med Varberg.

Figur 7.5 Avgränsning för kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp (rött) och dagvatten (grönt).

VERKSAMHETSOMRÅDEN

Ett verksamhetsområde är det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän VA-anläggning, enligt lagen om allmänna vattentjänster. Kommunfullmäktige tar beslut om VA-taxor.

Huvudmannen ansvarar för utbyggnad samt drift och underhåll av ledningsnätet inklusive fasta anläggningar (vatten- och reningsverk, pumpstationer mm). Huvudman inom Falkenbergs kommun är FAVRAB (Falkenbergs Vatten & Renhållnings AB), som också äger alla VA-anläggningar. FAVRAB tar beslut om VA-taxor. På uppdrag av FAVRAB, utförs drift och underhåll av anläggningarna av VIVAB (Vatten & Miljö i Väst AB), som ägs av Falkenbergs och Varbergs kommuner gemensamt.

LEDNINGSNÄT

Ledningsnätet i Falkenbergs kommun är 1 579 km långt (2011-01-01) och består av dricks-, spill- och dagvattenledningar. Förnyelsetakten har de senaste åren varit 490 år (2009) och 415 år (2010). Under 2011 har dubbelt så mycket pengar som tidigare satsats på sanering av ledningsnätet (12 miljoner). Detta innebär att förnyelsetakten av ledningsnätet 2012-01-01 beräknas vara ca 222 år. Under 2012 -2014 beräknas saneringsarbetena budgeteras till ca 6-8 miljoner/år.

Prioriterade arbetsåtgärder inom ledningsnätet för närvarande är att minska andelen ovidkommande vatten i spillvattennätet (ca 55% år 2010). Till största delen härrör det från påkopplade hårdgjorda ytor samt inläckage från det kommunala och privata ledningsnätet (inom tomtmark).

Till detta räknas även avledning av dräneringsvatten från hus byggda med källare.

För att komma till rätta med detta problem utförs kontinuerliga flödesmätningar, inventeringar, fogtätningar, reliningar samt utbyte av ledningar inom spillvattennätet.

Spill- och dricksvattenledningar som är utbyggda mellan olika tätorter i kommunen kallas överföringsledningar. Fastigheter (utanför kommunens verksamhetsområde) som är belägna utmed dessa ledningar har möjlighet att ansluta till spill- och dricksvattennätet under förutsättning att fastighetsägaren själv bekostar och ansvarar för utbyggnad och underhåll av ledningen fram till anvisad förbindelsepunkt i direkt anslutning till överföringsledningen. Ifall denna ledning är en tryckledning för spillvatten är det inte alltid möjligt att utföra en anslutning. Detta provas från fall till fall.

Dessa orter är sammankopplade med överföringsledningar:

- Falkenberg, Tröingeberg, Vinberg, Vinbergs kyrkby, Vessigebro (endast vatten), Skogstorp,
- Glommen, Långås (endast vatten), Morup (endast vatten), Skrea, Boberg, Ugglarp,
- Slöinge, Ljungby (endast avlopp).
- Långås och Morup är kopplade till Getteröverket i Varbergs kommun.
- Köinge och Okome (endast vatten)
- Ullared och Fridhemsberg
- Dricksvattenledningar för reservvattenförsörjning finns även mellan Hallandskommunerna från Laholm till Kungsbacka med kapacitet 10 l/s i båda riktningarna.

Inom Falkenbergs stad består i stort sett 100 % av ledningsnätet av duplikata system med skilda ledningssystem för spill- och dagvatten, där spillvatten leds till reningsverk och dagvattnet till recipient (vattendrag eller hav). I småorterna saknas ofta dagvattensystem. I dessa områden leds mycket av dagvattnet till spillvattennätet.

De flesta fritidshusområden som är belägna längs kusten ingår i kommunalt verksamhetsområde för dricksvatten och avlopp. Ledningar för dricksvatten och avlopp som är utbyggda inom dessa områden har dimensionerats och utförts i sådan standard att ledningarna även fyller sin funktion vid ett åretruntboende.

ENSKILDA VA-ANLÄGGNINGAR

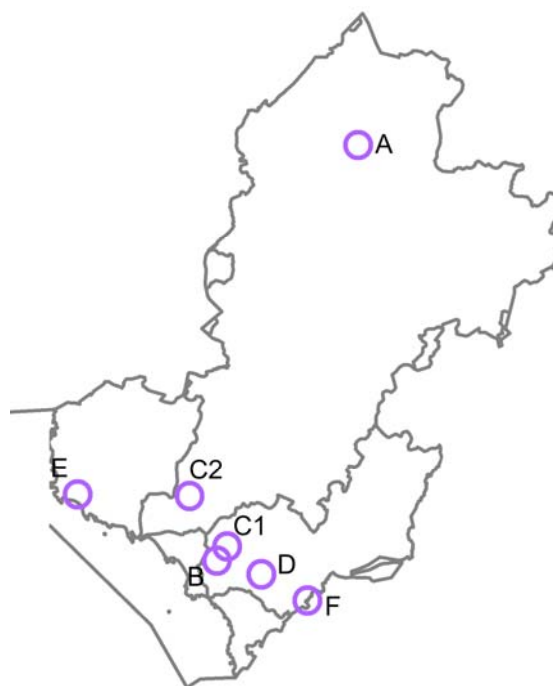
Enskilda avlopp. I Falkenberg finns uppskattningsvis 4 500 fastigheter med enskilda avloppsanläggningar. Enskilda avloppsanläggningar kan antingen utgöras av att en fastighet har en egen avloppsanläggning eller att två eller flera fastigheter har en gemensam anläggning. En gemensam anläggning kan antingen bestå av en avloppsanläggning eller ett ledningsnät som är anslutet till en allmän anläggning. En gemensamhetsanläggning för avlopp är benämningen på en gemensam anläggning där det finns ett lantmäteribeslut för ingående fastigheters rättigheter och skyldigheter kring anläggningen. Gemensamhetsanläggningar kan skötas antingen genom föreningsförvaltning (Samfällighetsförening) eller genom delägarförvaltning.

Enskilda avloppsanläggningar som inte renar avloppsvattnet tillräckligt bra utgör, efter jordbruket, en stor risk för att inte miljökvalitetsnormerna för vatten uppnås. Dessa avlopp utgör även en risk för förorening av enskilda dricksvattenbrunnar. För alla enskilda avlopp gäller att fastighetsägaren eller föreningen, när en sådan finns, är ansvarig för att allt avloppsvatten är tillräckligt renat innan det släpps ut i naturen.

Figur 7.6 Hittills identifierade områden med samlad bebyggelse och enskilda avloppslösningar där det finns behov av gemensam avloppsreningslösning alternativt kommunalt VA: Stranninge, Stafsinge, Skärslidarna/Kilavägen, Eftra, Asige och Gunnarp.

Enskilda vattentäkter. Antalet enskilda dricksvattentäkter är inte känt men det finns sju kända större icke kommunala vattentäkter inom Falkenbergs kommun, se figur 7.7.

Figur 7.7 Större icke-kommunala vattentäkter i Falkenberg: A Lia, B Backens, C1 och C2 Carlsberg, D Eftra, E Torsåsen och F Mostorp. Miljö- och Hälsoskyddskontoret ska undersöka om de behöver vattenskyddsområden.

Dagvatten

Dagvatten är ett samlingsbegrepp för ytligt avrinnande av regn- och smältvatten från gårdsytor, gator, tomtytor, takytor m.m. I lagstiftningen räknas dagvatten normalt som avloppsvatten, och för tillsynen över dagvattnet ansvarar kommunernas miljönämnder.

Det kan uppkomma situationer när dagvattnet juridiskt är att betrakta som en vattenverksamhet enligt 11 kap MB, till exempel när avledandet av vattnet inte sker genom en allmän avloppsledning.

Om dagvatten för enstaka fastigheter inom detaljplan vid lokalt omhändertagande leds bort genom en särskild ledning räknas det som markavvattning, vilket dels kräver dispens från markavvattningsförbudet som råder i bland annat Falkenberg, dels tillstånd för vattenverksamhet.

Inom kommunalt verksamhetsområde för dagvatten har kommunen ansvar för dagvattenhanteringen. I övriga områden ligger ansvaret på vägföreningar, dikningsföretag, samhällsförening med flera. Ansvaret för avledning och hantering av dagvatten kan vara komplicerat att reda ut, se vidare del I kap 5. Inom tomt är det fastighetsägaren som ansvarar för dagvattenhanteringen.

I områdena längs kusten finns inte kommunalt verksamhetsområde för dagvatten. På grund av allt större nederbörds mängder samt milda vintrar med hög grundvattennivå ökar problemen med marköversvämningar mm.

Samtidigt sker dels en viss utökning av byggrätter i samband med planläggning, dels sker en successiv omvandling från fritidsboende till åretruntboende till exempel i Ugglarp, Långasand, Olofsbo, Glommen och Digesgård. Samtliga dessa områden har kommunalt vatten och avlopp dimensionerat för åretruntboende men saknar kommunal dagvattenhantering, vilket på många ställen orsakar problem. I Ugglarp, till exempel, fungerar dagvattenhanteringen bristfälligt och det råder osäkerhet om vem som ska ansvara för systemet. Ofta ligger ansvaret på vägföreningarna, som ofta saknar kunskap om skötsel av systemen.

Det är därför mycket viktigt att dagvattensituationen och ansvarsfrågan tydligt redovisas och reds ut i fortsatta planprocesser, både för ny och befintlig bebyggelse, och att detta blir styrande vid lokaliseringsprövning och lämplighetsbedömning i tidiga skeden, se vidare del I kapitel 5.

Eftersom dagvatten kan ge upphov till översvämningar är det viktigt att hanteringen redovisas tydligt i alla planskeden. Risken för översvämningar är ett kriterium för kommunens lämplighetsprövning enligt PBL 2:3. Länsstyrelsen kan pröva och upphäva kommunens beslut att anta en detaljplan med hänsyn till risken för översvämningar. Enligt skadeståndslagen är kommunen ansvarig i 10 år för beslut om planläggning och bygglov.

I tätorter finns stora arealer hårdgjorda ytor som hindrar dagvatten att tränga ner i marken. Detta i stället för att samlas upp och ledas i ledningssystem till diken, vattendrag och sjöar.

Det ger en effektiv dränering men skapar också problem. Den naturliga utjämning och fördröjning som sker när dagvatten får rinna över vegetation och genom våtmarker förloras och flödena blir kraftigare. Dessutom skapas punktvisa utsläpp med förorenat dagvatten som innehåller en hel del oönskade ämnen som tungmetaller, petroleumprodukter, fosfor, kväve och bakterier.

Eftersom dagvattenhantering är en fråga som berörs av olika lagar och kommunala verksamheter är det mycket viktigt att nå en samsyn mellan olika aktörer i planeringsprocessen. Särskilt viktigt är det att VIVAB och miljö- och hälsoskyddskontoret involveras tidigt i planprocesser för att förebygga problem och onödiga kostnader längre fram.

Ett arbete med att ta fram en dagvattenhandbok pågår tillsammans med Varbergs kommun, som vägledning vid planering, tillståndsgivning och hantering av frågor som rör dagvatten. Ansvarsfrågan för dagvatten ska klarläggas och att säkerställa att dagvattenlösningar som redovisas i detaljplaner är långsiktigt hållbara.

Avloppsrening

I kommunen finns tolv avloppsverk i kommunal regi. Avloppsverken renar avloppsvatten som främst kommer från hushållen, men vid Smedjeholms avloppsreningsverk renas även industriavloppsvatten. Industribelastningen är här drygt hälften av totala belastningen. En separat industriedledning leder avloppsvatten från Carlsberg Sverige AB (bryggeri) och Arla Foods AB (kesotillverkning) till reningsverket där det behandlas i ett separat steg.

Avloppsvatten från bryggeriet behandlas sedan början av 2005 i en anaerob (syrefri) anläggning, där det organiska innehållet bryts ned till biogas. Recipient för renat avloppsvatten från Smedjeholms reningsverk är Kattegatt.

Det renade vattnet leds genom en utloppstub, vilken mynnar 1,1 km ut i havet, söder om Stutar-na. Bedömningen är att verket har kapacitet att rena allt planerat tillkommande vatten, från befolkningstillväxt samt bortkoppling av mindre befintliga verk.

Många av de mindre avloppsreningsverken är slitna och kommer att ha svårt att uppfylla kommande reningskrav. VIVABs ambition framöver är att försöka lägga ner så många mindre verk som möjligt och leda kommunalt spillvatten i första hand till det nya reningsverk i Ullared. För närvarande undersöks möjligheten att bygga förbindelseledningar mellan Lia samhälle –Fridhemsberg, Fagered-Fridhemsberg och Köinge-Ullared för att möjliggöra detta.

A serene landscape photograph featuring a calm body of water in the foreground, partially obscured by a thick layer of mist or fog. In the middle ground, several dark, silhouetted trees stand on a small island or peninsula. The background is dominated by a steep, forested hill covered in a dense evergreen forest, its top edge visible against a warm, golden sky. The overall atmosphere is peaceful and atmospheric, with a strong emphasis on natural elements and light. The text "8 Miljö- och riskfaktorer" is overlaid in a white, cursive script font, centered horizontally and positioned in the upper-middle part of the image.

8 Miljö- och riskfaktorer

8 MILJÖ- OCH RISKFAKTORER

Hälsa och säkerhet är centrala begrepp i samhällsplaneringen och samhällsbyggandet och lyfts fram i plan- och bygglagen (PBL) och i miljöbalken (MB). Olika riskfaktorer kan påverka människors hälsa och säkerhet eller miljön. Det kan ske direkt genom en olycka eller indirekt genom till exempel miljöskador på lång sikt eller oro för hälsa och säkerhet och därmed försämrad livskvalitet.

Om riskfrågor i plan- och bygglagen:

"Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till: människors hälsa och säkerhet; jord-, berg- och vattenförhållanden;...; möjligheten att förebygga vatten- och luftföroreningar samt bullerströrningar, och; risken för olyckor, översvämning och erosion." (SFS 2010:900 2 kap § 5)

RISKIDENTIFIERING

För att utformningen av den fysiska miljön ska kunna minimera de risker och hot som finns i samhället behöver de riskfaktorer som finns uppmärksammas i översiktsplanen. På så sätt kan riskfrågorna integreras i efterföljande planeringsprocesser och beslut om mark- och vattenanvändningen.

Som underlag har en särskild riskutredning tagits fram (Falkenberg, 2011f), där olika riskkällor identifierats med utgångspunkt från dagens riskbild. Förmodat riskpåverkade zoner har pekats ut.

RAPPORT – Slutlig handling
Övergripande riskidentifiering för ny översiktsplan
för Falkenbergs kommun
2011-01-02
Falkenberg
Upprättad av: Thomas Linder och Maria Linder
Reviderad av: Thomas Linder
Utskrift av: Thomas Linder

Där bör en mer detaljerad riskbedömning göras inför framtida detaljplanering och bygglovsprövning. Till dessa bedömningszoner, har rekommendationer för tolerabla risknivåer i den efterföljande detaljplaneringen angivits.

Avsikten har varit att det inte ska behöva upprättas

en ny riskanalys vid varje ny detaljplan eller bygglov utan endast i de zoner som här benämns bedömningsavstånd.

Den följande redovisningen skiljer på olika typer av olyckor.

Tekniska olycksrisker

Med tekniska olycksrisker menas sådana som kan kopplas till industrianläggningar, transportsystem och kemikalier, t.ex. brand, farligt godsolyckor, utsläpp av farliga ämnen och trafikolyckor.

FARLIG VERKSAMHET ENLIGT LSO

Inom Falkenberg kommun finns tre stycken anläggningar som klassas som farlig verksamhet enligt *Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)*. Dessa anläggningar är (se figur 8.1):

Sia Glass i Slöinge. Företaget arbetar aktivt med riskhantering och insatsplanering.

Torsåsens Fågelprodukter AB utanför Glommen. Företaget arbetar aktivt med riskhantering och insatsplanering.

Falkenbergs Terminal i Falkenbergs hamn. Riskbedömning som anger lämpliga skyddsavstånd saknas.

Räddningstjänsten i Falkenberg bedömer att 200 meter är ett lämpligt utredningsavstånd i planprocessen runt alla tre anläggningarna.

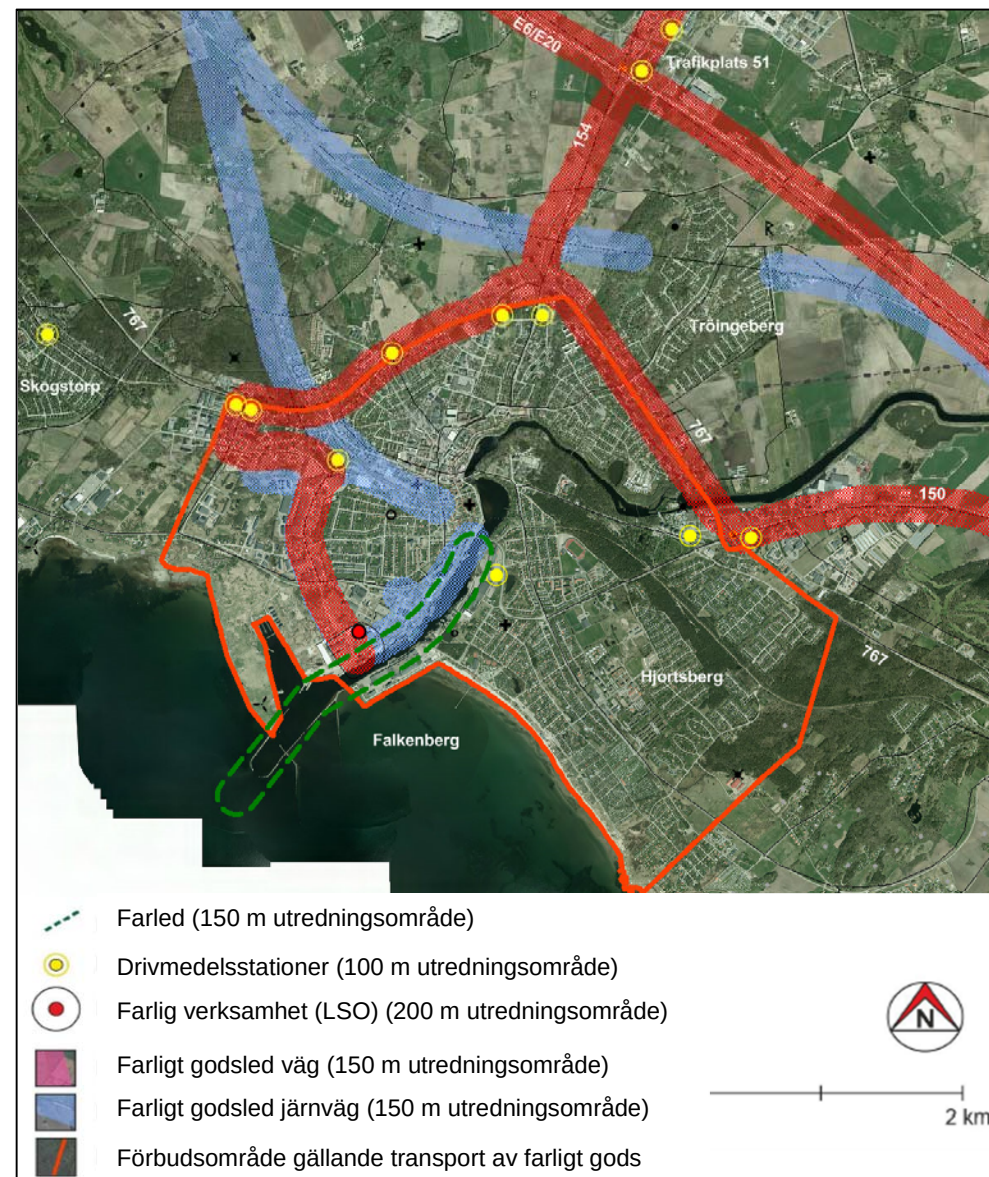
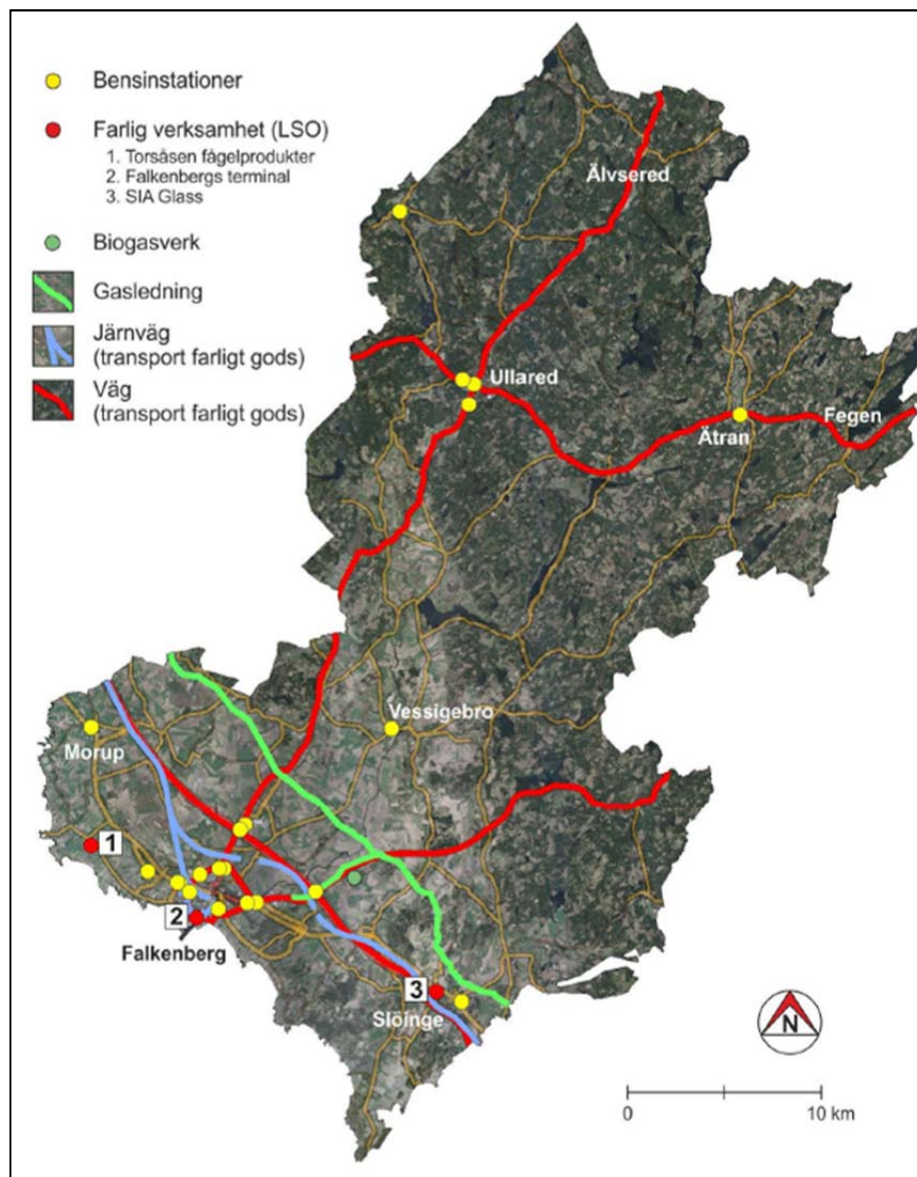
BIOGASANLÄGGNING

Falkenbergs Biogas som stod klar 2009 ligger i Gödastorp vid väg 150 (se figur 8.1). Eftersom det inte finns någon känd riskbedömning avseende skyddsavstånd kring anläggningen, har istället Gasföreningens anvisningar för tankstationer använts för bedömningen att ett skyddsavstånd på 100 meter runt anläggningen är lämpligt.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS PÅ VÄG OCH JÄRNVÄG

Genom Falkenberg kommun sträcker sig flera viktiga transportsystem, vilka även i vissa fall utgör huvudsakliga transportleder för farligt gods. Hit hör bland annat E6/E20, väg 154 och Väst kustbanan. Transport av farligt gods kan dock förekomma på alla vägar.

I Falkenbergs stad möts de flesta av ovan nämnda transportsystem, och här finns dessutom Falkenberg terminal som är en viktig knutpunkt för sjöfart, järnväg och vägnätet. Utredningsavstånd kring farligt godsled illustreras i figur 8.1. Inne i Falkenbergs stad finns ett förbudsområde för farliga transporter, men utöver detta är det tillåtet att transportera farligt gods på alla vägar.

Figur 8.1 Översikt över Falkenberg kommun respektive Falkenbergs stad som redovisar de riskkällor avseende tekniska olycksrisker som identifierats. Hit hör transportleder för farligt gods (väg och järnväg), farliga verksamheter enligt LSO, biogasverk, gasledning och bensinstationer

Länsstyrelsen i Hallands län använder i sin riskanalys av farligt gods i Halland (2011c) 150 meter från transportled för farligt gods, som yttre gräns för riskbedömningsområde för risker som bör beaktas i planeringen. Inom detta utredningsavstånd behöver lämpliga riskavstånd studeras vidare vid planläggning och bygglovsprövning.

Länsstyrelsen anger riktlinjer för rekommenderade avstånd, reducerade avstånd vilka kräver säkerhetshöjande åtgärder, samt avstånd för bebyggelsefritt område. Dessa avstånd varierar beroende på typ av väg och typ av bebyggelse. En industribyggnad kan till exempel ligga 30 meter från väg 154 utan några säkerhetshöjande åtgärder, men inte närmare än 50 meter från E6, se figur 8.2.

Fyra huvudtyper av bebyggelse används:

- *Industri*, här olika typer av småindustri, lager och annan verksamhet som inte i sig utgör signifikant fara för omgivningen.
- *Kontor*, här enbart kontorsbebyggelse i flera våningar.
- *Småhus*, här villor, parhus, radhus, storvillor och liknande.
- *Tätort*, här t.ex. lägenhetsbebyggelse med tre våningar eller mer och av stads- eller tätortskaraktär.

NATURGASLEDNING

Det svenska transmissionssystemet för naturgas sträcker sig från Dragör i Danmark till Stenungsund, norr om Göteborg. Transmissionssystemets totala längd är 60 km inklusive grenledningar. Naturgasen till Sverige kommer från den danska

Nordsjön och från Tyskland, och distribueras via Dragör till det svenska transmissionssystemet Naturgasledningen passerar genom Falkenberg kommun, med en grenledning till centrala Falkenberg vid väg 150, se figur 9:1. Swedegas anger att generella säkerhetsavstånd till gasledningen ska uppgå till minst 25 meter till byggnader i allmänhet och minst 50 meter till brand- eller explosionsfarlig industri. I översiktsplanen bedöms det längre avståndet (50 meter) som rimligt utredningsområde vid fortsatt planering.

DRIVMEDELSSTATIONER

Inom Falkenberg kommun finns för närvarande 21 stycken drivmedelsstationer, se figur 8.1. Fler-talet är belägna i och kring Falkenbergs centrala delar.

Boverket samt flera myndigheter har gett ut allmänna råd (Boverket 1995) om rekommendationer om generella skyddsavstånd till olika verksam-

heter, vilket för drivmedelsstationer anges till 100 meter. Detta skyddsavstånd bedöms vara framtaget med hänsyn till flera parametrar än bara risk, till exempel långtidspåverkan från lukt och buller.

Även Länsstyrelsen i Stockholms län använder sig av 100 meter som ett generellt första utredningsavstånd. Vidare anges att vid nyetablering bör ambitionen alltid vara att hålla 100 meter från bensinstationen till bostäder, daghem, äldreomsorg och sjukhus.

Det pågår utveckling inom drivmedelsbranschen och drivmedel som t.ex. E85 och fordonsgas har på senare år kompletterat bensin och diesel vid försäljningsställena, vilka trots allt fortsatt vardagligen benämns bensinstationer. För att ta höjd för en fortsatt utveckling och för att inte underskatta riskerna denna hantering redan idag innebär samt kan komma att föra med sig, ansätts 100 meter som generellt utredningsavstånd för drivmedelsstationer inom ramen för översiktsplaneringen

Typ av bebyggelse	Basavstånd (m)/Reducerat avstånd (m)		
	Väg-Hög (E6, väg 25, m.fl.)	Väg-Låg (Väg 154, m.fl.)	Västkustbanan
Bebyggelsefritt	30/20	25/15	30/20
Industri	50/20	30/15	50/20
Kontor	50/20	40/15	50/20
Småhus	100/50	60/40	80/50
Tätort	100/30	60/30	80/30
Bortre gräns riskutredning för angivna typområden	150		
Bortre gräns mycket känsliga användningsområden	Ingår inte i dessa riktlinjer. Särskild riskutredning ska göras.		

Figur 8.2 Avstånd mellan bebyggelse och transportled för farligt gods, enligt Länsstyrelsen i Halland (2011). Avstånden varierar beroende på typ av väg och typ av bebyggelse.

Naturolycksrisker

Till naturolycksrisker hör t.ex. ras, skred och översvämningar. Dessa risker är tätt sammankopplade med klimatfrågor.

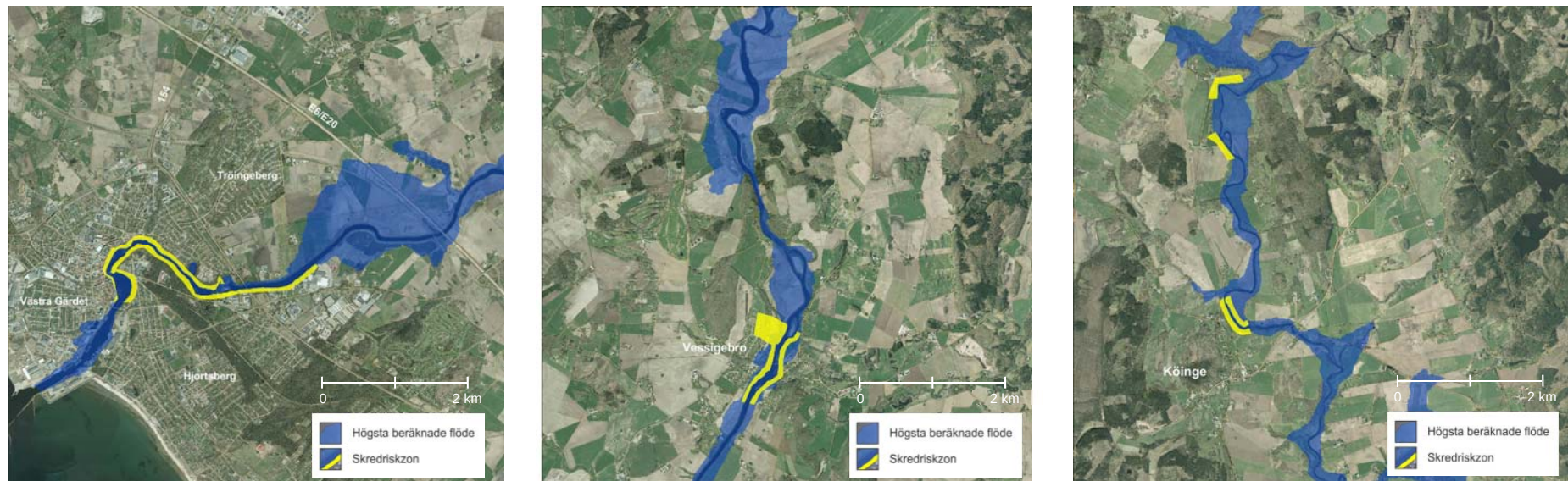
ÖVERSVÄMNINGSZONER OCH SKREDRISKZONER

I planärenden längs Ätran används i dagsläget ett äldre SMHI-underlag avseende översvämningar. Enligt SMHI är denna kartering avsedd för övergripande insatsplanering av räddningstjänstens arbete samt som översiktligt underlag för kommunernas planering.

Det bedöms därför som relevant avseende identifieringen av lämpliga utredningsområden i översiktsplaneringen. För Högvadsån saknas ännu motsvarande kartering, vilket framför allt skulle behövas i Ullared.

Tre ras- och skredbenägna zoner har pekats ut vidare och översiktlig skredriskkarteringar finns framtagen för dessa (SGI samt nuvarande MSB). De utpekade områdena är *Falkenbergs stad*, *Vessigebro* och *Köinge*. I kartorna nedan (figur 8.3) anges också det så kallade *högsta beräknade flödet*, vilket bygger på en systematisk kombination av alla kritiska faktorer som bidrar till ett flöde.

Vid beräkningen används en hydrologisk data-modell, som matas med maximalt ogynnsamma förutsättningar när det gäller nederbörd, snösmältning och markvattenförhållanden. Det högsta beräknade flödet används här som utredningsområden för skredrisk, dvs områden som kräver bättre och mer detaljerade beräkningar av vattenstånd och en mer noggrann beskrivning av topografin i området, till exempel bättre höjddatabank samt nivåer på vägbanor och vallar.

Figur 8.3 Till vänster: Högsta beräknade flöde samt skredriskzoner i Falkenbergs stad. Mitten: Högsta beräknade flöde samt skredriskzoner i Vessigebro. Till höger: Högsta beräknade flöde samt skredriskzoner i Köinge. Skikten över skredrisk är hämtade år 2000 i länsstyrelsen i Hallands GIS-databas.

Miljörisker

BULLER OCH VIBRATIONER

Trafik, flyg, skjutbanor och vissa verksamheter kan skapa buller, luftföroreningar och vibrationer. För de kommunala vägarna inom Falkenberg stad har en bullerinventering genomförts under 2009. Resultat av inventeringen blev en lista över 250 fastigheter, med tillhörande karta, som redovisar uppmätta bullernivåer över 60 dB vid fasad, alternativt över 35dB inomhus. Inventeringen används vid bedömning av om fortsatta utredningar och åtgärder krävs i detaljplaneprocessen.

Vindkraftparker medför buller, vilket hanteras genom schablonmässigt ansatta buffertzoner i detaljplaneprocessen. Industriebuller förekommer till viss del, men bedöms inte utgöra något reellt problem.

RADON

Markradon och radon i byggmaterial förekommer inom kommunen. Markradon kan vara ett problem då byggnation sker på radonhaltig berggrund eller då byggnation sker ovanpå till exempel en grusås med hög luftgenomströmning i marken.

En radonkartering genomförd av SGU finns i GIS-skikt för kommunen och används i planprocessen. Den är relativt enkelt utformad och anger om ett område är utsatt för hög eller låg risk för radonproblem. Vid risk för radonproblem begärs en särskild utredning kring detta in som underlag i detaljplaneskedet

Det finns två olika nivåer på byggnadstekniska åtgärder att vidta. Dessa är radonskyddat respektive radonsäkert, vilket av dem som krävs baseras på riskområde enligt radonkarteringen.

FÖRORENADE OMRÅDEN

I detaljplaneprocessen används i dagsläget ett, av Länsstyrelsen i Hallands län framtaget, GIS-skikt över potentiellt förorenade fastigheter i kommunen. Inventeringen är översiktlig och grundas på vad för typ av verksamhet som finns eller tidigare funnits på aktuellt område. Att en fastighet är markerad i GIS-skiktet behöver inte innebära att den är förorenad. Det utgör dock en indikation på detta och en särskild utredning kring detta begärs in som underlag för detaljplanen. Detta arbetssätt uppfattas av kommunen som tillfyllest i dagsläget.

LUFTFÖRORENINGAR

En mätning kallad "urban bakgrund" görs kontinuerligt sedan 20 år tillbaka inom Falkenberg centrum. Mätningen görs vid fasta mätstationer placerade på lämpliga fastigheter (inte ute i gatumiljö etc).

Antal hästar ¹	Avstånd till ²	
	Stall/gödselanläggning	Beteshagar, rastplatser/ridvägar
1-10	100 ³	50
11-30	100-200	50-100
31-100	200	100-200
>100	500	200

1) För bedömning av avstånd till stall/gödselanläggning räknas hela stallens kapacitet. För bedömning av avstånd till hagar och betesmarker räknas antalet hästar som normalt visats i hagen.

2) Avstånden räknas från stall eller gödselanläggning till närmaste bostadstomt.

3) Vid fåtal djur gäller särskilt att titta på lokala förhållanden. För enstaka djur och korrekt skötsel av stall och gödselhantering kan avstånden prövas i varje enskilt fall.

Mätningarna har visat en trend av sjunkande halter av kväve, bensen och svaveldioxid, varvid dessa gaser ej längre ses som ett problem. Inga kartmaterial eller GIS-skikt finns framtagna avseende luftföroreningar. Detta beror på att koncentrationer och halter varierar över tid (dygn, årstid, väderlek, vindriktning etc).

Punktkällor och/eller luftförorenande industrier bedöms generellt inte utgöra några problem inom kommunen.

DJURHÅLLNING

När det gäller djurhållning bör ett antal aspekter vägas in i samhällsplaneringen. Lukt och buller kan medföra olägenheter för kringboende och därmed behöva beaktas i planprocessen, beroende på vilken typ och skala av djurhållning som avses.

Risk för allergener är aktuell framför allt vad gäller hästar. I Falkenberg är hästverksamhet vanligt, ofta i nära anslutning till bebyggelse. Därför har en hästpolicy som innehåller lämpliga skyddsavstånd och hanteringsstrategier tagits fram, se figur 8.4. Policyn säger tydligt att bedömning måste göras utifrån varje plats förutsättningar.

Figur 8.4 Rekommenderade avstånd mellan hästanläggning och bostäder, enligt kommunens hästpolicy. Se ref, Falkenberg 2007a

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT

Strålsäkerhetsmyndighetens Allmänna råd (2008:18) rörande allmänhetens exponering av elektromagnetiska fält ska respekteras vid anläggning av radio- och telemaster, elinstallationer mm. För ny bebyggelse skall magnetfältet från kraftledningar understiga 0,2 mikroTesla (μT).

I Sverige fördelas ansvaret för hälsofrågor med anknytning till magnetfält på fem myndigheter – Arbetsmiljöverket, Boverket, Elsäkerhetsverket, Socialstyrelsen och Strålsäkerhetsmyndigheten.

Eftersom hälsoeffekter från magnetfält på lång sikt inte kan uteslutas har myndigheterna valt att rekommendera en viss försiktighet.

Klimatrisker

Utsläpp av växthusgaser under lång tid har, enligt bland annat FN:s klimatpanel IPCC, lett till förändringar i vårt klimat, vilket tar sig i uttryck i bland annat i ökade risker för extrema väderhändelser. Det handlar inte om växlingar i vårt dagliga, månatliga eller årliga väder, utan mer varaktiga förändringar på mycket längre sikt. Dessa mer varaktiga förändringar på längre sikt leder i sin tur till förändringar i våra årstidsväxlingar.

Klimatförändringen ökar risken för översvämningar från sjöar och vattendrag, dagvatten, grundvatten, dammar, kulvertar och ledningsnätet. Översvämningar är en del av naturen och människor har levt med dem i alla tider. Skillnaden idag är att de förväntas komma oftare och bli kraftigare.

Med ökade och mer omfattande översvämningar riskerar man även en ökad erosion och på sina ställen även skred.

En annan effekt kan vara mer torka och värmeböljor sommartid och ökad nederbörd vintertid.

Klimatförändringarna tar sig också uttryck i att den globala uppvärmningen leder till en höjd genomsnittlig havsnivå. Detta beroende på vattnets utvidgning och en ökad avsmältning av glaciärer, inlandsisar och polaris. Detta leder i sin tur också till översvämningar.

Sammantaget gör ovanstående att det blir allt viktigare att anpassa planering och byggande till dessa förändrade förutsättningar. Detta gäller väl befintlig som planerad bebyggelse och infrastruktur.

Falkenbergs kommun har ansvar i att vidare utreda dessa frågor och beakta dem i planerings-sammanhang. I inledningsskedet har en studie genomförts tillsammans med länsstyrelsen och kommunerna i Halland för att studera effekterna av en havsytehöjning kombinerad med ett stormtillfälle, se figur 8.5.

Översiktsplanen fokuserar också i hög utsträckning på hur vår egen påverkan på klimatet kan minska, genom minskade utsläpp av växthusgaser från transportarbete och annan energianvändning, liksom satsningar på förnybar energi.

Figur 8.5 Schematisk kartering av översvämningsområden (blåa) vid en havsytehöjning på 1 meter i kombination med storm. För Falkenbergs stad är även ett 100-års flöde i Åtran inräknat.

HAVSYTEHÖJNING

IPCC har kunnat konstatera att utifrån olika scenarieberäkningar så kommer havsytan att stiga med mellan 0,18-0,59 m fram till år 2100. SMHI anser dock att dessa siffror är lågt räknade då de inte tar hänsyn just till de stora isarnas avsmältning utan de hänvisar till en ökning på ca en meter.

Kartorna i figur 8.5 illustrerar mycket schematiskt vad ett scenario på en meters havsnivåhöjning i kombination med storm kan leda till för effekter utefter kusten. För Falkenbergs stad är även ett 100-års flöde i Ätran inräknat. Underlagsmaterialet utgår från den klimatanalys som länsstyrelsen i Hallands län genomfört under våren 2012 tillsammans med Halmstad, Falkenbergs och Varbergs kommuner, se referenser. Det kan konstateras att vissa delar av kusten kommer att drabbas hårdare än andra så som strandängarna vid Stranninge-Lyngen, områdena söder om Glommen och Olofsbo, Falkenbergs stad samt Suseåns mynning och delar av Långasand.

KONSEKVENSER

Konsekvenserna av en klimatförändring kan vara svår att förutse men vissa av dem har kommenterats nedan.

Kusterosion. Falkenberg har idag ingen kusterosion utan snarare en påbyggnad på vissa stränder (utifrån egna observationer och insatser som behövt genomföras). Visst förekommer det erosions-tillfällen vid storm men i ett längre perspektiv byggs stränderna på.

Detta kan komma att ändras i en framtid. Vilka områden som i ett hundraårsperspektiv, med stigande havsnivåer, ska komma att drabbas av kusterosion är idag svårt att förutsäga. En tumregel säger att en meters höjning av vattenytan kan innebära att kustlinjen förflyttas 100 meter från strandlinjen (Länsstyrelsen i Hallands län, 2012).

Biologisk mångfald. Stora delar av Falkenbergs kust är utpekad som värdefull ur biologisk synvinkel, i form av naturreservat, Ramsar-område, Natura 2000-områden, riksintressen och naturvårdsområden, se kap 6. Påverkan på den biologiska mångfalden kan framför allt uppstå när vattnet stiger måste den växt- och djurliv dra sig tillbaka längre inåt land till nya områden. Detta har de svårt att klara. En orsak är att förändringen sker så pass snabbt att framför allt växtligheten kan ha svårt att anpassa sig. Dessutom kan den inte retirera österut eftersom det idag mestadels ligger bebyggelse öster om de värdefulla områdena. Detta innebär att stora delar av den biologiska mångfalden kopplad till kustbandet kan komma att gå förlorad.

Bebyggelse. För befintlig bebyggelse utefter kusten kommer en havsytehöjning leda till stor påverkan där det mycket troligt kommer att på sina ställen bli omöjligt att bo kvar. I bebyggelse ingår inte enbart bostäder utan även verksamheter och miljöfarliga verksamheter, förorenade områden och nedlagda deponier. En havsytehöjning får även effekt för dessa med potentiell urlakning av miljögifter etc.

Samhällsviktiga funktioner, så som socialförvaltningens vård och omsorg, operativ räddningstjänst samt krisledningsfunktionerna drabbas inte fysiskt av en havsytehöjning men däremot indirekt av ett högre tryck på verksamheterna. Det kan till exempel vara äldre som behöver tätare besök på grund av risk för uttorkning under varma somardagar.

Vad det gäller översvämningssituationer vid kusten så bör inte exploatering av bostäder i områden som inte tidigare ianspråktagits ske under 3 meter över nollplanet. Bestämmer man sig ändå för att bygga i dessa områden där extremt högsta högvatten kan inträffa i perspektivet 100 år, så ska lägsta golvhöjden ligga på en säkerhetsmarginal på 0,5 meter. Detta innebär en lägsta golvhöjd på 3,5 meter över nollplanet.

Ledningsnät. En mer direkt effekt av en stigande havsyta på en meter i kombination med västlig storm är att delar av elnät kommer att drabbas. Dessutom kan de avlopps-pumpstationer som är belägna nära kusten (ca 15 st) komma att sättas ur funktion, vilket skulle innebära att avloppsvattnet släpps ut orenat. I stora koncentrationer utgör detta en smittorisk.

Sociala risker

Fysiska och tekniska risker som t.ex. översvämningar, skred och bränder har samhället relativt stor vana att hantera och försöka förebygga. För att få en helhetsbild över de olycksrisker som finns i en kommun är det av vikt att i översiktsplaneringen även ta hänsyn till de sociala riskfaktorerna, dvs risker som t.ex. sabotage, kriminalitet, missbruk, segregation och ojämn åldersstruktur kan föra med sig. Detta är ett relativt utforskat område och det kan vara svårt att definiera eller förebygga de sociala riskerna inom samhällets planprocess.

SABOTAGE OCH KRIMINALITET

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (Räddningsverket 2004) definierar sabotage som en händelse där någon förstör eller skadar egendom som har avsevärd betydelse för rikets försvar, folkförsörjning, rättsskipning eller förvaltning, eller för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i riket. Exempel på detta är sabotage av transformatorstationer, datasystem, elsystem, tele-system, sabotage som kan leda till trafikolyckor såsom tågurspårningar, sprängattentat och anlagda bränder.

Den internationella terrorismen har hittills berört Sverige i mindre grad än i andra länder, men det är möjligt att detta hot kommer öka i framtiden. Ett framtida hot i detta sammanhang kan vara användning av biologiska vapen. Vidare har informationsteknologin inneburit möjligheter att förändra och lamslå information via datanät.

Det är ett allmänt intresse enligt PBL att lokalisera och utforma bebyggelsen så att den från sociala utgångspunkter främjar goda livsmiljöer. Inom den fysiska planeringen är det framför allt genom att verka för helhetssyn, variation, samband och inflytande i planprocessen som man kan påverka detta arbete, se vidare kap 1.

SEGREGATION

Med segregation menas här att befolkningen i olika socioekonomiska grupper bor och verkar mer eller mindre åtskilda från varandra. Segregation är motsatsen till integration som behandlas i kap 1.

En konsekvens av segregation är utanförskap och vanmakt och en ökad segregation innebär starkare sociala spänningar med åtföljande misstro mot samhällets institutioner och normer. Detta innebär att kriminalitet, missbruk och politisk extremism ökar, vilket i sin tur genererar både olyckor, våld och självmord.

Tillgång till arbete, bra skolor liksom ett gott utbud av fritidsaktiviteter är viktigare instrument för att bryta segregationen. Integration handlar också om deltagande och inflytande i samhället. Möjligheten att bestämma över det egna bostadsområdet och den egna vardagen är av stor betydelse.

MISSBRUK

Genom att missbruka alkohol och använda sig av droger är personen en stor fara för sig själv och andra. Av de sammanlagda olyckor som inträffar varje år är en mycket stor del beroende på att alkohol eller droger varit inblandade.

Detta gäller både bränder, trafikolyckor och drunkningstillbud. En person som är missbrukare löper också större risk att begå brott.

Den fysiska planeringen kan vara ett medel för att minska risken för sabotage och kriminalitet och för att olyckor inträffar. Genom att skapa miljöer som invånarna mår bra i och känner ett ansvar för kan risken för att olyckor inträffar på grund av missbruk minska på sikt.

ÅLDERSSTRUKTUR

Analys av åldersstruktur är av relevans för samhällsplaneringen både i landet som helhet och i den enskilda kommunen. Befolkningens stigande medelålder påverkar hela samhällsekonomin. En kommun som inte klarar av att hålla kvar ungdomarna riskerar att hamna i en mycket allvarlig negativ spiral som på sikt kan få förödande konsekvenser.

Dödsolyckorna drabbar till 60 % personer som är äldre än 64 år. En anmärkningsvärt stor andel av dessa utgörs av fallolyckor. Då antalet äldre människor som bor hemma ökar innebär det att svårigheter med utrymning vid brand tilltar.

Barn är en utsatt grupp som måste skyddas från olyckor både i hemmet, i bostadsområdets närmiljö och i trafiken (t ex barns cykelvägar till skola och fritidsaktiviteter). Varje år omkommer mellan 80 och 90 barn och ungdomar. Omkring 200 000 drabbas av olycksfallskador.

Brottsligheten har också en tydlig åldersstruktur så till vida att ungdomar är den mest brottsaktiva åldersgruppen i samhället. Enligt kriminalstatistiken uppvisar de yngsta åldersgrupperna (15-20 år) flest brott per capita, medan brottsligheten efter tonåren tydligt avtar. Detta antyder att för den stora majoriteten ungdomar kan brottslighet ses som en övergående fas.

För att ett samhälle ska kunna hållas levande krävs en någorlunda jämn fördelning mellan åldersgrupper. Det är viktigt att man har råd att bo kvar i sin hemkommun och att det erbjuds olika boendialternativ. För detta krävs att kommunen planerar för bostäder som är anpassade för olika individuella behov. Olycksriskerna kan genom den fysiska planeringen minska genom att kommunerna är medvetna om vilka de största riskerna är för respektive åldersgrupp.

Folkhälsofrågorna bör i större utsträckning synliggöras i den fysiska planeringen. Konceptet med ”En säker och trygg kommun” är en tvärssektoriell modell som förutsätter ett befolkningsinriktat agerande från alla aktörer i lokalsamhället. Modellen som arbetar utifrån ett demokratiskt underifrånperspektiv är lämplig att arbeta utifrån när en ny översiktsplan ska göras.

REAKTIVT ARBETE GER KUNSKAP INFÖR PROAKTIVT ARBETE

Inom Falkenberg kommun bedrivs i dagsläget ett uppskattat och väl fungerande arbetssätt med så kallade trygghetsvandringar, vilket bedrivs i befintliga bostadsområden.

Arbetet går ut på att en grupp människor med olika bakgrund och infallsvinklar (ålder, etnicitet, boende, näringsidkare, polis, räddningstjänst, bostadsbolag, vaktmästare etc.) tillsammans gör en inventering i ett avgränsat område. Oftast bedrivs arbetet reaktivt med inne-

börden att olika problem som skadegörelse, våld, otrygghet för boende etc. förekommit i området. Utifrån inventeringarna sammanställs åtgärdslistor som sedan ligger till grund för kommunens investeringar och upprustning i området.

Arbetet med trygghetsinventeringar har gett personal inom kommunen god inblick i en mängd avhjälpande åtgärder som bör tas tillvara även i ett förebyggande syfte att tillämpa i planeringsskedet av nya och kommande bostadsområden etc.

En annan viktig fråga att hantera i sammanhanget är suicidrisker (självmodersrisker). Även här har personal inom kommunen god inblick och frågan bör hanteras likt övriga risker inom planprocessen. När detaljplaner upprättas och bygglovsärenden bedöms skall behovet av skyddsåtgärder, och vilka former av åtgärder som behöver vidtas, avgöras för att begränsa suicidrisken.

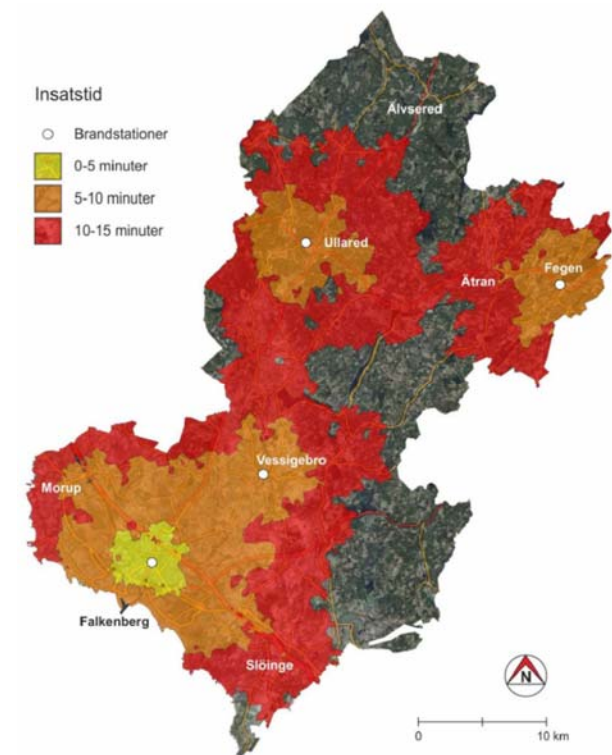
Riskhantering

FÖRUTSÄTTNINGAR ATT HANTERA RISKER I DEN FORTSATTA PLANERINGEN

Insatstid räddningstjänst I Falkenberg kommun finns kommunal räddningstjänst med heltidsstyrka i Falkenberg och med deltidstyrkor i Ullared, Vessigebo och Fegen.

Aktuella insatstider beskrivs i Figur 9:6. Insatstiderna skall beaktas i planprocessen på följande sätt:

Vid nybyggnation av flerbostadshus högre än två våningar och där räddningstjänstens insatstid, den tid som går från larm till dess utryckningsfordon är på plats, är mer än 10 minuter skall extra brandskyddsåtgärder vidtas. Vilka åtgärder som skall vidtas skall beskrivas i en särskild brandteknisk utredning.

Figur 8.6 Räddningstjänstens insatstider inom Falkenbergs kommun. Källa Riskutredning, Falkenbergs kommun 2011.

Brandvattenförsörjning. Vid exploatering av bebyggelse skall normalt alltid släckvattenbehovet uppfylla kraven enligt VAV P83 mars 2001 - alternativsystem kan tillämpas. Vid exploatering av område för flerbostadshus med 4 våningar eller mer skall alltid en särskild utredning genomföras avseende brandvattenförsörjningen.

Vid exploatering av industriområden eller andra från brandsynpunkt jämförbara områden skall alltid en särskild utredning genomföras avseende brandvattenförsörjningen.

En utredning enligt ovan kan i sin enklaste form innebära att man konstaterar att man uppfyller flödeskraven enligt VAV P83 mars 2001.

KRISHANTERING

Varje kommun ska enligt Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap inventera, identifiera och analysera sina risker och sårbarheter i en sammanställd risk- och sårbarhetsanalys. Med bakgrund av denna lagstiftning bedriver Falkenbergs kommun ett systematiskt risk- och sårbarhetsarbete.

Detta arbete ligger till grund för dimensionering, sammansättning och prioritering av den kommunala krisberedskapen.

Kommunen arbetar även systematiskt med handlingsprogram enligt Lagen om skydd mot olyckor. Föreliggande riskinventering kan lämpligen vara en del av den kontinuerliga revideringen av programmet. På så sätt kan arbetet för skydd mot olyckor fortgå.

RISKREDUCERANDE ÅTGÄRDER I DEN FORTSATT PLANERINGEN

I arbetet med denna riskinventering har ett antal riskkällor med tillhörande utredningsområden identifierats. Grundtanken är att identifiera områden som är mer eller mindre lämpliga för olika typer av etableringar. Om en etablering planeras inom ett område som i denna riskidentifiering markerats som ett s.k. utredningsområde skall mer detaljerade riskbedömningar upprättas som underlag för detaljplaneringen. I många fall, t.ex. inom Falkenberg centrum, kan det vara önskvärt med etableringar även inom utredningsområdena, men först efter övervägande i form av en samlad bedömning.

Det finns en mängd potentiella riskreducerande åtgärder som kan vidtas för att minska riskpåverkan på omgivningen från identifierade riskkällor. Räddningsverket (numera Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) och Boverket har tillsammans gett ut skriften Säkerhetshöjande åtgärder i detaljplaner, som är en vägledning för kommuner i deras arbete med detaljplaner.

Generellt kan riskreducerande åtgärder i detaljplaner delas in i fyra kategorier: markåtgärder, separationsåtgärder, utformningsåtgärder och fasadåtgärder.

REVIDERING AV RISKIDENTIFIERINGEN

Riskidentifieringen är upprättad för att fungera som ett verktyg i Falkenbergs planeringsarbete. Följande processer har identifierats då det är särskilt viktigt att se över befintlig information.

Detta för att avgöra om riskinventeringen med tillhörande utredningsområden behöver justeras eller uppdateras:

- Verksamhet söker nytt eller förnyat miljö-tillstånd
- Verksamhet söker nytt eller förnyat tillstånd för hantering av brandfarlig och explosiv vara
- Nya detaljplaner där risk utgör betydande miljöpåverkan
- Revision av Sevesoanläggnings säkerhetsrapport
- Anläggning klassas som farlig verksamhet Revision av riskanalys för farlig verksamhet
- Ny arbetsplan eller järnvägsplan

Rutiner och utbildning av personal behövs för att genomföra kontinuerliga uppdateringar av riskinventeringen så att den kan användas i den rullande översiktsplaneringen och detaljplane-processen.

Med jämna intervall föreslås dessutom att riskinventeringen genomgår en mer ingående genomlysning och revidering. Denna revidering bör lämpligtvis ske i samband med översyn av kommunens översiktsplan en gång per mandatperiod och helst utföras av extern kompetens.

Referenser

- Boverket m.fl., 1995. *Bättre plats för arbete. Planering av arbetsområden med hänsyn till miljö, hälsa och säkerhet*. Boverket, Naturvårdsverket, Räddningsverket & Socialstyrelsen. Allmänna råd 1995:5.
- Boverket, 2004. *Folkhälsa i planering, byggande och boende-- Boverkets roll i folkhälsoarbetet*
- Boverket, 2006. *Jämna steg – checklista för jämställdhet i fysisk planering*.
- Boverket, 2007. *Förändringar av bostadsbeståndets fördelning på hustyper, ägarkategorier och upplåtelseformer 1990-2007*.
- Boverket, 2008a. *Buller i planeringen – planera för bostäder i områden utsatta för buller från väg- och spårtrafik*. Allmänna råd 2008:1
- Boverket, 2008b. *Landsbygd i förändring*.
- Boverket, 2009a. *Socialt hållbar stadsutvecklingen kunskapsöversikt*
- Boverket, 2009b. *Bygg för morgondagens klimat. Anpassning av planering och byggande*.
- Boverket, 2009c. *Klimatanpassning i planering och byggande – analys, åtgärder och exempel*. Rege-ringsuppdrag (6) M2009/4802/A (delvis)
- Boverket, 2010a. *Boendeinflytande i praktiken*.
- Boverket, 2010b. *Socialt hållbar stadsutveckling - en kunskapsöversikt*. Regeringsuppdrag IJ2009/1746/IU.
- Boverket, 2010c. *Vidga vyerna. Planeringsmetoder för trygghet och jämställdhet*.
- Boverket, 2010d. *Plats för trygghet. Inspiration för stadsutveckling*.
- Boverket, 2010e. *Mångfunktionella ytor. Klimat-anpassning av befintlig bebyggd miljö i städer och tätorter genom grönsstruktur*.
- Boverket m.fl., 2010f. *Magnetfält och hälsorisker*.
- Boverket, 2011. *Regionala analyser av bostads-marknaden 2011*. Rapport 2011:16
- Boverket, 2012. *Bostadsmarknaden 2012-2013 - med slutsatser från bostadsmarknadsenkäten 2012*.
- Brattfors och Olsson, 2011. Social trygghet – social hållbarhet. Artikel publicerad i *Bygg & teknik* 4/11. WSP.
- Falkenbergs kommun m.fl., 1985. *Bevarandeplan för Falkenbergs innerstad*. Inventering och bevarandeförslag för Gamla stan.
- Falkenbergs kommun m.fl., 1992. *Bevarandeplan för Herting*. Kulturmiljövårdsprogram för egna-hemsbebyggelsen i Herting. Antagen av kommun-fullmäktige 1993.
- Falkenbergs kommun m.fl., 2005. *Stadens yttre årsringar*. Översiktlig karakterisering samt värde-ring och rekommendationer för Falkenbergs tätort utanför stadskärnan, Skogstorp, Vinberg m.fl.
- Falkenbergs kommun, 2006a. *Riktlinjer för place-ring av vindkraft*. Policy för Falkenbergs kommun. Antagen av kommunfullmäktige 2006-11-30 § 151.
- Falkenbergs kommun, 2006b. *Naturvårdsprogram*. Framtaget i samarbete med Länsstyrelsen i Hal-lands län. Antaget av kommunfullmäktige 2006-04-27.
- Falkenbergs kommun, 2007a. *Hästar i planering-en*. Förslag till riktlinjer inom Falkenbergs kom-mun. Antagen av kommunfullmäktige 2007-05-31 § 83.
- Falkenbergs kommun, 2007b. *Näringslivsprogram för Falkenbergs kommun 2008-2015*. Godkänd av kommunfullmäktige december 2007
- Falkenbergs kommun, 2010a. *Bostadsförsörjnings-program för Falkenbergs kommun 2010-2013*, an-tagen av kommunfullmäktige 2010-03-25
- Falkenbergs kommun, 2010b. *Plan för social håll-barhet 2010-2013* antagen av kommunfullmäktige 2010-10-28 § 136
- Falkenbergs kommun, 2011b. *Landsbygdsutveck-ling*. Underlag till ÖP. PM från ÖP-arbetsgrupp, ansvar Nina Andersson, 2012-04-30.
- Falkenbergs kommun, 2011c. *Socialt perspektiv i fysisk planering*. PM från ÖP-arbetsgrupp, ansvar Jan-Olof Andersson, 2012-05-29.
- Falkenbergs kommun, 2011d. *Program till över-siktsplan för Falkenbergs kommun*. Antaget av kommunstyrelsen 2011-06-07 § 192. Ansvar Per-nilla Jacobsson.
- Falkenbergs kommun, 2011f. *Övergripande risk-identifiering för ny översiktsplan för Falkenbergs kommun*. ÖP-arbetsgrupp, ansvar Patrik Annervi. Rapport WSP 2011-10-25.
- Falkenbergs kommun, 2011g. *VA-översikt Falken-berg*. Underlag till ny översiktsplan för Falkenbergs kommun. Rapport, Tyréns 2011-11-11.
- Falkenbergs kommun, 2011h. *Hållbara transpor-ter*. Arbetsmaterial till ÖP. PM från ÖP-arbets-grupp, ansvar Jimmy Vänerstål, 2011-12-05.

Falkenbergs kommun, 2011i. *Vindbruksutredning*. Underlag till översiktsplan. Godkänd av kommunstyrelsen 2011-12-06. ÖP-arbetsgrupp, ansvar Johan Risholm.

Falkenbergs kommun, 2011j. *Konsekvensbedömning till Vindbruksutredning*. Underlag till översiktsplan för Falkenbergs kommun. Rapport, Norconsult 2011-09-23

Falkenbergs kommun, 2011k. *PM Verksamheter*. PM från ÖP-arbetsgrupp, ansvar Jörgen Högdin, 2011-12-06.

Falkenbergs kommun, 2011o. *Hav & kust. Underlag och rekommendationer*. PM från ÖP-arbetsgrupp, ansvar Sofia Hedberg Broberg, 2011.

Falkenbergs kommun, 2011p. *Tätortsnära natur i Falkenberg 2011*. Peter Nolbrant, BioDivers Naturvårdskonsult, 2011.

Falkenbergs kommun, 2012c. *Handeln i Falkenberg. Utvecklingen till år 2018*. Rapport, Niras 2012-02-20.

Falkenbergs kommun, 2012d. *Tillgänglighetsstudie dagligvaror, Falkenberg*. Niras 2012-03-09

Falkenbergs kommun, 2012e. *LIS-utredning*. Underlag till översiktsplan. Godkänd av kommunstyrelsen 2012-03-13. ÖP-arbetsgrupp, ansvar Stefan Wallner.

Falkenbergs kommun, 2012f. *Trafikplan 2012 Falkenbergs stad*. Ännu ej antagen. Rapport, Norconsult 2012-03-27.

Falkenbergs kommun, 2012h. *Hamnutredningen Falkenberg*. WSP/Analys och strategi 2012-04-11

Falkenbergs kommun, 2012i. *Materialhushållningsplan för Falkenbergs kommun*. Rapport, Tyréns 2012-04-19.

Falkenbergs kommun, 2012j. *Konsekvensbedömning till LIS-utredning*. Underlag till översiktsplan för Falkenbergs kommun. Rapport, Norconsult 2011-10-20

Falkenbergs kommun, 2012k. *Vattenförsörjningsplan för Falkenberg*. Rapport, Tyréns 2012-05-08.

Falkenbergs kommun, 2012m. *Utlåtande om Vastaddalen*. Rapport, Tyréns 2012-06-04.

Falkenbergs kommun, 2012n. *Lämpliga områden för krossberg i Falkenbergs kommun*. Rapport, Tyréns 2012-06-08.

Falkenbergs kommun, 2012q. *Turismstrategi för Falkenberg*. 2012-2022

Falkenbergs kommun, 2012r. *Strandplan för Falkenbergs kommun*. Antagen av kommunfullmäktige 2012-02-28, § 33.

Falkenbergs kommun, Kulturmiljö Halland, 2006. *Kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Digital inventering – etapp 1. Enskilda byggnader i Falkenbergs tätortsområde*.

Falkenbergs kommun, Kulturmiljö Halland, 2007. *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Digital inventering – etapp 2. Falkenbergs kommun utanför tätortsområdet*.

Falkenbergs kommun och Länsstyrelsen i Hallands län, 2012. *Kulturmiljöprogram för Falkenbergs kommun*. Ej ännu antaget. Rapport, Kulturmiljö i Halland och Kula AB 2012-01-25.

Fiskeriverket, 2006. *Område av riksintresse för yrkesfisket*. Finfo 2006:1.

Huddinge kommun, 2007. *Handbok i delaktighet. Från vision till verklighet*. Resultat av samarbete med SKL, Botkyrka, Hudiksvall och Vara kommuner i Projekt medborgarinflytande (tips)

Länsstyrelsen i Hallands län, 1997. *Värdebeskrivning av kustområdet i Halland*. Ett regionalt planeringsunderlag för områden av riksintresse enligt 3 kap NRL.

Länsstyrelsen i Halland, 2009. *Checklista för jämställd planering i Halland*. Meddelande 2009:04

Länsstyrelsen i Hallands län, 2011a. *Introduktion till klimatanpassning i Halland*, Meddelande 2011:4.

Länsstyrelsen i Hallands län, 2011b. *Vindkraft i Hallands län. Beskrivning av det halländska landskapet ur ett vindkraftsperspektiv*. Meddelande 2011:22

Länsstyrelsen i Hallands län, 2011c. *Risikanalys av farligt gods i Hallands län*, Meddelande 2011:19.

Länsstyrelsen i Hallands län, 2012: Hallands genomförandestrategi för landsbygdsprogrammet 2007-2013, tillämpning från 1 september 2012

Länsstyrelsen i Hallands län, Halmstad, Falkenbergs och Varbergs kommuner, 2012. *Klimatanalys för stigande hav och åmynningar i Hallands län*. Rapport, WSP 2012-05-24.

Länsstyrelsen i Skåne, 2006. *Hushållning med åkermark? Uppföljning av åkerexploatering i Skåne och Halland samt analys av planerad exploatering i Skåne*. Skåne i utveckling 2006:8.

Länsstyrelsen i Skåne, 2009. *Dagvatten*. Plan-PM 1:1 2009-02-26.

Länsstyrelsens i Skåne län, 2009. *Landsbygden i kommunens översiktsplan. En vägledning*.

Länsstyrelserna i Skåne län, Stockholms län och Västra Götalands län, 2006. *Riskhantering i detaljplaneprocessen – Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods*. Faktablad 2006:000

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2011. *Klimatanalys för Västra Götalands län*. SMHI, rapport 2011-45

Länsstyrelserna i Västra Götalands län, 2012. *Klimatanpassningsguide – en introduktion till klimatanpassning i Västra Götalands län*. Publikation 2012:03.

Länsstyrelserna i Västra Götalands och Värmlands län, 2011. *Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden*. Publikation 2011:72/ 2011:22.

Länsstyrelserna, 2011. *Landsbygdsutveckling i översiktsplaneringen. Slutrapport för pilotrapport 5*. Samproduktion mellan länsstyrelserna i Kalmar, Jämtlands och Västernorrlands län.

Länsstyrelserna, 2012. *Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna*.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2011. *Att hantera översvämningsproblematik – inspirerande exempel*.

Naturvårdsverket och Boverket, 2009. *Strandskydd – en vägledning för planering och prövning*. Handbok 2009:4.

Region Halland, 2007. *Attraktivt boende i Hallands – utan intrång på stränderna*. Strandskyddsutredningen, maj 2009.

Region Halland, 2008. *Framtidens transportsystem i Halland. En regional systemanalys*. September 2008.

Region Halland, 2008. *Hallands kollektivtrafikstrategi. Mål och strategier för kollektivtrafiken i Halland i syfte att öka resandet med kollektivtrafik*. Underlag till ägardirektiv. Slutrapport 2008-12-17.

Region Halland, 2011. *Hallands hamnar och kombitrafik*.

Region Halland, 2012. *Regionalt trafikförsörjningsprogram 2013. Kollektivtrafik för en hållbar regional utveckling*. Samrådsversion 2012-04-03

Räddningsverket, 2004. *Riskhantering i översiktsplaner, En vägledning för kommuner och länsstyrelser*. Enheten för bebyggelse och miljö.

Räddningsverket, 2006. *Översiktlig översvämningskartering längs Suseån. Sträckan Slättåkra till mynningen i havet*. Rapport nr 56, 2006-09-29

Räddningsverket och Boverket, 2006. *Säkerhetshöjande åtgärder i detaljplaner - Vägledningsrapport*.

Räddningsverket & Socialstyrelsen, 1995. *Allmänna råd 1995:5*.

Sveriges geologiska undersökning, 2000. *Översiktlig översvämningskartering längs Ätran*. SMHI D-nr 2000/156/204.

Sveriges geologiska undersökning, 2012. *Översiktlig avgränsning av grundvatten i Falkenbergs kommun – användning i kommunal planering*.

Följebrev från SGU (530-224/2012). Lars-Ove Lång 2012-02-08.

Sveriges kommuner och landsting, 2009. *Hanteringen av vattenfrågorna är avgörande – Om att klimatanpassa den fysiska planeringen*.

Sveriges kommuner och landsting, 2012. *Utveckla principer för medborgardialog*.

Trafikverket Region Väst och Falkenbergs kommun, 2012. *Förslag till prioriterade stråk i Falkenbergs kommun*. Rapport 2012:24, Trivector 2012-05-31.

Trafikverket och Falkenbergs kommun, 2012. *Resvaneundersökning för Falkenbergs kommun*. Rapport 2012:07, Trivector 2012-02-08.

FALKENBERG
Hitta det här